بعون صانع بیچون و مکان فضل خلاق زمین و زمان

[illegible]

در مطبع نامی منشی نولکشور بطبع منقش انجام شد

فرهنگ کشایش نامه

بسم الله الرحمن الرحیم

یا نبیّ الّف الرحیم الراحمن الاکرم الکرا این نام آن رحیم و کریم باشد که رحیم تر از رحمان و کریم تر از کریمان هست اگرچه رحم و کرم او در اشمار نیست اما یکی از بسیاری آنست که در هنگام محشره فی المثل وقتی در باب یک شخص سارت الحر نازل
تا عاصی بمعصیت بالی حکم بنجات خواهد شد بگذ قلم عفو بر دفتر کشیده میشود و فرکبان آن بی گناه و ملک پناه می یابند

آفریدگار (بخشنده) ایجاد (آفرینش) اشخاص الانسان (جمع وجود آدم) ابدان (جمع بدن) الحیوان (حیوانات) اشیج (اربعه عناصر) الحق (بمعنی راست) اقتضا (خواهش) خبر

ابلاغ (پیاپی) اعانت (مدد کردن) احقر الناس (حقیر تر آدم) احتراق (سوزش) احراق (سوزش کردن) اصدار (در دو کردن) افلاک (جمع فلک) آهنگ (بمعنی قصد) آبگینه (شیشه) اجزا (جمع جزو)

اقمشه (جمع قماش) اطعمه (جمع طعام) اشربه (جمع نوشیدن) ازدواج (زوج کردن) اخراج (خارج کردن) استبداد (مبالغه زیاده) ابریق (بمعنی سلامت) اشتاتی اوجه (نام) اقبال (جمع قبل)

انفعال (شرمنده شده) اذن (رخصت) اندمال (مرهم) احتمال (برداشتن) اهمال (معطل) امتعه (جمع متاع) ارفع (بلند تر) اشجار (جمع درخت) اتصال (ملاقات) احبا

الوجه مقبول (خوش شکل) انتساب (نسبت کردن) افسون سایه (افسون است) اسفل السافلین (دوزخ را میگویند) اولی من بعد الاخری (بهتر از یا بالفعل دیگری) انفصال (جدا) امان (پناه)

آتش غزیزی (در جگر بدل) استیلا (غلبه) اقبال (قبول کردن) اهتزاز (جنبیدن) اغصان (جمع شاخ) امرداد (نام برج) اسد (نام برج) الامم (جمع ملک) افق (کناره) انعکاس (جمع عکس)

استکراه (طلب کراهت) ام الثابت (بلند) احتشام (جمع حشمت) الحق (بمعنی زنده) انقلاب (قلب شدن) اخاد (گزیده) آماج (نشانه) ابرک (بمعنی خفتار) ایدون (اکنون) اکناف (کناره)

اصطبار (صبر) احمال (امید) الخطاط (سبک) ابواب السابل (بمعنی باغ) اختصاص (خصوصیت) اخفا (پوشیده) استراحت (طلب راحت) اقتراح (تکلیف حکم کردن)

اکلیل (تاج) استسعاد (طلب سعادت) اختطاط (خوشوقتی) ارز (بمعنی نرخ) آن (بمعنی وقت) اشهب (اسپ) استغراب (مراقبه کردن) استجابت (قبول کردن) ارداف (ارکان)

اکل (خوردن) التهاب (سوزش) انامل (انگشت) استنباط (چیده کردن) ازبر (یاد کردن) احساس (بمعنی حس کردن) استیناس (دوستی کردن) الموذج (جزوی) احیا

احرار (برگ) اغراق (بمعنی فرو رفتن) اقتباس (نور چیدن) انقباض (قبض کردن) استعلام (طلب خبر) اراجیف (کمینه مردم) انباز (شریک) آز (بمعنی طمع) انفتاح (گشاده کردن)

استعاره (جمع سمر) استعارت (طلب عبارت) استدراج (کرامات) ازاله (دور کردن) انفعالیت (شرمنده) ادراک (دریافتن) ایام زاید النور (از تاریخ یازده) اکناه (جمع کنه)

امضا (روانگی) البدولی الفضیل (بمعنی خداوند صاحب) وتوفیق الحسنات (وتوفیق) ابرازن (بمعنی ظاهر کرد) باب اللباس ابوقلمون (رنگ برنگ) بدون (سوای)

با عصبیت (فصاحت) بزبان (بزبان فارسی) پاسخ (جواب) بیضا (روشن) بدرام (بزبان فارسی) بلا انفصال (بلا فاصله) بعیر (اشتر) بازیک (بمعنی باد) بدرت

پیچ و تاب باری السوال (ابتدای سوال) بخش بخش (پاره پاره) برج حوت (نام برج) برحصا (نام) برلیس (بر) باد صرصر (باد تند) ایستاده

بسدین (رنگ) برلطا (نام) باد شمال (باد صبا) برنا و پیرپان (نام) بروردت بارگی (اسپ) بوق (کرنای) بوتیمار باج (خراج)

حاشیه:

یعنی قصد کردن و بزرگ
برده کرا ازان آواز
سیرین برگزید
یعنی مبالغه زیاده این
کرزبان هندوی از
ایستاده

افسونی است که در بیت

بلاد شهرها — بسیط فراخ — بیت خانه — بغته ناگاه — بری پاک — بطی الزوال چیزی که دیر زوال پذیرد — بشره چهره — براق نام اسپ — باش باش پاره پاره

براهمه جمع برهمن — بوم [illegible] — برید قاصد — بسان مانند — بها روشنی — بنان انگشت — بزرجمهر نام حکیم — بقراط [illegible] — باب التاء — تناسب مناسب کردن

تسلسل سلسله کردن — تار و پود [illegible] — تلفیف الفت کردن — تشریف خلعت — تحفظ یاد گرفتن — تفهیم فهمانیدن — تصنیف صنعت کردن — تعبیه [illegible] — تفضل فضل کردن — تملق چاپلوسی

تباهی [illegible] — تجاهل [illegible] — تراکم [illegible] — تعب محنت و رنج — تسوید مسوده کردن — تشتت پراکندگی — تابش روشنی — تقبیل بوسه — تغسیل غسل کردن — توسن اسپ

تماسل [illegible] کردن — تبارک بزرگ — تزئین زینت — تکمیل کمال کردن — تناسخ نقل کردن — تقریب نزدیک کردن — تسنیم چشمه بهشت — تلفظ لفظ کردن — تباین اختلاف کردن — تغلب [illegible]

تبیان بیان — ترفیع بلند کردن — ترادف ردیف کردن — تماثیل جمع تمثیلها — ترغیب رغبت کردن — تهذیب آراسته کردن — تصافح دست بوسی کردن — تعانق هم آغوش شدن — تجاسر جسر کردن

تحاشی [illegible] — تفرس [illegible] — تجرعه [illegible] — تألیف [illegible] — ترادیف ردیف کردن — تخادع [illegible] — تحت الشعاع [illegible] — تدبیر [illegible]

تکاور اسپ — توزیع [illegible] — تفوق زیاده کردن — تصاعد بلند — تحسد حسد کردن — تکلم کلام کردن — تأمل [illegible] — تشهیر شهرت کردن — تتق پرده — [illegible]

تشهد گواهی دادن — تطنین آواز مگس — توالد پیدا شدن — تبسم [illegible] — باب الثاء — ثلاثت [illegible] — ثبت نوشتن — ثقالت گرانی — ثوابت [illegible]

ثروت مال — [illegible] — باب الجیم العربی و الفارسی — جفا [illegible] — جبل کوه — جلاجل [illegible] — جبروت نام [illegible] — جیفه مردار

جحود [illegible] — جنبش جنبیدن — جناح بازو — [illegible] — جنیبت اسپ کوتل — جنگل [illegible] — جسم [illegible] — جوزا نام برج

جلباب پرده — [illegible] — جلادت [illegible] — جولان [illegible] — جیفه مردار — جعلی [illegible]

[illegible] — جنب [illegible] — باب الحاء — حمامه [illegible] — حطام [illegible] — حمیت [illegible] — حک دور کردن — حکم [illegible] — حکیم [illegible]

حضرت واهب العطایا نام خدا — حلیه زیور — حلاج [illegible] — حمید [illegible] — حس سامعه گوش — حس باصره [illegible] — حس شامه [illegible]

حسن ذاتی [illegible] — حنان نام خدا — حسد [illegible] — حبل رسن — حضور [illegible] — حیوان [illegible] — حال [illegible] — حک [illegible]

باب الخاء — خطه [illegible] — خلال درمیان — خس [illegible] — خمول [illegible] — خنیاگران [illegible] — خدیو [illegible] — خنگ اسپ — خورده عیب

خورداد ماه [illegible] — خطیر بزرگ [illegible] — خاور [illegible] — خلید [illegible] — خود [illegible] — خرسند [illegible] — [illegible] — خواتین جمع خاتون — [illegible]

خطه [illegible] — باب الدال — دبستان [illegible] — دلایل جمع دلیل — دریوزه [illegible] — دلق خرقه فقیری — دستوری رخصت — [illegible]

دفینه [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible] — دختر رز [illegible] — [illegible] — دستان [illegible] — دری کوهستان — دلاله [illegible] — باب الذال

ذوی الاحترام [illegible] — ذوی بال [illegible] — ذوی حیات صاحب حیات — ذاکر ذکر کننده — ذوال [illegible] — باب الراء — روکش [illegible]

راهی [illegible] — راکب سوار — رجعت بازگردیدن — راوق [illegible] — رشته سلسله — رعنا [illegible] — رواق محل — روح مجرد [illegible] — رمیم [illegible] — رضوان [illegible]

ردای: چادر — رحمیدن: مهربان شدن — رحیق: شراب — رغشته: لرزیدن — ریحان: نام سبزه — رعونت: گراستن — رتق: بند و بستن — رباط: سرا — رضیع: طفل شیرخوره — رزام: شیر

راسخ: استوار محکم — رزانت: استواری — رازنج: جنگها — رسام: نقش کننده — رقم: برعکس — باب الزاء — زالوکه: رنگ خورده — زخار: جمع ذخیره — زبانه: شعله

زرف: عمیق — زایل: دور — زخمه: آلت — زریر: ناتوان — زریجیدن: لاجوردی — زبانه: جمع زبانه — زده — زورق: کشتی — زرواند

باب السین — سم: زهر — سهم: تیر — سموم: باد تند — سخت: سنگ — سترگ: بزرگ — ستار: نام خدا — سرکشانی

ساطع: روشن — سمت الراس: برابر سر — سریع السیر: زود سیر کننده — سودا: نام مرض — سیاوش — سپری — سازی — ساکنین

سیاح: سیر کننده — سرایت: درآید — سقراط: نام حکیم — سیار: سیر کننده — سران: سردار — سجنجل: آئینه — سراج — سماجت — سفینه: کشتی — سکان

سام: نام ساحر — سوسن — سلسبیل: نام چشمه بهشت — سیمرغ — سپهری: نام فلک — سوسنی — سلیمان — سواد اعظم

باب الشین — شیرین: نام معشوقه — شعشعه: روشنی — شمس: آفتاب — شرق: روشنی — شداد: نام بادشاه — شجره — شکوه — شمایل

شیلان: سفره — شبگول: نام — شرح شرح: پاره پاره — شکن — شارع: راه — شب زفاف — شیرگردن

شتی: زمستان — شط: دریا — شاطر — شاق — شاهین — ششم — شفق — شب تار — شیشه — باب الصاد

صباحت: رنگ گندم گون — صدد: درپی — صاحب بال: پرنده — صنادیق: جمع صندوق — صعب: سخت — صدود — صرفی — صعوبت: سختی — صهبا: شراب

صدمه: ضرب — صدر: سینه و نیز بلندی — صهیل: آواز اسپ — باب الضاد — ضجرت — ضربیه — ضحک — باب الطاء — طلبا: جمع طالب

طلعت — طرایان: رسیدن — طمطراق: واقع کردن — طاری — طنطنه: آواز — طیبه: پاک — طاق — طبق النعل بالنعل — طناز

باب العین — عاجل: شتاب — عجوبه — عدیم البدل — عقال — علم — عذوبت — علاقه — عالم آب

عمارات — عنادل: جمع عندلیب — عروسی — عود — عین: چشم — عقوبت — عروق: رگ — عمامه

وعنکبوتی — عاطل: تعطیل کننده — عشایر: قبایل — علیم العین — عالم رویا — باب الغین — غبرا — غریب — غیرت

غیج و دلال — غلمان: امردان بهشت — غول: دیو — غضا — غلیان: تندی کردن — غباوی — غشیان — غلط — غش

باب الفاء — فطرت — فاکر: فکر کننده — فراز: رسیده — فور: رسیده — فشان — فروزی — فرنگ — فیثاغورس — فواکه

فلق — فتان — فیافی: جنگل — فتق — فائز — باب القاف — قلق — قلاوزی — قربان — قهار: قهر کننده

قیک انداز: تیر انداز — قعود: نشستن — قوالسعید — قلع و قمع — قذف — قوس: کمان — قرص

جابر — قلیل — قوت — فستق — قاسق — قماط — قبض الکف — غنیمت — باب الکاف — کل

کربت: ناداری — کاغذ باد: هندوی گڈی — گوسر: ذات — کیت یا الفق: پس چگونه — کیوان: نام ستاره — کاسید: درزع — کنل: زیر ران — کلاب: جمع سگان — کرات: مرتبه — کوالیف: جمع غالی — کعوبت: سختی

کمیت: چگونگی — کنل: راس کوه — کوره: هندوی بهٹی — کل شی هالک الا وجهه: تمام چیز هلاک بگردد الا ذات خدا — کلبه الراق: جلدی درخشیدن برق — کره زمهریر: نام پرده — کج مج زبان: زبانی که لکنت خورد — کلاه: هندوی

کلفت: داغ سیاه — کوکبه: بیضه — گوارا: خوش هضم — کناس: جلاد — کیفر: مکافات — باب اللام — لعبت: معشوق — لطمه: طمانچه — لئیم: بخیل — لولوی: مروارید — لعلجه: در لجه — لاجورد: نام یکی

لیل الصحرا: شب اصحاب — باب المیم — مهلکه: مقام هلاکت — مهوا: پاک — متکلم: کلام کننده — متصدی: صاحب غلبه — معاق: — مقاله: — مبهت: جای ماندن — منعت: برگزیده — مور: خاک

مطلق: طلاق داده — معدوم المثال: عدم مانند — مواد: جمع مادها — ملکوت: جمع ملائکها — مرکب عنصری: ترکیب عناصر — مهبت: جای فرود آمدن — ملوم: ملامت کرده شده — متلبلا: — مهتشی:

مناظره: بحث — مقالید: کلید — مانوس: این لفظ از انس است — مطارحه: زوید — مکابره: رویدن — مدلول: هر چیز که دلیل — مستدل: دلیل کننده — ماعلی الاطلاق: بنا بر مطلق — متکفل: در گیرنده

متانت: محکمی — مفصل: صاحب مفصل — مجهت: واولات — مرقع: پاره دوزی — مقلد: تقلید کننده — معالطه مرارت: مقام تلخی — معاد: عاقبت — معاش: دنیا — مشکوی: محل — مخذره: معشوق — سیاه

مراقبه: — ومرغوله: — مساعد: سپیچیدن زدن — گرشن — مفاصل: — مشیت: خواهش — مکیال: پیمانه — مباشرت: — مرام: مطلب — مستطاب: برگزیده و مانند — مزاوجت: تاکید

معبر: تعبیر کننده — مخلوخ: بابیه — محمول: برداشته — مهار: چند — مشوطی: غبطه کرده شده — مطلع غزل: مقام طلوع سر بسته — مصافحه: دست بوسی کردن — مسخ: بدل شدن — معانقه: بغلگیری کردن — مخمول: خاموش

معالج: علاج کننده — مولده: جای تولد — مخوف: مقام خوف — مملو: پر — معقول قال: گفته شد — منحوس: نحس — مرو مرحمت طاهر مروق: سر سخ — معاید: روییدگی — محاذی: روبرو

مستوره: یعنی مستور — مخلع: یعنی خلعت — محجر: پوستین — منقبض: انگشت وان — منقل: — گهواره — مشکان دفر: مشک قسم اول — ماکولات: چیزهای خوردن — مشروبات: چیزهای نوشیدن

فرلف: صاحب لطف — متعرف: تعریف کننده — مهر تک منجد: نام ماه هندو — ملبوس: حلیه پوش — مانو: — مراعت: — مرکب: — مستثنی: — مواعظ: جمع پند — مشتاق:

معطرا: پاک تازه — مشرف: شرف یاب — مکتوم: پرده کرده شده — ملبوس: لباس کرده شده — محاق: تواریخ — مشبک: سوراخ کرده — مستمره: استمرار کرده شده — مشتمل: مانند کرده شده — منضمحل: در آمیخته — محلول: حل کرده شده

محلا بالطبع: نهاد لطبع — مستهرشد: چیزی که — مهد: گهواره — موکد: مضبوط — مطرات: چکیدن — مانوس: دوستی کرده — ملوثات: آلودگی — مال: آرزو — مبهوت: دیوانه — متلالی: روشن

مقصود: کم — مبرم: پاک — مباهی: قوت — مستار: — متلون: رنگین — معذر: — مقوس: محرانی — مثمن: هشت پهلو — متساوی الاضلاع: برابر هر طرف — مسم: نقش

مقبس: نور چیدن — مجانین: جمع دیوانه — مدام: همیشه — مسلسل: — مرر: قطعه — مرئی: معلوم دیده — مشعوف: دیوانه — محرق: سوزنده — مرتاض: ریاضت کشنده — مشتهی: رغبت — منحنی: — باب النون

ناسوت: عالم خاک — نفوس مطلقه: یعنی نفس — نفوس ناطقه: نفس گویا — نفوس سبوعی: نفس خطا — نفس غضبی: نفس غصه — ناگرفت: یکایک — نکبت: بدبختی — ندرت: نادر — نشید: الاحادی

نوشاد: نام گل — نافذ: — نواسنج: آواز کننده — نرگس شهلا: — نرگس عبهر: — نسوان: جمع عورت — نواحل: جمع نحل — نول: نوک — ناقوس: — نقال: نقل کننده

نسناس: — نسترن: نام گل — نقاحت: — نهمت: قصد — نطع: — نوابخانه: — باب الواو — وهی: عطای

وخیم العاقبت: — واسطه العقد: دانه امام — وقع: — وجهات: — واقعه: خواب — وتیره: — وصمت: داغ — وضیع: — باب الهاء

هنرمند: — هوا: آرزو — همت: — هیکل: — هودج: — باب اللام الف — لامحاله — لاهوت: عالم الوهیت — لاتحرج — باب الیای — یتیم

عد کرده شده یعنی
گرز و ال لغت دیگری
واوابهام ... ۱۲
۳ ... در مفهوم ...
در نان باشد ۱۲

بعون صانع بی‌کون و مکان و فضل خلاق بی‌زمین و زمان

کتاب [illegible]

در مطبع نامی منشی نولکشور بطبع مزین مشهور جهان شد

بسم الله الرحمن الرحیم

قربان آن قادر بیچون که فضای افلاک را با انجمه نقوش متلون منقش نموده و تصدیق آن جا
بی نمون که خطهٔ خاک را با انجمه مکونات متنوعه ایجاد فرموده اگر مهرش شیفتهٔ شمس مهر نماید ذره
خورشید نماید اگر قهرش تیر برق قهر بر تابد زال بچهٔ رستم پیر تابد و بر هر کسی که چرخ امرش معکو
بر گردد زمان و مکان از و بر گردد و با کسی که راست آید صد نعمت از چپ و راست آید کشتی آ
ارادتش نصیبه بازی گنجیفه گردیار که هر فرد کمینه را بی تاج و شمشیر صاحب حکم تواند کرد فروغی از
قدرتش بحصه بازی شطرنج رسیده که بی اسپ و پیل هر پیاده بی باده را فرزین تواند ساخت بلا گرد
آن شاهد پرده گزین بیچونی و گردیدن آن معشوق هودج نشین بیمونی که چون قطره از غرق
عظمتش در ایاغ جمال لیلی رسیده مجنون شیفته روی و فریفته موسی گردیده و چون مزه
نمره اش کام صباحت شیرین را شیرین ساخته فرهاد کس وار در بند اش جان باخته تبسمی از
لعل مبرائیش نصیب صبح صادق شد که خود را آدم در مقام تهالکه انداخت و تابشی از رخساره
سیمیرانش در سر آفتاب فتاده که در سوابتش از قاف تا قاف در باخت و سخنی از زبان بی زبانه

بلوغ خموشان گلبن در رسید که در ساعت جامه بر تن دریدن و شگفتگی از آنها گل کرد و ایمای
از گوشهٔ ابروی هیچ‌پیش نخستین عندلیبان زمانه درآمد که از چون و چرا در چه چه افتادند و حقیقی از
ثمرهٔ آفتابش باران رحمت حاصل کرد که رونق افزای کارخانهٔ موجودات با اینهمه اینها و گلزار و
سبزه‌های جویبار و درختهای کوهسار و شخاص الانسان و ابدان الحیوان گردید و گرد شیراز
دیدهٔ اجلالش جل جلاله دریافت که عالمی را با اینهمه نعمت‌های شیرین کار و دلربایان لذت
و طالبان اهل اسرار و عاشقان خونبار و بادشاهان صاحب اقبال و گدایان صاحب حال
و آفرینشهای گوناگون و خلقتهای بوقلمون درهم نوردید و شوقی از نظارهٔ قدمبوسش سلسله
تاب رگ جان قمری گردیده که با وجود سرو در چارسوی باغستان ترانهٔ کوکو بهم میگردد و
آوازی از راز عزت پروازش بسمع دراج درخورده که بکلمهٔ سبحان تقدیسش متکلم میشود و قادری
که هرکه از تقدیرش سر کشید بشتهٔ ناتوان و داغش از سر کشید و حافظی که هرکه بجانب سطوتش نگاه
اگر از پایلغز دو فرشتگان بد و دستش نگاهدار اند و نعیمی که هرکه بر سفرهٔ نعمتش خورد و خورد و خداوند
دولتی که هرکه از خوان نعمایش برد برد کریمی که چون صیت کرم اظهر در دهد فتواهای غیر مشهر قسبه از
دار دهد حکیمی که از سم قاتل مرده را زنده کند نتواند و اگر از آب حیات ممات از زنده نماید نتوان
شهود رحیمی که بدرگاهش عجز و استغفار خود ارزانی نماید عفو تقصیرات لامحاله ارزانی نماید حاکمی که
خود را بی اهانت او یکباره بردار گیر و حکمش که حاکم حکام ست یکباره بردار گیرد صاحبی که شداد را ایوان
غربت سمار بهشت بار گردانید و عزازیل را بان قربت از بهشت باز گردانید حاصل که اسم ارحم
الراحمین در شان او وافی ست و نام اکرم الاکرمین در تمکین او کافی ست اگر کمترین بیچارگان
را جگرگان بقدر طاقت طبیعت انسانی ادای ثنای آن مالک حسبی و روحانی نماید چه نماید مقصد
امری نتوان شنید که چنانچه شاید اگر از عهده اش نه بدر آید از پای خود نه در آید این مکان نیست
لامکان که نهایتش تمر بار و فضائیش ناپید اکنار اگر بلند پروازان بال همه پر دارد با هوگویان ربوایش
چرخ معلق زوند اما معلق زنان بر زمین رسیدند و بعضی شاهبازان گرم گرد پی شکار حال اسب

بازنگو لا انا الحق پر پرواز گشادند لیکن خود اسیر پنجهٔ عقاب تقدیر گردیدند ازین ضعیف‌ترین مخلوقات
چه آید و چه گشاید قطرهٔ پروانه خس و هوا شرربار، پرواز چه گل کند درین کار، و اگر بادای شکر نعمتهای
انواع آن کریم المعروف و قدیم الاحسان بربندد چه بربندد و بالفرض اگر قصیده و فنون و بهزار بحر و افزون
شکری از عطایای او ادا نماید شکر آن شکر نیز لازم می‌آید و بر هر شکر یک شکر دیگری افزاید نعمتها و نیز
از شکرهاست و شکر هم از نعمت‌های خداست، چون در اینجا عبادت حکم تسلسل میگردد ناگزیر
تدبیر باهم می‌پیچد لاعلاج ازین اندیشه‌های بلند درگذشته باعثی که به تصنیف و تلفیف این رساله
رفت پیرا و این مقاله تسلی افزا که بنام گشایش نامه نامیده شد بعث گردانیده او الیش [illegible]
و ازین ادا اوای آن ندارد که خود را در مورخان درگیر دیا در مصنفان بشمارد باک خالص [illegible]
آنست که اگر صدایش بگوش طالبان عجوزهٔ دنیا که مطلقهٔ سلطان ابراهیم تارک التخت والملک
برسد بجبر و زور نیش خدنگ غمزه‌های چند در چندش از پا نه درآیند و در تو گرفتاری کمند زلف پابند
بندش استقلال را از دست ندهند و بدانند که ایجاد الانسان اشرف الموجودات است و مقتضی این
اراده نباشد که تشریف صورت انسانی در برکرده دربدر بگردند و اوقات عزیز خود را که نعمت عالم
و معدوم المثال ست محض در تحصیل حطام دنیوی و مواد فانی صرف نمایند بلکه خلاصه [illegible]
آنست که اخص اوقات خود را در یاد آن دلدار دلنواز و آن خداوند خودی گداز و آن مربی عطا
پاش خطاپوش و آن آمرزگار عجز نذیر و عذر نیوش و آن کریم بی سوالان و آن غمخوار او بالا
و آن دستگیر درماندگان کوی ناکامی و آن کارساز بیچارگان عالم نا سرانجامی و آن حاکم ملک ناسوت
و ملکوت و آن سلطان ولایت جبروت و لاهوت جل جلاله بسر برند که تلافی این کشمکش هستی و تجهیز
تصدیعات بدنی همین تواند بود اگر تاب صبر نیاورده بقدر ضرورسانی مرکب عنصری و تحفظ [illegible]
بشری اختیار تعلق نمایند بر لب این بحر زخار خونخوار که روزگارش نامند لبسهم اصدایا بامواج کرده
دارش از جا بر فند و سر بزیر زانو بگذارند تا از بالای سرش بگذرد و [illegible] از
این تلاطم [illegible] کش کافر کیش پوزه [illegible] فرو نشینند [illegible]

٤٧

و همدارد این حیفه سبکساری نماید و اگر از و بالی صاحب با حصه ازان برداشته بعالم بالا برد
در پیش بعضی بیمقدار و پا بیواپیچیده بمطالب رسیده مشت بر کلفت خود زند و بر ضعف را
و سستی تدبیر پندار مناسب نکرد و قلق و ضجرت را بر دل راه ننهند چه دستور این سپید سور یک
دستور نیست که تدبیرش بریک تقدیر باشد چنانچه عزیزی گوید شعر در ین دنیا بصد حسرت توان
عمری بسر بردن + نباشد بند و بست آسان محال معالی را + بلکه وضع پلنگ شکاری بر تعلیم
و تربیت طبیعت خود معلم گزیده این اندازه از و یاد دارند که زیاده از دو سه حمله بر شکار نخیزد و اگر تقدیر
با تیرش بیامیز و از دست نریزد و الا خاک بادیه برد و بر سر وقت خود نه نیز و چنانچه گفته اند بیت
از دنیا کسی تمام نکرد + هر چه گیرید مختصر گیرید + التماس احقر الناس در خدمت متنبایان عالم تفهیم و
متبهادان دبستان تعلم و برادران هم نسب و عزیزان هم کسب که در چنین گرفتاری لاف از آزادی
میزنند الست وقتیکه متوجه بضیافت طبع شوند در تحقیقات مناظره بی اختیاری و فعل مختار
را نیز از گفتار فضلا و عقلا باختلاف اقوال در ینجا وارد شده و فوج فوج طلاب در دریافت
مطلوب این حقه سربسته اسرار الهی با خود اضطراب دارند بقدر حوصله بشری و طبیعت طبیعی و
دانش وهبی و فضیلت کسبی داخل خریداران بازار یوسف میشده باشند اگر چه فعلی نباشد
صاحبان راز ربانی کلید آن را در صندوق عبارات باحتیاط اشارات نگذاشته اند لیکن غالب
لاخفای اسرار الهی از جمیع فرض و استه مقالید این قفل سنگین حوالۀ سینه بسینه نکرده
باشند چون بعضی اوقات آن مطارحه بمباحثه افتاده و آن مباحثه منجر بمجادله کشیده بجائیکه
مطالب از میان گم شده و از طرفین دلائل آنقدر گذرانیده که برای مدلول و مستدل جای
نمانده چنانچه ناصر علی رح میگوید بیت ز اختلاف این و آن سررشته را گم کرده ام + شد دلیل راه
صواب من از کثرت تعبیرها + پس مصلحت وقت آنکه اگر بسیار پذیر نگ اشتباه اختلاف دلائل
از آئینه سینه خود بصیقل صحبت درویشان روشن ضمیر باید و اگر نیاید کلید این ابواب را
بمالک آن داده و چشم مهر از بزرگان زمانه و عزیزان نکته سنج بر نه بندد والله اعلم بالصواب نماید و در وبژه اتهمت بزرگان زمانه و عزیزان بکانه کمتر آنچه ورد غم

داشته باشند آنکه مصنف این بر سبیل الاطلاق متعهد و متکفل فن تلفیق و تصنیف تصنیف ...
اگر تشبیه ... سلاست ... متانت و در برداشت و فروگذاشت اگر سهوی و خطائی ...
مطالعه ... در ایدا ... اصلاح دریغ نفرمایند امید که بر حقیقت احوال و آن ...
که این نیازمند مخلوقات از چند ... اوقات خود را بهر قابوی که دست داد در ...
سرکار صوبه دارالخلافت شاه جهان آباد ... و عمر مستعار خود را بسر منزل ... عود
در خلال اینحال قبله اقبال مربی مفضال خداوند نعم ... یعنی ...
فدای خانی سلمه الله تعالی بخدمت انتظام مهمات پرگنه بدایون از سمت صاحبزاده بلند ارا...
منزلت سامی مرتبت نواب صالح خان امتیاز یافتند از بس جوش دریای الفت و تموج ...
این ضعیف ترین مخلوقات نوع انسانی را طلب حضور فرمودند از انجا که تبعیت امر بزرگ که ظهور ...
عنصری در بسته بوجود با وجود او باشد لازم آمد بسان ذره بسوی مهر و قطره بطرف بحر ...
براه سعادت قدم ساخته در رسیدم دیدم که برادر بزرگ مخدوم سترگ ... تمام بهائی ...
و برادر صغیر بدانش کبیر افلاطون طبیعت ارسطو فطرت ... دریاب فصاحت
اساس یعنی برخوردار سعادت مقترن بهاء جستکرن که سخن با او و او را با سخن چون معنی را با لفظ و لفظ
را با معنی نسبت تمام است و تدبیر را با او و او را با تدبیر چون شیر را با شکر و شکر را با شیر مناسبتی است مالا کلام
رخساره شاهد حدت فهم محتاج بجمال خیال او و آغوش مستوره جودت طبع مشتاق کمال وصال
او و زلف معشوقه خوشگوئی بی شانه زبانش پریشان ضمیر و قالب شعر فهمی بیجان گفتارش یک پیکر نقد
کاکل شیرین سخن را بآب ... چشمه چشم فرهاد فهم آبی از و در ظل عاطفت آن شجر فیض مثمر ... شد اما آن
سایه گستر در تاب فراق من ... بهرحال بشرف ملازمت دریافته بوصال عزیزان مسرور
گردیدم و مدت دو سه ماه با هر سه برادر شادمانی اوقات را بمنزله نوروز ... بودیم تا که دفعتاً عزل
خدمت بمیان آمد و آن دفتر ناگاه ... آن هنگامه طلسم شکست و آن تار و پود بهم ...
اتفاقاً ما برادر صغیر و کبیر ... تردد بسمت دارالخلافه شاه جهان آباد شدند و قرعه قسمت نیاز منـ...

کشایش نامه

بهر اهی قبله گاهی دربارهٔ بریلی افتاد چون بیت مطلع بر منتخب حال انتخاب نمودم و چون فرد قرض
افشرده دست محرران چند گردیدم چنانچه صائب ح میگوید فرد بیشوا یا ترا بلا ها در قفاست
وای بر فردی که سر دفتر بود + چون معلوم کردم که طبع نوآموز من تاب کشاکش زمانه ندارد
سوز بیاورده تنگ می آید و تنگ مینماید لاچار در پی تسلی دل دیوانه حکایتی چند از حال گذشتگان
که در زمانه پیشین غریق دریای آفات فلکی شده بفضل حضرت مسبب الاسباب بساحل مراد
رسیده اند بدست آورده پای بند از شغل تصنیف بر پای آن طایر نو گرفتار که اضطراب میداشت
تا از طپش بس کند و عقاکی از فن تلفیف برای این شتر مهار که مضطربانه بجهت فرو لیست تا
از جنبش باز ایستد بنا بر ضرورت رجوع بزاهد سیه پوش خامه که چله کش حجرهٔ محبره است آوردم چنانچه
همین دعوات آن سیار عالم و ثنای شروع در ترتیب این رساله نموده آمد علیم کریم از کرم عمیم
بحسد اتمام رسانید بفضل عظیم فصلی درین کشایش نامه که مشتمل بر هفت کشایش است بوده
بگذارد تا هر که مطالعه نماید در هفت اقلیم و هفت فلک هر مشکلی که پیش آید بکشایش اول مبدل
گردد و اسم بامسمی بوده باشد قطعه کشایش نامه را هر کس که خواند + نماید مشکلش پیدا از فهم خود حکایت
که تاریخ تمامش گفت هاتف + دهد حقا کشایشهای بیشیار کشایش اول زحالت
آن دراج درة التاج ریاضت است که ذکر سبحان القدرت در زبان نکهت بیان
او میباشد عشرت افزای اکران حسرت فریاد فاکران آفات ازلی و بیتوانند
افلست که دراجی با جماعه همسرشت در مرغزاری که مرغزار توان گفت مع عیال و اطفال
میگذرانید و در مکان مطبوعه آشیانهای دلپذیر تعمیر ساخته بر فرش زمردین غیر البیان بر
صباحت صبحی شان با زوجه همنشین هم آغوش سیران سیر و طیران طیران گلگشت میگرد و شکر
سبحان بجا آورد از اینجا که حاسدان شوم چشم و معاندان ناتوان بین در کمین میباشند چنانچه
خانه برباد کبود تیپی سپهر او ابدلق مرقع چون معلدان عالم در ملیتی رنگی نیلی زده بر آ

مغالطه طایران بیچاره سبزه چند بر خود تعبیه کرده باواز شیرین که مرارت ممات او در بطن داشت
صفیر زدن ذاکر ساده دل آوازی را ابنای جنس خود گمان کرده سبحان بقدرتش گفت کاشکی این
فرد صائب بگوش او میرسید تا خطا نمیخورد فرد اخشین پوشان فریب نرم گفتاری مخور [illegible]
صفیر از خانه صیاد می آید برون + ضحکه زبانش وبال جانش شد و از مکان خود بماند و خیمه [illegible]
نشان داد آن ناخدا ترس و خدا فراموش از سه چهار سوی آشیانه آن یگانه وقت را آتش در
اگر پرواز نکند بر سیخ شاخ کباب شود و از فرازش باز تیز پر دارد که ناخنش چون مژگان خونین نگهبان
تیره و تیز تر گشته و خونریز بود در رسید اگر سر بهوا بردارد اسیر پنجه آنهم نتیجه قضا گردد و آن صید
تیر زده بند کرده مستعد بر آن ایستاده که اگر بپهلو زده صعود نماید طعمه خدنگ نهنگ آسا [illegible]
در راج لاعلاج شده دست مناجات بدرگاه حضرت مجیب الدعوات برداشت از انجا که چاره فرمای
بیچارگان مسبب الاسباب بهر اضطرابات مبارک او دست یکایک بحکم تقدیر قطعه ابر در هوا
بهم رسیده باران رحمت ببارد و زبانه آن آتش مشتعل خاموش میگردد و در نشیمن مار قضا [illegible]
از احراق نار بر اضطرار از سوراخ برآمده برپای آن صیاد بدنهاد میزند و از صدمتش می پردازد تیر کمان
نشست او رها شود راست بر آن باز تیز پر و از سیخ رو بجانش پرواز میسازد یکبیک کشایش از چنگ
کشمکش بحال آن ذی بال [illegible] میگردد و سبحان به قدرتش گویان خود را معلق بازی میبرد
خاک بر سر مخالف ناپاک میریزد ای دل دیوانه در کشاکش زمانه دامن تفضل آن دوست یگانه در
آمرزش بهانه جوست از دست مده که آخر هر مشکل را کشایش هست چنانچه مولانا رومی [illegible]
بیت از پس هر گریه آخر خنده ایست + مرد آخربین مبارک بنده ایست کشایش د[illegible]
از حالت آن بادشاه زاده بلند اراده باشد که شکستگی حالش و کشش لعبت
بتان و پیچش احوالش هیچ انداز کاکل لعبتان است و آن اینست
که سلطانی عرش آستانی چهار شاهزاده وجود سلطنت را بمنزله چار اخشیج داشت هر یکی به فن [illegible]
یگانه زمانه و بفکر و کیاست حکیم وقت بودند روزی بادشاه عالیجاه در عین بلندی اختر دولت

که خوربای والاخردان تربیت نگاه و هوش زدای عالی هوشان فی الادستگاه است با هر چهار فرزند
دلبند فرمود که بقلاوری طالع خود با فائز بپایه دولت شاهزادگی شده آید یا بدولت با بدولت
سه برادر کلان که در فن زمانه سازی و نیرنگ پردازی یکه تاز عرصه خوشدل بودند از راه تملق بهم
عرض رسانیدند که ما چه باشیم و طالع ما چه خواهد بود وجود قطره نابود و بیدون چه وجود بحر لامحیط و سعادت هم
وگرم بازاری ذره بمقدار تجبر کرم آفتاب عالم تاب معلوم بیت ای از نظر تو کار ما راست
از راستی تو هر چه ما راست + گل پسر چهارم که در هنر راست روی علم کامل داشت و در عالم
راست بازی علم یکتایی می افراشت بموقف عرض گذاشت که هرچند واسطه وجود
با ذات مبارک میتواند بود لیکن طالع خود با خود دارم چه این همه موجودات که آفرینش حضرت
رازق حقیقی است متکفل رزق اوست و طالع یکی را موقوف بطالع دیگری نگذاشت آخر الامر
به قولی الحق مر واقع شده بر آبگینه سینه آن صاحب تاج نازک مزاج این سخن سخت تر از سنگ
رسید و می محبت که سرمایه الفت باشد فرو ریخت از آنجا که قهرمان که خلیفه حضرت قهار است
یک آتش عالم سوز می باشد فی الفور حکم قاطع فرمود که شاهزاده را از ممالک
محروسه اخراج دهند تا قدر طالع خود بشناسد لاچار آن کامل عیار معاد و ناقص قماش جاه
بازوچه خود متوجه بیت غربت گردید نکبت و ندامت دو ... استقبالش کرد و هر که میگوید
راست میگوید قطعه فریاد ز دست فلک سفله نواز + شهزاده به محنت و گدازاده بناز
نرگس برهنگی سر افگنده به پیش + حنظل پسر تین حریر پوشیده به پیاز + بحکمی که عذوبت کلام طوطی را
در قفس کشد و بلند پروازی کاغذ باد را بر باد دهد شاهزاده که بلاغت قال وبال حال او شده بود
بآن بانگ تشکوهی دولت و اقبال بتمام کلال و ملال چون گردباد سر بهوا برداشته میرفت و
میگفت قطعه فریاد ز دست فلک بی همه چیز + کز وی همه اهل خوار و نااهل عزیز + گشتیم هلاک
بهر یک جو انصاف + مردیم در آرزوی یک ذره تمیز + و نیز اکثری اشارت این عبارت که
طبیعت زاده مزاج صاحب تاج است با پنجه آهنی در آغوش خاطر بس میداشت فرد کاهش

لازم روشندلان افتاده است + روغن از مغز نیست دائم شعله ادراک را + و گاهی بتسلی این مضمون
تسلی میشد بیت خیال نازک آخر فروزد چهره شهرت + مه نو میشود ماه تمام آهسته آهسته + علاوه
پریشانیهای مسافرت مشاهده حالت پر ملالت آن مخدره کاکلین که چون کاکل خود پریشان
خاطر بود گرانی می آورد و بارها سر که به پیشانی اندوه میگفت که ای شاهزاده عقل سوز جهالت افروز
لگد گوش باواز آن خود گذار خدا آگاه ملاشاه رحم نبودی که میگوید قطعه جاهل چو رسد بجهل و باید
کرد + سر قمع بدرخ سخن فرو باید کرد + با هیچ بفهم لاف معنی چه زنی + طفلانه بطفل گفتگو باید کرد تحکی که
از ممالک محروسه اخراج یافته بودند بهر حال بر لب دریای شور که شورآمیز و فتنه انگیز بود رسیدند
و دیدند که جهازی سیمرغ پروازی که از هوای عالم آب پر پرواز میزند و به قوت بازو و اباید های کنار
اضطرار از ساحل مراد میرساند پر پرواز کشاده مستعد پریدنست فی الفور این هر دو پریشان
نیز بران سوار میشوند ناگرفت در میان دریا از دست قبق انداز قضا تیر تباهی بران جهاز که نگر
تیز پرواز بود میرسد و اجزائش چون پرهای کبوتر که بضرب غلوله از هم میریزند متفرق و متلاشی
شدند بر سر تخته که اتفاق سواری آن بانوی شهریاری می افتد بساحل مراد رسانیده یاد از
احوال شاهزاده خواهد کرد فقضا را تخته آن بی بی نیکبخت بساحلی در میخورد که از عمرانات علاقه
نداشت لاچار گریان گریان با دل بریان بیرون از طی مبلغی از راه دریا که دارو میشود خوشگاه زاغ
و زغن بود و شمشادش از عریانی با اینهمه قد و قامت خمیده و سروش از بی برگی با وجود سرافرازی
سنبلش چون زلف او پریشان و روی گلشن همچو چهره اش زعفران بی آبی اگر بسوید بماند سخن بی اسکی و
و هر کیست بهجره کم یاب میشود خشکی اش اگر املا کند لبهای خامه شنجاله هم میرساند و حرفی زدن نمیتواند
جلیواز درشتیهای عنادل بفزع دل هراغه میسازد و بوم بکاشانه های قمری بمرغوله نشها می آمد
مهر و از اما بحکم سخن بند گلستان موجودات و میمن قدم آن مستوره برگزیده عصمت و ساعت آن
باغ مرغزار زاغها عندلیب و طایران کاشتی شد درختانش از برگهای سبز چون خت نیکبختان پروز
عید و در بر کردند و نخلهایش از خلعتهای زمردین چون حله فرشتگان علوی پوشیدند طوطلیان شیرین

گفتار در ادای شکر حضرت واهب العطایات شکر شکن شده و قربان ملایم رفتار در خیابان حال
بر گرد سر و بلا گردان گردیده باغبان خجسته فال خبر از حال ندرت اشتمال زود بجناب خلافت و جهانداری
رسانید بادشاه خورشید بارگاه بهوای تماشای باغ که از گردش گردون این دولت غیر مترقبه
یافته بود سوار شده چون طالع خود سر سبز یافت لیکن آن پری نژاد که همین قدومش آن آب
رفته باز در جو آمده چون آب پژمردگان متحیر و خمول نشسته است هر چند پرسید که الصید جان گرامی
فدای سویت دای نیر ابانوی عصمت قربان خوبت عالی گوهرت از صدف کیست و انیس
غم و غصه تو از بهر چیست و درین سفر صعب چه میجوئی و حرف از زبان چون نسیم گویا نمی
سنجید و نطق از زبان نه برآورد اما شاه والا شکوه و دانش پژوه از صفحه پیشانی حال کثیر الاختلال
مطالعه نمود رباعی بسته ام زنگ که لباس پوشانی + برآور هم سر خود را همان گیر آنی چو غنچه که
نشنید میان خرمن گل نشسته ام بدل جمع و در پریشانی لاچار بر آن خانه خاموشی خانه
عالی در همان باغ پر از انواع نعمت و دولت مقرر کرد تا در خلوتخانه خالی از خلل بیگانه بطور خود
که یقین نهاد خاطر اوست مشغول بود و از اقمشه و اشربه و اطعمه محتاج بدیگری نباشد که روزی
این حقه بسته اسرار الهی بگشاید آمدیم بر حالت آن مهین نتیجه خاندان والاشاه که بر یک تخته جهاز
ماهی همدوش نهنگ هم آغوش ماهی بی سر و پا در آن بحر لا انتها افتاده بود بحکم قضا و قدر
که مصرعه کشتی شکستگانیم ای موج ناخدا البست + تخته اش بمدد تراحم و تراکم امواج هر یک کرانه
ویرانه رسید از انجا بلطف الهی بکه و لبت و لسپ از احتمال رنجی و تعبی که در یک شهر وارد شد هر چند
جای بیت بجز خانه گلفروش نیافت لاعلاج آن مشتری خوش سلطنت یک انگشتری که از جانبه
قدیم با خود داشت لتبر طیکه جای طعام و آرام او آن باشد بزن گلفروش حوالت کرد از انجا
که زنان بجان و دل مشتری انگشتری میباشند آن مشتری بعلت عنایت انگشتری در خشنیتر
از ماه چارده هم نمود و بر تسلی و تواضع اش افزود و از آب گرم گرمجوشی ماندگی سفر از سفای صفا
و سعفو لیش بر داشت و از حقیقت حال آن بلند اقبال که با وجود حالت نکبت و بال ستاره

عز و اجلال از مطلع پیشانیش ساطع و لامع بود باز پرسید چنانچه آن درة التاج شهریاری که لب بیان در اجابت
گفتار زبانش بال جانش آمده بود و در راست گوئی سمت الراس در گوشت افتاده بود مفصل تفصیل
کرد از احوال تباهی جهاز و تفرق آن سلسله نیاز و افتادن خود در سوز و گداز بیشتر آن مسافر سیاه فکر
باز گفت به حال آنجمله عصمت رقت دو پایاب و شفقت بیشمود روز عهد و طالع سلطان زاده بسیار مشکوی جلالت
عبور فرمود دختر شاه که بلاغت حسن و حسن بلاغتش با همه یگانه تفوق سبقت از غرفه همدوش عروس
یزدانی بجا آمد آن نتیجه خاندان جهانبانی با وجود پریشانی جوهر دانی از ادای مهر با در رفتار خسروانی چون
رنگ زعفرانی از پس پرده بینا و انجمن نظاره فرمود فی الحال حسب الارشادات آن سیارگان
ایران محرم راز چون موکلان علوی از کاخ عنصری فرود آمدند و مکان مسکن او در خانه گلفروش منفق
رسانیدند کیفیت مشتاق آن زن گلفروش که خود را یکی از خادمان درگاه کیوان بارگاه میگرفت حاضر
بود عرض نمود که بلاگردانت شوم آن سرگردان عالم قسمت که یکی از نتیجه خاندان سلطنت بنیاد
از بسکه علو همت دارد در اظهار کلمه الحق تاب پاس مراتب نیاورده و قدر دروغ مصلحت آمیز
نشناخته بخلاف مرضی پدر بزرگوار لب بپاسخ پرداخته است چنانچه آن انداز و جوابش اخراج ساخته در راه
یکجا بوده هر چه باز سوء آن یکجا فرمودند اما القبول آنکه فرد فلک آواره بهر سو کندم مینالد + رشک می
آیدش از صحبت جان پرور ما + پس از تباهی جهاز قسمتش باین ساحل آورده اما خبری از آن بانوی
سلسله موی مبارک روی خود ندارد و از این ذکر سر را بفکر مانده است سبحان الله هرگاه با این همه
پریشانی احوال با تابی پیچ آن آفتاب تاب نمیتوان آورد و فی که این جوهر بی بها واسطه العقد سلک
سلطنت گردد فروغ چنینش بکدام لطافت نباشد بیچ و مشاهده آنحال و سامعه این احوال
آن در ناسفته در آن روز تا شب خورده و ناخفته ماند صبحی با وجود یکه شرم در خانه پدر رخصت
نمیداد پیشانی دامن از دست حیا خلاص کرده شیرین بیرون با چشم شرمگین در خدمت مادر مهربان
خود رفته زبان باظهار استدعای از دواج بآن وارث تخت و تاج که بالفضل اخراج یافته و در اینجا
وارد شده بگشاد و استبدا دار جهار مبالغه بر دلها بار ما و سوز که یکی از مهربانان حالت در باره ...

قدردانان و دردشناس بود بخدمت سلطان عالیشان عرض نمودند که آخر بحکم شریعت بیضا ملت
معالی دختر بلند اختر را بالطبع را بعقد نکاح منعقد ساختن از جمیع واجبات است و رنگیه باعث رضای حق هم
باشد مصرعه در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست چون پادشاه کیوان دستگاه رای محل خاص
خاص بر محل دید بجلیسی که از والدین از طرفین خوش شدند فی الفور حکم کردند که هنگامه خجسته
و دامادی برپا نمایند و سرانجام عروسی و عشرتی انجام دهند فرش آئین در بارگاه عرش اشتباه
فلک تمکین بر آئین شاهانه ممهد گردانند و آوازه شادی را آویزه گوش هر خاص و عام سازند چنانچه
دختر زر از چهره مینا بر منصه بکمال جمال افروز شده و از قلقل بر تو گردش دور بطربط ارغنون تازه و رشش
افتاده و فواره ازلب آب شتابی عالم آب چون صوفیان صافی نهاد در قیام و قعود گردیده خروش
دیگر در نهاد تن گرفت رامشگران حور لقا قدم در رقص گذاشتند و خنیاگران زهره جبین
نشید شهانه بر خواندند و مینا های سرو قد باده حسن در پیاله لاله لبریز ساختند و طیور حدیقه از نغمات
نغز فریب دل در باختند و گل در پی مشاهده جمال جهان افروز خود آئینه در پیش گذاشته و از غنچه و لاله
جام تخم عشق در مغز جعد دل عنادل کاشته و تمام شوق ملازمت عروس نوشته گرم جوشی بکار برده
و پلنگ با سید قرین قران السعدین از لب لبیده و در ته نوشک او تنه بچید بستگی در آن مجلس
بیره برگ تنبول نبوده و تنگ ستگی در آن محفل بار دهن حقه جانان نمی آورد و زمانه بیگانه و ایام
بکام بود آن بیگانه زمانه را به سلک مناکحت منسلک گردانیده دوال شادی بر طبل انبساط زدند
و شادیانه مبارکبادی نواختند روزی چند روز را به تماشای تصرف دولت و اقبال بخت
اسپ اقبال و انعامهای تشریف بر بندهای عقیدت گزین و بردن تشریف در باغهای
جنت آئین بشب رسانید و شب الصحبت مباشرت انگیز آن شیرین نگاه شرم آمیز در معاشرت
و تقبیل و مباشرت و تقبیل بروز می آورد از آنجا که زمانه کاسه شکن زمانیان حاسد در دل
شهزادگان که خلف رشید خلیفه وقت بودند از انتساب این نسبت غیر گنجیدن سخت در
باطن گرفت و از غیرت در خود با گداختند با یکدیگر مشورت ساختند که اگر بتوسع

نیز خود را بر اذن بادشاه عالیجاه که در انعقاد این عقد بسیج لعقل غیرت اندیش کار نفرموده به بهانه
شکار بران اسپ خونین بد لجام که بر سایه سوار نیز از لگد می زند و آن سینه زور بد سر انجام کج رفتار
کج خرام خرامش از ان آموخته سوار شود بود که همان مضمر خونخوار دوازده بار روزگار ش ار
و بنیاسور در دو رونی ام اندمال فرماید چون از راه و تحمل آن تازه مشتعل را در نعل تلطف کشیده
از خدمت حضرت خلیفة الرحمانی برای سیر شکار دستوری گرفتند و آن اسپ بد اراده را نیز
سواری شاهزاده که شهسوار عرصه سلطنت موروثی بود آورند لاعلاج آن وارث تخت و تاج
در گوش آن بد بیهوش گفت که ای بادپای عالی نژاد و آتی صبا سیر والا نهاد هر چند کسی را تا آخر
منزل نمی بری یک رای منزل بمنزل اول سیر سانی لیکن بنده که در اصل از نسل شاه
بیباشم از پیاده فرزین نشده ام بل بازی با اسپان تازی سست و سواری اقبال تا هم
افعال ماست از برای خدا سخت دلی مکن و رخ از من مگردان تا از منصوبه چنین شاطران
و غل پا ز مات نشوم و کاش اگر هیچ شوم هم از ممات وا نمی کیف ما یتفق آن پدرام بد لجام
وقوف این مرام رام میشود و بسان غلامان غلام حلقه اطاعت در گوش کشیده هم دست و هم
پرست میگردد گویا که در توصیفش گفته اند قطعه سبک تگی که نه نیزه به پویه از نعلش + اگر ز قطره شبنم
برد بود مسمار + عنان کشیده کند رخش کمانداری + که ناگهان نرهد تیرش از قفا ز ار رباعی
خوش خرامی که اگر گرم عنانش سازی + از ازل تا ابد و از ابد آید بازل + قطره با کش دم رفتن چکد
از پیشانی + شبنم آسا بنشیند که رحیت بکفل + هر حال بلا اتصال آن شاهزاده مشکل پسند از
اکثر ذوق شکار نیزه نمود و بسیاری نخجیر از دست خود شکار فرمود اجمال با تفاق از جمله قبیل
دسته از راه تدبیر دم و گوش هر نخجیر بریده گرفت و از عقبش دیگر شهزادگان نازک سرشت بر جگر
که اتفاق می افتد جانوران الوالا جنحه ابر سر کلنگ در نگ چون اجل در پی با لکان سیمرغ
زر سر و از بد و درنده های ممات آهنگ از قبیل گلاب و پلنگ در پی آهوان شوخ و شنگ
بسان خدنگ و تفنگ گذاشتند و موافق ضابطه شکار میفرمودند اما از سر شکار انداز می...

عاری بودند شکار گشته اور البشته لبسته آوردند و جناب عظمت و اجلال وانمود که اگر
آن عزیز مسافر هم تربیت یافته خاندان سلطانی میبود هر آینه بقدر یا شکار مینمود لیکن بقول آنکه کار درو
گر لوزینه راست نباید و سر که خواستن را هم روی باید نشاید که این سرگردان بادیه اوقات
شد چون بادشاه والا تمیز بر تجویز خود بدگمان طور شد حقیقت احوال از آن عزیز
باز پرسید ناچار پیروه از روی شاهد حال کشید و آن خریطه هم و گوش بریده آهوان شکار کرده
خود را بچه فدور شهریار آورده آهوی آن شهزادگان آهو چشم از سر گرفت چنانچه گوش و چشم سلطان
با چشم واشدند و نیمی غیرت از چهره وقت ناتوان بینان چند بعد وهم گردید چون دید که درین
مجلس مخالف لسان لسان که از مضغه گوشت بیش نیست در عداوت چندین زنان کم
هر یک استخوان پاره خونخواری باشند گذرانیدن و هر زبان کلمه معاذ الله بر زبان راندن از
عقل دور اندیش بغایت بعید است علی هذا القیاس بهر قابوی که اتفاق افتاد از خدمت حضور
دستور گرفته مع منکوحه خود و با مال و منال و سلاسل اقبال و طویله اسپان تازی و قطار
شتران بغدادی و غلامان غلمان نهاد و کنیزان پری نژاد و بسواری جهاز روانه سمت
وطن شد اما بقول آنکه فرو سر نوشت چو افتاد در تدبیر چه سود + کس بناخن نگشاید گره
پیشانی + هر چند که شاهزاده بپا مردی همت بلند لیس از خرابهای چند بطرفیکه سر آورد
سر او دل رسیده بود لیکن بقضا بکدام تقاضا هم کشتی توان شکست و بادر چقدر هم پنجه توان کرد یله
یکایک چون بادنکبا خیز دهیبت جهاز چون تباهی کشید گل و سرشته کاکل سنبل از هم بیخته
و آن بانوی خاندان جهانداری که عشق پنجه گلستان دلداری بود با یک تخته چوب پیچیده
گاهی غرق و گاهی برفرق گاه در غرب گاه در شرق رفته بساحل در پیوست از آنجا گره
پیش میگیرد و در بیابان بانع میرسد که بانوی اولین در آنجا رسیده بود و یکایک همین قدوم فرحت
لزوم آن گل سرشته زیبای گلهای موسم و غیر موسم در یک کرت شگفتگی می در آیند و خاطر
عناد دل از قبیل آن عمی که بیک طرفة العین غنچه بنیادی تر یابد گل شگفت و شگفت عظیم در چشم

۱۵

باغبان در گرفت بهره زودی که توانست دوباره حقیقت حال بعرض رسانید سلطان قضا
قدرت بر قدر شناسی قضیا متحیر شده بر تماشای گلستان رسید که بغایت بهتر [illegible] شکفته اما بهار
شکفته بیک چون غنچه ناشگفته در پیغوله خاموشی بفکر حال خود فرو رفته است هر چند از تحفه
مطالعه افتاد رباعی آنانکه ز عشق رنگ و بوی دارند + در گلشن عیش آبروی دارند

چون غنچه بصد زبان خموشند ولی + در پرده بخویش گفتگوی دارند + لیکن تسلی پادشاه
پناه نمیشد که کیفیت حال از ان پیکر تصویر و صورت خیال از ان لعبت بی نظیر باز پرسید آن
سراپا ناز و تمکین از لبهای نمکین مهر سکوت بر نداشت مگر آنکه بزبان یک گوشه ابرو
آشفته تر خاطر است گل و غنچه تنگدل + در حیرتم که عیش گلستان نصیب کیست + و بلسان ابرو
گوشه دوم میگفت بیت بهار باغ نمی آورد بحال مرا + شکوفه خنده شکست در ملال مرا
حاصل که هر چند [illegible] مخاطب [illegible] انتها مخاطب شهر [illegible] لاچار این را نیز در همان خاموش خانه
چون ودیعت در [illegible] شاهزاده بلا زده چون طفلان نی سوار بسواری تخته
دران قلزم [illegible] خار [illegible] چشم زار زار از تلاطم امواج بر یک کرانه افتاد و بعد از طی بسیار
از راه وسان جزیره بیک آبادانی رسید و اتفاقا بطرف دکان بازرگانی که [illegible] بازرگان
انگریزی بود ازینجا که [illegible] دلها واقع شد [illegible] که سنگ گره بوساطت مناسبت و ترکیب موافقت
رنگ هر غوره خاطر ها تواند بود اگر انسان که جوهر بی بهاست از خوبیهای ذاتی و صفاتی و حسن
های شکل و شمائل و بلاغتهای گفتار و نزاکتهای رفتار و ظرافتهای وضع و لطافتهای طبع
مقبول دلهای اهل دل گردد چه عجب بازرگان مذکور پس از معلوم نمودن اوضاع و اطوار
شاهزاده والا همت که طبیعت مستطاب همت رفیع داشت از حالت تشتت مسافرت
و کدورت غربت موجب حیرانی و باعث نگرانی استفسار کرد آن اسیر پنجه تقدیر درد خود
را علاج پذیر نیافته در بادی السوال لب بپاسخ نگشاد و نا [illegible] بر ملالت افزوده گفت که ای
سرو بوستان اقبال همچو توی را چنین کلال و ملال دیدن محض وبال جانست چنانچه

کشایش نام

تو جهات عجیبی بر ساحل نبوتی که کشید کشید و از آنجا در همان باغ مسکن مخمولان بوجهی که در سیل
بسیار باغبان دید که بطفیل قدوم برکت لزوم آن کلثوم عظمت یکبار اشجار بهار و بی بها
را آوردند و دیده در خدمت حضرت خلیفة الرحمانی وانمود که امروز خجسته قدمی دیگر وارد وقت
بده که بهمین قدمش درختان یکبار بار آور شدند چون طبع پادشاه شگفت از سر گرفت برای طواف
آن حدیقه حرم برکت خود بدولت رسیدند و پرسیدند که از چه کشور آباد آن تمیز و نتیجه کدام خاندان
باشی و سرّ دگر امر بوستان عیشوی که بطفیل قدمت درختان مختلف المزاج موسم و بی موسم
بارور شدند بلکه آنکه گوشش از دولت لعل نوشینت بهره ور نمی شوند با آنهمه تکرار آن لعبت گلعذار
زبان بنطق آشنا نکرد ناچار بحکم حضرت ظل سبحانی این را نیز در همان خاموش خانه بان هر دو
بیگانه همخانه کردند میگویم از حالت آن بادشاهزاده فلک زده که چون پس از تباهی جهاز بسوار
خنگ چوبین در نشیب و فراز امواج کوه شکوه بهار بر مهار تخته بجنبیت کشتی هیئت بر روی
دریه کتل کوهی رسید و دید که اژدهای عزرائیل دستگاهی از سحر بسمت قله آن کوه صعود کرده
گردنش هنوز در لهت و کتش را سیر پنجه قهر قادر ذوالجلال شده بینش بیجان پوسیده غذا
جانوران کوهی گردیده استخوانش بمنزله زینه ایستاده مانده ناچار بکنار دیگر برآمده گاه ندیده از نظر
وهم بید رنگ حلو بنسبت کام نهنگ نموده بهر نحتی که باید از اسفل السافلین متصل ثریا
رسیده شکرانه بدرگاه جان بخش حقیقی بجا آورده بهر جهتی که چارسو پاید اثری از عمارت نیافته
در آن بادیه بیابت یکس طینتی رنیا رست کشید بجالا حظه بهمه سمت سینه بینده از همه سو شکیه
بنجیر سنبر قدمی غولان بیابانی بهود و سیاهی دود بدون سیاهی از دیوان آتشی نمی نمود و
شعواسی از گرد باد متردد بی در آن وادی نمی یابد غیر از امام تنفسی در آن مرزبوم نرسیده رفته رفته
دودی از دور نمودی آورد چون راه آن سمت سر کشید می بیناید کشری است عظیم اما چون جسم بیجان
از عدم متنفسان خالی و خراب افتاده بمشاهده چنین آبادی که ویرانه بر آن صد فخر و شهرت مضطرب
براضطرار گی حیرت بر حیرت افزوده دریم کوچه و برزن عنانم از هر دو زن شتافت آثاری ندید که از بالای بام عالی

19 اول مقدار است ... موزه سواران باشد ... [illegible] ... زمین بلند ... اسفل السافلین ... طبقه دوزخ است ... هر طبقات دوزخ است ... تر تیدن شگافته شدن و این مبدل از ترکیدن است

مقامی چون بچه چنار از مهبوب تندباد دست حنا زده اشارت بطرف خود میکرد العزیز مصر حیرانی
همینی را از فتوحات دانسته خود را فایز بسعادت ملازمتش گردانید و پرسید که ای مغبوط مخدرات
چین و چگل و ای محسود شاهدان نوشاد و شنگول در این ویرانه پر غول و سراپا هول که بر مقابر
مسد لشید الاحول بتوان خواند باعث تشریف شما چه باشد و وجود شریفتر از نسل موجودات
انس یا جن توان دانست یا از اصل حوران بهشتی توان گفت از قوم و قبیله کیستی و در اینجا از بهر چیستی
گفت که ای جگر گوشه من خود آدمی زاد و از نژاد فلان سلطان گیتی ستانم بیا شنیدی اجل اجلاف
عزرائیل اقبال خون خوار این چنین قوی پرده لیس از خونریزیهای بسیار شنیده روی در فریفته بود
ناشنیده ما را درین دیو خانه آورده است اما تو که یکشب استخوان پیش نباشی با این همه ضعف
نکبد امنیت دیده و دانسته بپای خود در قبر آمده حالا جستن از کام نهنگ را سوراخ کال افتاده
جا خبر شدن ازین آتشکده عالم سوز از امر محال آمده طایر روح بادشاهزاده بمجرد شنیدن این حال
مستعد پریدن شد و قبض ممات در ته پوست حیات بحرارت تمام در طپیدن آمده با خود حساب
رفت و گفت بیت بر سر خوان فلک شکوه طالع کفر است + شور بخت تو درین بزم نمکدان با
چون خاتون دید که رنگ رویش شکست گفت که العزیز غم خون تو گریبان گیر حال من شده است
غم مخور که آخر چاره ساز بیچارگان ذات کارساز حقیقی است هر چند آن دیو تشنه خون مردم آزار
لیکن از بسکه حقوق مداومت صحبت مشاهرت و مکالمت با من غالب فتاده است در زیر بار
نظاره گرانمایه ما که بالفعل سفت از نیست پشت دو تا دارد و دلبد لحد که بسبب غیبت جنس بر آدمی
را با خاکی مناسبت نباشد بمهر عصمتم نشکسته تا آنکه چشم بد بیدار و دل بگفتار من فرابسته است
انشاء الله تعالی لشفاعت تا بتو نرساند اما از حالت خود شرح بکن که سینه تو شرحه شرحه از فراق کیست
و چشم تو زار زار بهر چیست گوهر تابدار از کدام معدن معدلت پیدا شده و گوهر لالا از کدام صدف خلافت
بشنو هی شاهزاده شرح احوال فتادن از نظر حضرت والا شاه و سپاه جهان از اول لغایت آخر و سبب بیچ
افتادن طاه جنبیان جور الها و اتصال پذیرفتن از زان لبابای خم رشید بیا بتفصیل [illegible]

یان که مربی وقت بود عشق شود آن در در جابک بر بسته گوهر خود را لایق جوان عالی نسب یافته بکلی
سرا فرو دورین بود که از ورود آن یو چندیو دیوان عمرو عظیم در کوهستان برخاست و تزلزل
در زمین زمان فرا گرفت چون دیو در خانه خود این جوان را غذای نرم اعتبار کرد بجنبش تمام از
پیامبر یدش استفسار کرد آن و هم زاو پیری نهاد در جوابش گفت که اکثر طبع خدام شکار دوست
فتاده از تنهایی با تبنگ آمده این غلام ... از بالکان جبار که اتفاقا پای گل در خورده بود برا
فارستگاری رفع بیکاری خود خریده ام امید که انشاء نیکبختی تا در شغل و سیر ما قصه و نیفتد تا چار از
نشست روان خون آن پاکیزه خو در گذشت و زمانه که آن عفریت بقصد خون مردم چون تمره
نوبتین نگهبان ... شتافت و آن عندلیب شیدا در آغوش آن گل رعنا مایل محبت بعد از
انبساطی بهم و آن قمری شوق آمیز بر آن سرو حسن نگه به سر شاخ وصل مرا نغمه [illegible]
در شبانه که دیو بخانه رسید آن هر دو ماهتاب تاب از هم جدا شده چون جنت ... یکی از
روی دیگری آن روآسیا ... پیچ و تاب ... زانید و آن دو بیت قصیده حسن ... ابیات
مطلع و مقطع از هم متفرق بر اوراق رواق هی فتادند از ... صحبت خاطر خواه دست نمیداد
شاهزاده با ... مصلحت بین شد که چون قدرت قوت بشری نباشد که با چنین دیو قوی
هیکل هم پنجه توان شد مگر آنکه سرانجام ممات این بد سرانجام ... معلوم باعث زندگانی او
لطف سبحانی بیک محنت جسمی قوت جانی بتوان کرد به مصلحت آنست که این کار را وقف
باشد که از قوت حکمت ... از و مارش پرورده ترا با خود در مردم همجنس رسانیده ... بکام دل
بگذرانیم روز آن به فریب شکیب با آن عفریت بدنما با خلاص تمام و توجه بالا کلام ... گرا
منزلی ... اسپ ... استجار کوات ... آتش عزیزی تو باشد ... ایران موجودات ... گذر ...
صادقت تو ... ولیکن ... که کل شی هالک الا وجهه واقع شده آخر انجام هر کدام بر یک ...
تمیا باشد الهی عمر با برکت شما ... ولیکن من که ... دولت ابد پیوند شده ام اگر ...
راز ممتاز شوم ... سعادت دیو گفت که ای ... جان نواز بهتر از تو دمساز که خواهد بود که ...

با او در میان خواهم نهاد چون که هیچ چیز جز روی تو دل بستگی ندارم و هیچ شی جز روی تو دلبستگی ندارم
با تو آشکارا مینمایم که حضرت آفریدگار هم قوت و هم بازوی من بر زمین و آسمان و دیو و جن و انسان
و طیوری و حیوانات آفریده مگر آنکه سلسله زندگانی ما با زندگانی زنبوری که در فلان ویرانه بر درخت
خرما با احتیاط تمام در درجک مقفل گذاشته ام فرابسته هست هیچ چالاکی از خانه برآمده همشاهد
جمال آن زنبور توشنا چشم و سینه خود را مسند مهر و کامرانی و مطلع فرحت و نورانی گردانیده
لیشکار سکنم خدا نخواهد اگر کسی بچال بدخواهان آن زنبور رسیده سهر و بر سر رسد هرگز بر سر من تمام
آید و الا سوای این اگر اجل رستمانه بذات خود با ما مصافحه نماید دستش را چون بیچاره آل زنبار هم
چون بادشاهزاده سکندر طالع حکیم وقت بود به حکمتی که دست داد زنبور سیاه را چون شخم نکبت
برآورده در ته آسیای هر دو دست خود ساتید فی الفور آن دیو غیور سخت زد در چون کوه
بپای سر در گو هلاکت فرو افتاد و عالمی را از عدم جسم ناپاک خود پاک ساخت شاهزاده
قدغن نمود بند بندش جدا کرده در بند کنندش نیفتد خاتون غمگسار می پرسید که ای دوست
الحال نداز طبع مستطاب تو چه باشد گفت که هر چند حب الوطن من الایمان آمده لیکن مگر کوه
ازین بحر قهر عبور توان کرد خاتون جان پرور که یک نسخه دانش و فرهنگ پیش بود نظر بر حال
آن احوال خود که در آن ویرانه مطلق از قحط الرجال خیلی پر ملال میگذرانید گروه نشان داد که اگر چه
آن عفریت افعی سرشت از خزینه و دفینه انواع مالیت بهم رسانیده است اما یک تخت چوبین چون
تخت حضرت سلیمان از حکیمی غصبا کشیده آورده است خاصه سرا نیست که هر جا که خواهی
بعد دیگری از قدرت غیب پر پرواز بهم رسانیده در یک آن شتابان برساند سواری و سواری دو
بجز دست هرگاه که با دیگر کس نتوانند رسید تا به پا داران دیگر چه رسد ندانم که چنینش از پرها
پاک ساخته اند یا نه گیش از کلمح البرق پرداخته شاهزاده این لطیفه غیبی نعمت غیر مترقبه را فوز
عظیم دانسته کلمه شاباشش بر زبان آورد و گفت که حالا خاطر از سوار که چنین تخت با دو پا جمع شد رسیدن
وطن جمع و با اختیار خود گردید بالفعل از علم احوال آن محبوبان ماه جبین هر یک در جهان برج حوت گذا

نمیدانم که بعالم ناسوت رسیدند یا بعالم جبروت در پیوستند رفع انتظار می‌باید کرد و چه باشد که
بقدرت کاملهٔ آن قادر ذو الجلال و بیمن اقبال لایزال که آتش سوزنده بر مهتر خلیل الله گلزار ابرایا
بهار شده و بطفیل فضل جلال طوفان بی پایان بر حضرت نوح یک حلهٔ با سباگر دیده آن ماهیان
طناز بجد و تن ماهی هم آهنگ نهنگ بسان من سخت جان بساحل پیوسته باشد و چه شود که
بحسب تخیلات من ماخولیه مزاج سودا طبع اتصال شما هم بآن هر سه بانوی عصمت که هر یک
مصدر چند برجسته دیوان بلاغت ست اتفاق افتد و بران دو بیت خوبی ذات شریف تو بجای
بیت آخر یا مصرع چهارم باشد چنانچه درتجلی میرزا صائب میگوید فرد از رباعی بیت آخر
مژه‌ها ناخن هلال + خط پشت لب چشم باز ابرو خوش ست + سپس هم جواهر قیمتی و امتعهٔ ... آن هر دو
بیدار بخت بران تخت مربع نشسته سوار فرمودند و گفتند که ای تخت جوان بخت اول در یکانی
که کسی از انها در قید حیات باشند عبور فرمایید از ان گویم و شنوم چنانچه در ساعت آن از انکه
صبا شمیم متصل بهمان باغ خموشان فرود آمد قضا را بحکم قضا از برای قضای حاجت آن
سلطانزاده گذشته ایام بیک شبه رفته بود اتفاقاً طایری چون آفت آسمانی و بلای ناگهانی
از نیز نیکال ندانم سیخ میکند و از سر تا پا بمرض برص نسرین فام بیساز و بیکبار هم از مفاصل
و اعضا ایش بچکید هر که میدید از دور میرسید در حیرت این حال سخت فرو مانده الا بحال ابرا ابکه
صورت جمال پیش خاتون صاحب جمال سید با آنکه از تفضیل قدرت الهی مبالغت میکرد در صورتیکه
صورتش مسخ شده بود با شکوه تمام و کلال اتم چشم از وی پوشید و نطق نمیزد هر چند آن بیچاره تملق
تمام میخواهد رباعی در تپ از کم حرفی لعل تنک جوش توام + من کباب آتش لب خاموش
توام + میکنی یادم نمی آیی بیادم تا هنوز + معنی برجستهٔ خاطر فراموش توام + لیکن لطف نمی آورد
بلکه بکمال اهانت و نخوت از پیش خود می نرد انیت مطلق التماس را بر محال قیاس اعتبار فرو
نمی آورد لاعلاج آن شاهزاده فلک زده از تن عریان با دل بریان گریان از بر آن در دویده که
سر تا پا دانی گشته روزانه در هر کوچه و بازار با نوحهٔ جگر سوز میخواند بیت حاصل ما نشو و نما خر نقصی بیت دیگر ازو

تخت برگشته چو سنگ آسیا داریم ما + وشبانه باین رباعی تصنیف بندگی سلطان ابوسعید ابوالخیر
مخدومی مناجات بدرگاه حضرت مجیب الدعوات میکرد رباعی ای خالق خلق رهنمایی بفرست
وی رازق رزق درگشایی بفرست + کار من بیچاره گره در گره هست + لطفی بکن و گره گشایی بفرست
حاصل که دمی نمی آرمیدند و از فراق آن هر چهار دلدار زار زار میگریستند بلی هر که میگوید
لبها مشکل بود دل کندن از خوبان لیلی از لعنت هند و آید ز غم یوسف بچشم چاه می آید آن حال تو
عصمت همه تن تعجب سر را حیرت نیز در همان جا ایستاده اند و شهد الطفیل قدم رنجی ان گنج گهر
اثمار بوستان هر وقت و بیش از وقت با میوه شدند و سرخی و شیرینی از لعل نوشین
گرفتند باغبان رضوان خصال فی الحال صورت حال بعرض بارگاه عظمت و اجلال رسانید
خدیو قضا قدرت برای مشاهده مشاهده قدرت ربانی در رسید و دید که این همه خوارق عادت
از طرف همان نازنین جادو نگاه هست و انهم استدراج از اقبال همان سحر آفرین فرخ فال هر چند از
حقیقت استکشاف فرمود آن فرو رفته در لجه حیرت ماهی زبان آشنای تکلم نساخت بلکه آن
سیمین تن در اصل سنگین بدن شده خاموش نشست اگرچه او را نیز در همان محل خاموشان
با هر سه خموشان همدوش نشاند معشوق خاموشی را چهار ابرو گردانیدند و آنها نیز بزبان حال با یکدیگر
مکرر میگویند شعر در صحبت با سکوت دار د رونق + چون مجلس گل که بی سخن رنگین ست
بادشاه نصفت پناه عالی طبع والا دستگاه در معلوم این همه مجهول سخت فرو رفته فرمود که
دهند تا که از وضیع و شریف که از رشته این معما بکشاید و این هر چهار بت را که حقه منطق
و دختر سلطانی با و ارزانی باشد درینولا که ایام نحوست شاهزاده سپری میشود و یکایک ریای
بر حالت آن سخت کوش بلبلانش که فلک پیغام گوشمالش بود و جوش می آید بر خاطرش
که این هر چهار خاموش سر را با هوش بهانا سنگو چهرش باشند لا محاله بشوریدت عقل و دو بین
مصالح در فن خاموشی وانمود ه رجوع با اولیای دولت آورد از انجا که بادشاه در
بی و خیلی خاطر میگذرانید مدار المهام امر عام ان هر بعض را نیز در ان خاموش

استدراج بکسر الف و سکون سین مهمله و کسر تای فوقانی حرف عادت که از کافران ظاهر شود و در مقابل خرق عادت کرامات و معجزه ۱۲ غیاث اللغات

فرمودند تا زوای درمیان انجمن و آن کسان حایل سازند و تبی راکه اول از همه وارد شده است و پس
پرده آورده بنشانند بعد از آن شاهزاده کار افتاده سرگذشت خود را تا که در رفاقتش گذشته بود از ابتدا
سوال و الدوالی سلطنت و جواب خاقت گرفتار قسمت و ذات البهاب بدن آتش غضب پادشاهانه و اخراج
وی از ممالک محروسه بیچ چاپانه الی غایت رسیدن بکنار دریای تحومخواره سوار شدن بر جهاز
رسیدن بادصرصر و غرق افتادن از یکدیگر مفصل و معرض تفصیل گذاشت و گفت که آن شاهزاده
تا زود از روزی چند درین شهر رسیده است خاتون که سوخته مضمون این حکایت بود از اندرون
پرده پس از آن هم سوختگان با نعره جانسوز سوال کرد که بلاگردانت شوم ای بر لبش رسانیدن تیز
کلاه مانع آن و آه که بعض مختار فرخ فالان دوران من کباب آتش خاموشی سوخته فراق همان آهم
اشتیاق بیباشم و شب روز در فراق همان شور بخت دل فروز اشک حسرت بر وجنات دل
بیباشم آن رغوب القلوب اکجا دیدی و این سرگذشت از زبانش چسان شنیدی الهی اگر گفتار
۲۵ این شیرین کلام مقرون بصدق باشد همین عصمت من مستوره بجوره در هر ضربان جز بعیش
تخفیف شود چنانچه فی الفور حصه چهارم از برصی آن برسرا نزاگر دید تو بیت دوم که بخاتون در
رسید سرگذشت آمد از شروع وارد شدن شاهزاده بخانه گل روشن دیدن نقش زبالای بام و بعد
بران خجسته فرجام و حسن انعقاد عقد نکاح بجشن پادشاهانه و گذرانیدن شبانروزی آن سرو و بگاه
و تحسید برادران بدنهاد و ستاد از اسپ عفریت نژاد و رفتن بمهمان الی خوان اجل تدبیر آوردن
گوشش و دم از سخن تا نهایت رسیدن بکنار دریا حیرت پرداز و تباهی شدن جهان جانگداز شهر
و لبسط باز گرفت و گفت که آن جوان برگزیده از پیروز در اینجا رسیده است آن بانو بسیره نشستن تحیر
اصغای این نقل رنگین پشت چشم نازک کرده با سجان شیرین میگوید که قربانت شوم آن بهار
انرا که بهر الصحت و دیک گفتار تست من بر اضطرار قمری طوار بر آن همان سرو چو بیارشهر در حیرت
دل تیر انداز گوشه نم بیباشم آرید اکبار دیگر بگو که آن جوان بیا شمایل را شخص بخشم حسبی دیده
ام بتحقیق با زبان ندرت بیانش بگوش خود شنیده الهی اگر یافتست و عصمت با قبول سرگاه عالیه

شده باشد بدعای من مهجور در حق این از بجور مغفرت شود نصفی از رنج آن اهل سلیقه زائل
شد نوبت سوم که بان ابوی سومی باشد رسید آن جوان یکرنگ که از نیرنگیهای زمانه چون
خنگ سمند ابلق از سر تا پا دورنگ شده بود گاهی نرم گاهی گرم قدم در فضای تفسیر آنچه
وقوعی واگذاشته بمنزل رسیده بعینه تفصیل برآمدن آن دره التاج از قعر بحر فراامواج
و وارد شدن بر دوکان بازرگان قلندر که البهان آن باشد و بنیت گزیدن مهمان بلی و لنخانه
مهمان یگانه آفاق و ضیافت نمودن با انواع نعمای مشتهی الذاق و اتفاق مناکحت با دختران
با دختر بازرگان بزرگ زمانه و گذرانیدن اینها چندی در خلوت خالی از خلل بیگانه و اختیار سفر
بعزم موطن مولد و تباهی افتادن جهاز در آن قلزم مخوف از بسم الله تا تمم رسانیده و خاتمه کلام گفت
که از دیروز آن شاهزاده سر تا پا اضطراب زعالم آب خرابی بیتاب درین شهر وارد شده آن بی
مجسم فراق بمجرد شنیدن این مقوله مملو اشتیاق گردیده گره گریه در گلو شکسته هر دو دست تواضع
باهم بسته زمین بوسه باواز شمسد انه بخدمت آن جوان دردریا صحبت فراغ عرض نمود که ای نیز اجاب
گرامی فدای زبان مبارک بیان تو من بیدل یکی از دلدادگان همان دلدار دلفریب شرح از حالش
میکنی میباشم و شب و روز در سوز همان دل فروز اشک حیرت بر وجنات حال میباشم خدا برکت
برکت دهد راست بگو که این واقعه در واقعه دیده یا فی الواقعه میگوئی چون جوان فرخ فال سجار
کمال متکفل وصال شد فی الحال آن پرده گزین حجاب خیال که تا یکپا خیال شده بود دست دعا
بدرگاه ایزد متعال برداشته گفت که ای کارساز بنده نواز اگر شکستگی من شکسته باطن یک گونه دلبستگی بجناب
کبریا تو بعد رسانیده باشد بالتماس من بیکس فیصلی در باب این بیچاره که چاره گر بیچارگی تا آمده نافذ
گردد تا بالتفتیش سند چنانچه سه حصه سلیح از بدنش نه منتقضی شد نوبت چهارم آن با گو چارمی که نیز
زخم تازه اش لب از خمیازه نابسته بود رسید جوان یکباره میدان سخن ساز کرد افسانه را به جهره
چنین تاب سپید بلکه بسر گشته روزگار از عمق دریا زخار بره زینه پایه جسم بارمرده بالا کشیده کوهی
بینا ایده از آنجا بشهر دلوی وارد شده با پیر بیکری دو چار شنونده با اتفاق همان محرم اسرار دو دوار

دمار آن عفریت بدکردار برآورده بسوار تخت بادرفتار مع آن گلعذار در کنار این شهر فرود میاید
قضارا العیات بنج دنبالی صاحب بالی زنگ عقیقین انجوان سرخرو برنگ بلورین میگردد وآن
زنگه ناقص العقل که دوست پوست وناآشنای مغز بود ناگرفت از ونفرت میگیرد چون سخن را تا بانجا
رسانید بی بی تنبیر چطر صورت حال مثال تمثال درآئینه بهو معاینه کرده از بس انفعال دل
میساخت وبنعلیان خجالت دست راستون زنج میساخت لاچار لب نوشین را در ته دندان تا
گرفته گفت که ای رهنمای گمگشتگان بادیهٔ جهالت وای هادی واماندگان وادی ضلالت من حال شوخ بخت
شوهر ناشناس میباشم که از تبدیل صورت بی بهی نتوانستم سر بخانه چشمان خانه خراب من خراب شود
وهم اینجا نه ویرانه غرق درآب کدام ساعت منحوس بود که از این چشم کور نشناختمش و کدام طالع شوم
داشتم که از نظر دور انداختمش اگر سید الستم که بر جان سر و رعنای من از نحوست هوا اینج لبسته است از ابو
آن بیگانه من قمری دیوانه مهر سر دمیکردم وبا اینهمه تلوسه تعب پر اضطراب نمی مردم یا حکیم
مطلق ویا قادر بر حق اگر بعذر عدم وقوف حق بجانب است بحق عظمت قدرت کامله صحت کمار
نصیب حال این خجسته فال که بیدار ساز من خفته بفرما چنانچه حکمت بالغه آن حکیم حکما وعلیم علما
حالت اصلی با صورت طبعی طاری و بیاری آن سر اسیمه روزگار گردید فی الفور شکر بدرگاه مسبب الاسباب
حقیقی بجا آورده فرمود که ردای از تنبیر ومرتفع سازند چون یکبار آن هر چهار با این شیرین گفتار
چار چشم شد لبسان عندلیبان شیدا بران گلعذار رعنا بهجوم آورد وبلبس انبساط وانبساطت وچهره
چه افتادند چون قمریان مجنون بر آن سرو موزون از در بام گردند واز غایت شوق وشفقت زبان
بکوکو کشادند یکی کباب فنا گرد سر وبلا گردانش میگردید ویکی خمید کردار بهر دوست قربانش میگشت
ویکی مشتاق سر با اشتیاق از سر طرهٔ عنبرین خویش گرد راه از پشت قدم آن مبارک قدم می فشاند ویکی
چون بخ اخواه دلسوز از مروحهٔ مژگان از بالای آن خسرو شیرین خصال میراند بادشاهزاده چون بنج
فخط سال از لبراب سیلابی شوق دیرین یاران از انبار های حسن لطافت آگین فرصت نظارهٔ یکی
یکی را پرسش احوال میکرد ودیگری را اشک از رومال پاک مینمود وزلف آن یکی از شانهٔ

و بر دوش آنکس که بدست لطف و اسپگذاشت چون صورت حال از ابلیه ولیین پرسید بعرض رسانید
که اگرچه از تابیدن اشتیاقی از میان افواج امواج سالم بر آمدم لیکن در دریای فراق در آمدم که دیگری خبر از
خود نداشتم گویا که مصنف شفقت حال من باشد گوئی که خود صاحب تصنیف بشدم رباعی
بدریای غم افتادیم و آنجا بر نخاست + خوش فرو رفتیم دست آشنایی بر نخاست + با دل دیوانه گفتم
کیست همراهی کند + غیر زنجیر جنون از کس صدا بر نخاست + محل استفسار که مجمل وی رسید بطالع
این اکتفا کرده فرد سوختیم از نخوت آهی بر نخاست + دود این آتش همه خاکستر است + نوبت گفتار
که هنگو خسرو میرسد میگوید که خود چه گویم از حالت من شاعر گفته است رباعی چون بیت
تشنه و سیراب هستی ست خالی جام ما + نیست جز سیرابی موجود بر اندام ما + بسکه در یاد تو تهی از خود شده
گردیده ام + بر زبانها چون نگین خالیست جای نام ما + اتفاق افتد جای تفصیل حال که
بان بیت جاری افتاد میگوید فرد دود و زخم سینگی نام از گنه سبز + دریغ نگیری از حرق انفعال
بیت چون آن قمریان کو کو گفتار استفسار اخبار از زبان سرو جویبار خلافت که از خزان و بهار
روزگار در چار فصل واقفیت یافته بود نموده اول زهمه با محل قدیم گفت بیت بود دراز
روبت افتادم امید کجا رفتم + به دریا با آتش با بکام اژدها رفتم + بهر تیرو و هم با آن خبر ملک گرمسیر
که اگرچه بسبب تابستان در یا پر شور بر آمده عمر اتفاق صحبتها نگین افتاد لیکن بقول این فرد
بر آن ترتیب انشا فرد بر روی خوشت گلها چون خار بود در چشم چو نشستیم و خس چنیم و دیوانه چیز
یکبار سوم با آن خبر بازرگان بزرگ هم مکالمه شد و خواند رباعی بجز آمد و گردیده بر حالم نخست
شد و صبر رفت و دانش گریخت + زین اخوت هیچ دوست دستم نگرفت + جز دیده که بهر هم
بر پایم ریخت + انجام نوبت کلام با آن پیر پیلگیر که کس تفاقش ایشان قلم هم منافت لیما حل
رسیده بود و آن چو رسد از انفعال ایشان که اورا در لباس برص ننشاخته چشم بر پای مست
دو خته همی افتد میگوید که آهی سرمایه غم و حیا از امانت عدم وقوف که نشناختنش الهی سوخت
بر صورت اجسام آمده خبر سازگش که من قائل پرستش خود ام و قصور نظر دیگری نسبکو

۲۸

بزرگی رح میفرمایند بیت گر دو سر بگردد سر نوشت + این سخن باید بآب زر نوشت + باید که ما
هر یک شکر بدرگاه حضرت جامع المتفرقین بجا آوریم و انگشت بخورده گیری هیچ یک ننهیم
چون خبر این واقعه تعجب انگیز رقت آمیز که گوش زمانه مانند این فسانه عبرت آمیز کم شنیده و چشم
زمانیان مثل این هنگامه حیرت پیرا کم دیده وقعی بگوش پادشاه وقت رسیده کلمه سبحان القدیر
زیب زبان ساخته لبش از سجاده نیاز بدرگاه قادر بی نیاز عنان خنگ خاطر بسمت ایفای عهده
انبساط و اکشائی گره از سر این رشته مسلسل نکاح دختر گره بسته بود منعطف گردانید و دوگانه تهنیه
بر تفلیه سبحانی بجا آورده که چون تیر پیمان زکمان شه بان جهت این آن بدر جسته بود بهیچ صورت قابل
عود نبود شکر خدا بهمای اوج شهریار شکار پیش کردید منجمان سماسیر حکم اعلی شرف نفاذ یافت که
۲۹ ساعت سعید برای قران السعدین اختیار نمایند و با ولیای دولت امر ارفع نزول فرمود که مواد
جشن فرمایندی و فرش بزم کیقباد با حسن وجوه موجود و مهید گردانند و از نیمهای لاجوردین چتر
انجمن آرا شبستان سازند و از حنا گران نگین دا گردش حلقه قمریان قرار دهند و بجای گل گلعذاران
گلبدن گلگونه چهره آراسته بنشینند و بمقام عندلیبان شیرین لحان غزلخوانان داود وستان
صف اندر صف کشند و مرغ کباب را بر آب هم زبانی طوطی شیرین گفتار لبیدن منقار رشق مرو
از قفس مرد بن مینا بآواز قلقل غلغله انگیز چمنستان بزم ست بر شاخ تیغ فولادین نوا سنج نعره
جانسوز نمایند و بط بر لب طرا هم جنب بط باده که در عالم آب از غوا اصیها جبلی گوهر فهاش اصلی از
صدف زبان بیرون میکشد در دریا سر و دسر داده عمق فهمید صوفیان صافی مشرب بگیرند و تنگ
معاوضه شبنم گلبرگ رخسار معشوقان گل چهره عرق بهم رسانیده پیاله ها لبریز بهم میداده باشند و
مقابله سلسله سنبل چینی که زلف مو میانان دراز موشکن بشکن انگشند با عطر گلاب شانه میز
باشند و بهوس تماشای چتر زنی طاوسان مرصع دم بر آهنگران سبک قدم اجازت دهند که در چرخ
آیند و بخیال خنده تدروان کوستان متبسمان دا او دستان رخصت نمایند که لب بقهقه
گشایند و بمنزله جلوس گلهای لاله پیاله ها عقیق را پر از شراب ارغوان گردانند که نظر فریب

صاحب نظر شوند و تعقل نظارهٔ نرگس شهلا آمردم چشم خوبان را بدست سازند که هر طرف نگاه
ریز گردند و بذوق سیر بارلیستان بنارلیستانان گلنار چهر امر گردد که بالشای رنگین چهره برافروخته
قطار در قطار بشتابند و باشتیاق اصغای آواز نواسنجان حدیقه نوازنده های شیرین نوا و سعی
یکدست اشارت شود که زخمهای سراپا مرهم بر سازهای مستتر پرداز بر بندند و چشنیکه نغمه بان زر
لباس مهر که نخلبند بوستان سپهر ست از چنبر خیابان جنوبی پرداخته نسبت چمنستان شمالی شود چمن را
نو رسیدگان عالم نباتات شد و از آب بر بهار گرد راه از چهرهٔ مسافران شارع موالید فرو شستن
و از جنبش های شمالی کسل ماندگی از سر مفاصل متردان و آد توالید برداشت مشاطه هواخواه
مشکوی شهریاری بحکم خادمان محل دست خود را بهفت آب گلاب شسته در پس پشت دختر زیبا شکر
شمائل نشسته سنبله کاکل را از هم برهم از جنبش نسیم شانه باهتزاز آورده بر چهرهٔ آن صاحب جمال پری تمثال
که یک گنج حسن و لطافت بود از زلف عنبرین هر دو طرف دو مار بچه با صد پیچ و تاب تعبیه نمود و بچشمان آن
آهو چشم که دو خنجر والماس آبدار بودند از سیاهی سرمه سیه تاب گردانید و از گلگونه چهرهٔ گلگون آن که به رنگ یاقوت بود
ماهتاب تاب نساخت و بر صفحهٔ عارضش خال سیاه و اگر انشته نشان از بوسه گاه دور داد و بعد میان آن
سیمین سینه مشک آغشته بهای لولوی لالا در شکست قصه کوتاه هرگاه آن ماه دو هفته را بهشت کرده گردن کوتر
از جوهر و گوهر بیاراست زهره به برج سوم در حیرت غیرت چرخ زده در تماشا و کنیزکان نازک اندام که در
خدمتش چابک خرام بودند حوران بهشتی در بهشت شرمسار گردیدند و آفتاب زرین آز روسوخته شد
که خود را آفتابی و از متصل روی مبارکش گرداند و ماه درین تمنا زرد و زرد گردید که گل چاندنی خود را
نثار پای مبارکش سازد و جماعهٔ حور باراده پرستارش نقد جان بر شوق در خدمت رضوان ورد
تا به هم پرستاری نور را در حضور پیش ساختند و خیل غلامان غلمان بشوق غلامیش با خورها تقسیم شدند که
ورشیم سبار بهشت گریخته داخل سلک غلامانش شوند مستورهٔ زر در خانه هم باشتیاق ملازمت
نعل نوشیدنش بجوش آمده و مخدره چنگ در آغوش نسوان چنگی با دراک ملازمت گرامیش آرزو
افتادند نغمه خاصه مسرت آرزوی قدوم بهجت لزوم شان از بسکه بنیا الید در جره نمیگنجید و شمع شبستان

در طپش شوق دیدار غمگسار تن از بسکه می افروخت چون پروانه میسوخت بهر حال چون مشاطه‌های بالغ
عیار و پرستاران محرم اسرار تزئین و تکمیل آن جمیل که ماه جمالش چون ماه ایام زاید النور در نورافزونی و
چشمش چون سیل موسم بهار در موج زنی بود بقدر طاقت حوصله بشری فارغ شدند صرافان [illegible] دو
و چکاکان الیقین و ملت بحکم شریعت بیضا این دره التاج خلافت را بآن جگرگوشه صدف سلطنت
نکاح بستند و [illegible] ساختند و از طنطنه شادی و غلغله مبارکبادی گوش جهان و جهانیان ابراز در [illegible] عشرت
انبساط گردانیدند خدیو قضا قدرت یعنی سلطان زرین چهر مهر که خاقان هفت کشور سپهر است در
ایام همچو نوافل خلایق را بانعام خلعتهای نگین تجلی سازد اولیای دولت و ارکان مملکت را از سر تا پا
در زر گرفت و بخششهای تنگ تنگ لیفهای تنگ تنگ همرنگ سبزه رویان چمن ساخت و بر حنا گر از
زهره جبین از دریاهای آبدار آنقدر بارش فرمود که تا زانو در آب گهر غرق شدند و برامشگران طاوس
نژاد از اقمشه‌های زرین منزله انعام کرد که ورته انبار پرن و پرنیان گم گردیدند و از سیم و طلا مردم
مفلوک را بمرتبه رعایت شد که بجز فلاکت احدی در ممالکت مفلوک نمانده و اسپان تازی بمردم اهل
بازی بحدی انعام فرمود که بدون توسن طنبوره در آن معموره کمیاب گردید و محتاجان تهیدست
دست طلب آب گوهر چنان شستند که بار دیگر لب بسوال نگشایند و سوال از سائلان [illegible]
روپوش شد که تا قیامت روی شوم خود ننماید معهذا آن رامشگران و متکفلان بار [illegible] در وقت
رقص از هر طرف بنهایتی دستک نشاط زدند که طیور و هم از اشجار عالم پریده بملک [illegible]
اگر ساحره الم البسحر افسون در آن محفل مسرت منزل در خوبی و خنیاگری گذرد و از لب شادی شاد
شود فی الفور [illegible] بحکم تناسخ در وجود خودی در آید گر دو جهان برایدای خامه سخن طراز
صد آفرین بر سخن فهمی تو اندکی گوش بآواز من باش که بالفعل با میدختم کلام آن هر دو در خسرو
شیرین زبان که خسرو شیرین زمان و شیرین خسرو خوبان است بادلهای مشتاق معطل از رسوم
نسبت زفاف نشسته اند اگر دمی از این سخن سنجی و سحر پردازی هم درگذشتی هنگامه ناز و نیاز آن هر دو
از گرم شود و چون وقت خلوت در رسید دختران قبیله و نازنینان جمیله که از وقت طفولیت

محرم اسرارش بودند و نوخیزان بهر از و هم عمر که دل سوز بهاری تکلفانه در کارش همیو فند گرد و پیش
آن بدر فلک حسن چون سیارهای درخشان حلقه بستند بعضی از انها که کار گذار عالم زنان سوخته
بودند سر زلفش بطرف مشتاقش میکشیدند و تسلی اش میفرمودند و چندی که از پا کار افتادگی آسوده
خاطر نداشتند بر هر خندیدگی میخندیدند و با خود با تهلکه می بردند و آن سرو روان بوستان خیال حیا
که از بار شرم پشت دوتا داشت بتکلیف ایشان از نسیم نصایح بر آورده شاهزاده در جنبش آوردند و بعهد تکلیف
و تواضع هم دوش شرم و هم آغوش حیا تا بخوابگاه رسانیدند و بهر افسانه و بهانه که میسر آمد جا
در آغوش آن بیگانه خالی از خلل بیگانه گذاشته آمدند در حالتی که چراغ شبستان از شرم و جا
جانشین آن مهر چهر غرق عرق میشد و حسن زرد رو دیوا می بارید شاهزاده پادشاه وقت گاهی
سر رشته سنبل تر از چهره گلرنگش بسر انگشت خود می پیچید لیکن آن نازنین مجسم حیا بیجا با نهیج
و بر دلش تمهید بود و گاهی پرده سنجر زرین از رخ رنگینش بطرف خود میکشید اما آن غزاله ختن خوبی
از پنجه آن هم پنجه شیر گردون می ترسید و چون سید بر خود می لرزید هر چند آن عزیز ارجمند این فرزند
او میخواند فرد گل نیم شب شگفته شود در حریم باغ ٭ تعلیم گلرخان بحیا انیقدر بس است لیکن فایده
نمی آورد و مهم بانجام نمی پیوست ناچار بر آ کلید این قفل زنگ بسته رجوع بخدمت آن زاهد
کرد و دعوی شیرین زبانی شیرین ادایان شرم دوست بر یاضتهای شبانه و شبگاهی بهم رسانیده که حیا
چون زاغ بگرد کمان پر نمیتواند زد و شرم نیز گیش همچو سیماب نیز و آتش آرام نمی تواند گرفت آورد
چون بین نسیم بهار در وقتش عطا طی کنش خانقاه مینا آن غنچه شاخ شرم چون گل گلاب بیجا
و بند و جه حال عندلیب شیدا آن بلبل سینه بست که صاحب وقت بود وقت یافته بر غنچه نهانی
گل بعینا چنان منقار گستاخانه زد که لاابالی در سرخی نشست و قطره چند از عرق گلاب اچکید
بر سختی تو ل آن شاهد تشکول لاحول میخواند و با ابروی کج و چشمان عتراض عینی راست با
میکشید لیکن با همه کج بینی راست چون تر انشا خاطرش میخورد و این شهادت را سعادت مید
ای قلم کفیده زبان زیاده از این مکشا و با چنین از افشائی حرف و انکشاف معنا در سر دوم

وقت آنچه گذشت گذشت و هرچه رفت رفت یکه‌تر که عروس آفتاب هنوز از آغوش زال سپیده‌گون
صبح سر برخاسته بود که نوشیروان شهر آشوب هنوز حباب‌اندوز به تکلیف تمام چشم مخمور خواب‌آگین خود را از دست آب
با هم مالیده بیدار شد و تشریف بحمام آورد و آن سرگرم خدمت غسالی در خدمت شاهزاده گوی جو
بکار برده و مکان تغسیل از قبیل مردم لباسی پرداخته با گرمی صدق آنچه در کیسه داشت نثار فرق
مبارکش گردانید و هرچه گرم و سرد در گذشت از غایت عقیدت بر خود کشیده خدمت شایسته بجا آورد
و اندرون محل دختران هم سن و مشاطه‌های پرفن در خلوتگاه رسیدند و آن گل انتظار خورده و آن گل گر
صبا اندوه و آن گوهر شفق زده و آن خواب سنگین برده را چون بخت آن عروس بیدار ساختنی کردند
بعضی نقاب معجر زرین از چهره آن آفتاب تمکین که یک حسن نمکین ملاحت‌آگین داشت برکشیدند
و اکثری زلف بر هم خورده را که از کشاکشی بر هم شده بود درست میکردند هم از پی برشرم و زر بهای
شبینه خنده می‌آورد و آیینه بدستش میداد و هم عمری به نظاره حسن چشمان مخمورش مست می‌اندوختند
و در توصیفش میخواندند بیت تشنه خون کردستی چشم فتان ترا + خواب سنگین شد فسان تیغ مژگان
ترا + انجام کار ایام بهار بهمین قبیل و بهمین اطوار بآن هر چهار دلدار قدیم و آن غمگسار جدید چون عندلیب
در گلستان و قمری در سروستان مرغوله‌سنج نشاط بوده مسرور الوقت میگذرانید تا تابستان رسید
در همین موسم که غوکان لای‌پرست از عدم آب بیتاب شده در آغوش ماران غوک‌خواره میخزیدند و ماهیان که
از بس حرارت هوا هوس قایم داشتند میل بطرف غذای خاص تمامی ورزند و چشم علیوازان بلند
پرواز که به تقرب جناب آفتاب عالمتاب نصیبه اصلی آنهاست بر منقل مهر چون دانه‌های سپند جنبیده
در چنین هنگام سوختند شاهزاده بلند اراده با خادمان محل در خسخانه عالی که اگر آفتاب با آنهمه تاب از آنجا
بگذرد چون ماهتاب بیتاب گردیده سراپا سرد شود و اگر اخگر با آنهمه احتراق بوساطت حقه مینا گوهر
در آنجا در آید رشک آب بسازد آتش‌کش گردد بر لب حوضها که فواره از باطنش چون مصرعه برجسته از
اشعار بلند و نشاء عالی از شراب شاه‌پسند جوش میزد و بجمعیت باطن و مسرت ظاهر میگذرانید
و هر چهار طرف در انمحفل که از گلاب‌پاشهای زمردین گلاب‌پاشی مینمایند که ابر رحمت بارش میفرمود

و قطره های گلاب که از چهرهٔ معشوق گلبدن میچکید گویی که شبنم از گل برگ می افتاد و تقاطر چون عرق گل که
از گلال آتشکده نیکوان میریخت بدانی که لولوی تر از مراسله شکسته می برید حالا بهوای تعریف برشکال در سر خامه
گهربار می پیچید و میگوید که چون نوشته زرین نقاب آفتاب در شهر خورداد بخانه جوزا نو کتخدا شده عروس
باران را بسواری فیل ابر رحمت که خرطومش پنج اغصان طوبی می انداخت و سوارش که نو عروس
باشد با حوران بهشتی سرگوشی میکرد و بهر گامش که فضای روضهٔ رضوان میبود پامالش سبزه گشت
فلک بر جا بین میشد و آب از چشمهٔ تسنیم بخرطوم میکشید و بر عالم ناسوت میپاشید و چون پهلو بگره زمهریر
میزد از فرق رعد خرقش میکرد و اگر قدم بر تارک کوه میگذاشت از آب خرطوم غرقش مینمود و صاعقه را
چرخی وارش مینوان گفت و بارقه را برقش کجک مینوان خواند در هودج عفت و محمل لطافت
با عزاز تمام در شهر امرداد تشریف به برج اسد که دولتخانه خاص آن اسد گردون بود آورد و شاهزاده
کامبخش که مهر سپهر معاشرت بود با هر پنج خاتون که تشخص شادمانی را بمنزله الحواس خمسه بودند سیرهای
دولتخانه مینمود و تلافی ایام آلام میکرد و حس سامعه را السمع سرودهای بهاریه و نشیدهای عشقیه و
غزلهای شیرین و ترانهای نمکین مستفید میساخت و چهره قوای باصره را بنظاره صبیحان ملیح و ملیحان
صبیح و تماشای آن سرزمین و گلگشت طرب آیین غازه بحسن تازه می بست و قوای شامه را بشامات
ملایم طبع و عطرهای متنوعه لخلخه های مطبوعه از عود و عنبر و مشک اذفر صاحب دماغ میکرد و قوت
ذائقه را از مذاق ماکولات متعدد و مشروبات مستعذب صاحب ذوق میفرمود و حس لامسه را از تقبیل
وجنات مقبولان گلعذار و تلذذ مباشرت نازک اندامان پریرخسار پرورش مینمود و وقتیکه گیسوی
مشکین و بافت درازمویان مومیانان بطرف خود میکشید ماه را غرق ندامت از ابر سیاه تختهٔ بشر
می راند بلکه غرق در عرق میشد و وقتیکه چشم خونین نگهان قادرانداز غمزه های برق شرق ریز
میفرمود صاعقه نالائقه خجل شده سمت الراس برخاک ذلت می افتاد در تعریف چنین موسم
که از فیض رطوبت هوا نی در دست نی نوازان چون نی نیستان پر برگ میشد و لطب برطب با هتزاز هوا و
غلبه قوت نمو پر پرواز بهم رسانیده مستعد پریدن میگردید و مینای سبز فام از همین بام سرو بوستانی

شده بود و گلهای قالی از مد قوای سو الیدا بالش مینمود و دانه تسبیح وظیفه خوانان در مزرعه دست
میروئید و دانه خال فرنگان هجنب سلسله زلف بیبا الیده و نسخه گلستان و بوستان همین اسم سر سبزی میگردید
نقطه شیرازه بطفیل تلفظ چون سبزه دیوار باغ سر از جلد می براورد اگر نیزه قلم در دست من میعرف نیزه
نیشکر گردد چه عجب درون شیشه ساعت از غلیان طراوت آنقدر آب بهم رسیده که پیمانه ساعت درو
غرق میشد و قرص و تین اصطرلاب از فیض رطوبت موسم بحاری نرم شده که گوئی چوبین رو
منقار عندلیب رنگ می در امد و با هر جا که نظر کار میکرد عالم آب نمایان میگشت تا آنکه غواص مهر کلمه
کل شی حی من الماء بر زبان آورده سر لب ساحل سپهر بهر برده عازم بدار الملک می گشت حالا
هنگامه خامه من از حرارت طبع و حدت فهم در منجانه سخنوری در امده بر آگرمی نیستان معنی تا قوم
سخن میجنباند اگر یاران سرگرم کارخانه سخندانی گوش بآواز من شوند سخن های چرب و شیرین
گرم تر از حلوای تر در دهن گوش بیهوش ایشان برساند و یک ضیافت طبع خود هم نماید و میگوید
که چون پیر مغان مهر آتش فروز هفت آتشکده سپهر مست در باب باشندگان خطه خاک سرد مهر
شده بجدی سر و کار برده که زمانه از هر طرف از مهر شمال سر نموده و زمانیان گرم جوش سرد
سر شدند بلکه آن شیر گردون خود هم سرد گرم گردیده تاب آمدن از چشمه خاور نداشت و اگر چون
پیران سفید ریش رعشه دار می بر امد هر دم آفتاب انسته روبطرفش می ورزند و آور وکطرف خود
میکشید لرزه در اندامش میگرفت و مردم چشم آفتاب و بان با آنکه خانه در آفتاب داشتند با برده
ونمکیدوی در خاکستر میگریختند و تا بر دوان کوهسار آن ایام برف بار جلوه آفتاب را جلوس نامیدند
اندیشیده بر رویش خنده قهقهه میزدند و برفبار های ناز آمیز رقص عشرت انگیز می نمودند و بر جوان
فلک رقص شمس در نمود مبتلا زبان مدح شده امان سرد انسته هیچکس قبولش نمیکرد و سیر
از گرمی و تر بازار منقار خود را بر گل آفتاب می زد و ذره از کساد بازاری متاع اعجاز از دست انداخته
باروکانچه نامرادی سر و دل نشسته و سر را از بارش برف سفید موی از سر دیده با اینهمه قدو
در همین جوانی پیری ریش بهم رسیده و چنار که با پنجه رنگین چمن بوی سپید هم پنجه شد انگشت نما

از کار رفته و روئیش سفید گردید و نرگس که با آن دیده باز بپرواز با چنین عفریت قوی هیکل و هولناک
دوچار شد از حیرت چشم باز مانده و سوسن را آن زبان ندرت بیان که بمقابله چنین دیو غریب نوبت
همزبانی اتفاق افتاد از غلیان هیبت لیسان لال گردید مرغان در هوا العینه طائران تحیر نهمیدند
و حیوانات بر زمین بمنزله صدوت تصویر بیبودند بر و دست هوا تا با ینجا چند و چند آمده که آب
روان منجمد و ماهی تخته بند گشته زیاده ازین صعوبت سردی تا کجا تصنیف نماید که خامه مصنف
از حجره محبره نمی براید در چنین موسم سرد که شاهزاده مجسم جوانمردی چون آفتاب فرودی بر
احوالات مکونات حرارت مشفقانه بکار برده دربارگاه جم جاه جلوس جشن جستنی برپا نموده
بگرمجوشی تمام عالمی را بفیض بخشی سرگرم کارخانه حیات گردانید و افلاطون واقع که بمشاهده شدت
هوا از عمر انات پریده همه اعضای خود را در خانه خم کشیده مانده بود بگرمی لطاف شاهزاده سکندر
طالع چون آفتاب از افق خرابات طلوع نمود و دختر رز که بملاحظه شتاخانه والد گذاشته در دولتخانه
بیگانه مینا خریده بود به تکیه گرمی توجه ولی عهد پای برعرصه ساغر گذاشت و آبلا باده از تهربت
در شط شیشه شراب که آب سیماب مزاج وار دشناوری آغاز کرده و طاستر بربط با مرغ طنبوره در دریای
سرود که پایانی ندارد بتازگی پر آشنائی کشاد و از مین اج روح پرور ارواح تازه در بدن پیاله
عقیق و ابریق رسید و از لطف ابریق شفیق رنگ سرخ بر روی سا تگین و دیده دران محفل اما
مهر از بار بستانان گلنار چهر نارستانی عنا سوز عشرت افروز بود که هر مبصری که رو بر دلیش میکرد
چون محاذی آفتاب تاب مقاومت نمی آورد از مبیحگان آتش پرست کافرستانی صبر باوصابه
کش بود که هر صابری که از دور رد و بد و لیش میکرد دیار جانبر نمیشد و شراب ران لوا به همین
بتجنیس شراب دیوانه وش و پرجوش بود و بربط بطفیل اسم لبط در آغوش معنی خروش نموده
و صراحی از عنایت عالیجاهی راز دل درگوش پیمانه میگفت و پیمانه دیوانه اسرار آن بیگانه را
از خراباتیان مانند نمی نهفت و ساقی از بلندی نشار از پا می افتاد و مینا از جوش شراب لبسمی غلطید
و مستان چشم بازمستان می پرست با انشار شراب الی مست در مست بودند و اعکاس دیده

دیده مخموران صبوحی کش در پیاله های لبریز پیاله در پیاله مینمودند و شوخیهای نوخیزان شرم آگین
که در عین نشاء سرشار بکار می بردند در چشم آن نور چشم خلافت عمل خوشتر از توتیای بصر میفرمود
بیحجابیهای نوآموزان حیا اندوز که انبساط باده آشکارا میکردند در دیده آن نور دیده سلطنت
تماشای رنگین تر از گلزار مینمود و شوخ چشمان طناز که همیشه طرار بودند از استیلای خمار چشم بر بستن
می دوختند و نوعروسان شرم دوست که گاهی در دیده نگاه میفرمودند از بیحجابیهای شراب چهره
بی نقاب چون چراغ می افروختند و رخساره معشوقه بر خساره عاشق چون ماهتاب با مهتاب
می غلطید و لب مطلوب بر لب طالب چون لعل بر لعل منطبق میگردید نشاء بلند چشم نازنین
لبان مینا بر ساغر میرسید و کلاله مشکین بر رخساره خوبان چون سنبل بر لاله می بالید دوست نازک
بدنان یاسمین بر چمن حمایل میشدند و گلعذاران گل اندام چون عندلیبان بر گل بر آن عاشق
شیدا می بودند ولبها با باده و باده بلبها گرم جوشی مینمودند و چشمها با نشاء و نشاء با چشمها هم
میشمرد فی المثل اگر تقوی بالذات در آن محفل تقوی را بتماشا میرسید از تقویت منفعل میشد
و بالغرض اگر توبه در آن جشن توبه شکن در آن وقت میگردید از توبه هزار توبه میکرد ای خامه سیه فام
وای قلم سیه کام خود را در آخر از توصیف آن آب شر فتنه گر که اسمش ز نوشتنها معکوس
افتاده و ام الخبائث در شان وست باد و ز بان صد توبه کنانیده ام اما بقول مرزا صاحب
که سر خوش مضامین بلند ست لبت نمیکند فرد از سیه کاران حدیث توبه جرم دیگر یست +
جامه خود را همان بهتر نشوید گلخنی + ای سیه چرده سحر آفرین ای نگارنده رقم صواب ترین بهوای
کلمات شیرین تو مرغان بوستانی در هوا بهوا آورده تمام معلق ایستاده اند تر از حال آن مشت پر
چه غم لیکن غمخواری بادشاهزاده که اراده وطن مالوفه بانتظار اختتام کلام در سلک بیگانه همراه
معطل نشسته لازم بل الزم ست اندکی بر بند تا زین همت بر پشت بارگی عزم بالجزم بر بندد حاصل
الامر اگر چه خلف شاه عالیجاه تا دوازده ماه همراه انجم باه افلاک حسن لطافت در عیش و عشرت گذرانیده
لیکن آخر سال بقول این قال که گفته اند رباعی حب وطن از ملک سلیمان خوشتر خار

از لاله و ریحان خوشتر + یوسف که بمصر پادشاهی میکرد + میگفت گدا بودن کنعان خوشتر + گر
رغبت سیر وطن در جنبش آید چون خسرو دریا که خاقان وقت بود بر اراده خود مطلع گردانید پادشاه
گیتی پناه لب بپاسخ میکشاید کای فرزند راسخ الاعتقاد اگرچه از مدت بر احوال کثیر الاختلال ملک
مال شما اطلاعی حاصل است تا بحال اخفا ملالت طبع و کلالت خاطر گرامی است بر زبان نیاورده ام مهر
دولتخانه ما را خانه ولی نعمت خود اعتبار کن و کوشش نما هنگامیکه این حکایت بهوش ربای شاهزاده رسید و اصغای این
مقوله حیرت افزا انحق در ته کف پا آمده گفت خدا خیر بخشد انجام این چه باشد پادشاه عالی نهاد نظم
پرسیده او دانا کرده تفصیل از حقیقت حال باز کرد که از نتایج اوضاع زمان و انقلاب اطوار ادوار
گردش افلاک و تقلب روزگار والی فلان ولایت در ممالک محروسه موروثه شما تسلط آورده یکسر باج
نموده اخذ خراج قدیم را اخراج کرده خود بنجد بید صاحب سکه و تاج گردید لاعلاج آن برگزیده تاج
تیر ما بوده بی رونق و بی رواج بسان مفلوکان سر را احتیاج بیان جوی محتاج زار نزار در بدایت
قرب جوار میگردد از استماع این خبار پر اضطرار یکبارگاه شاهزاده فرو رفته ورطه حیرت شده از بس
غیرت که جنبیت کش همت اهل تورک باشد سر بلند کرده در خدمت خسرو که خسرو زمان بوده ملتجی
کمک اعانت شد شهریار والا تبار بمقتضای علو همت و قرابت تازه بجز رفعی اندازه مدد فرموده
رخصت ساخت چنانچه شاهزاده با عساکر قاهره قصد ممالک محروسه نمایدو کلکم که نیزه نشان
آن لشکر ظفر پیکر بود تفصیل معرکه معرض بیان میگذارد که هنگام سواری نقاره های ابر غریو که بحکم
کوه کوه بلند آوازه شد هوا ناکرا ابر میغ بستیغ های کوهستان در غرش آمد و افیال کوه تمثال که از
دم تا خرطوم غرق در آهن بودند گوئی که کوه های فولاد بظهور رسیدند و از تهلکه آواز بوق عرو
خر دجال ملعون در تپیدن شد و از هیبت گاو دم گاو زمین رخ بر بدن افتاد و از سم سهیل اسپان
که در زیر غازیان ظفر کوش نشاط میکردند شیر گردون چرخ معلق میزد و از خدنگ چاشنی های
کمان کج در دست بهادران قادر انداز جوش مینمود رنگ برد قوس قزح میشکست از غایت
غلیان غبار آفتاب عالمتاب بصد حجاب درپوش شد و از ثقالت افواج گران لب از زیر زمین

درجوش آمده ازبسکه صدای صعب کرنا بسان صور اسرافیل سرشکاف بود مغز افیال چون
آتش نیم پخته در دیگ سیاه جوش میزد و از غایت گرم عنانی که راکبان عربده جو بکار برکابی
مهمیز مهار میزدند جگر سمندان آهنی سم در خیز شهای رستخیز انگیز آب میشد چون خبر لشکر کشی بسرحد
رسید بحکمی که دو نهر بر دریک مرغزار و دو شهر یار در یک دیار با هم نسازند با فواج دریا امواج چون
شیرژیان و پیل دمان در رسیدند تو گوئی که از جانبین و کوه پرشکوه با انبجار آتشین انهار خونین
گشادست تمام در جنبش آمدند و یا از طرفین تیر و مرد ادبا برق آتش افروز و صاعقه جگرسوز با هم
آمیخته تقاطر تیر و بارش تفنگ نمودند تعداد مواکب انجم ثواقب و شمار افواج قلزم امواج هیچ
مرکب کلک است نیاید مگر آنکه سیاهی از گرد لشکر و قلم از علم استعارات کنند تا قدری ازان
غبار آمانمایند از فرط دود آتشبازی و غبار مرکه ترکتازی در عین نیمروز شب سیاه بنظر می‌فتاد
وشعشعه خنجر و شمشیر بهادران بیباک هر دو جانب که در تیره نمایان بودند رهنمائی میکرده در سیل آب
تیغ غازیان قضا کیش عالمی غرق میشد و اجل بذات خود از آشنائیهای قدیم دست یاری بیچاره
بساحل سلامت میرسید و از خون کشتگان دریاهای خارخونخوار جوش میزد و شمشیر و سپر نهنگ
ماهی و سنگ پشت غوطه میخوردند و منظفران نهنگ آب هنگ ملاحی نموده کشتی هر ادهر دانه بساحل
شهادت می‌آوردند و هر دمان هل جنبش ال باخته زورق حیات در غرقاب ممات مستغرق میساخت
و از نیزه های فلک فرسا چرخ دولابی در دیده شکم گردش میکرد و چپقلش های فیلان قیامت انگیز
زمین زمانیان تزلزل مینمود و از زخم گوله و توپ بدن فیلان غار عمیق میشد و خون از زخم لشتان
چون طوفان از تنور جوش میزد و خرطوم فیل که از ضربت سیف جدا میگردید گوئی بابای سیه از
آسمان فرود می‌آمد و سوار فیل که از خوردن تیر و تفنگ بیرنگ می‌افتاد بدانی کلوخی از قلعه کوه
بر زمین میرسید و تیغ از بیم دلیران تیغ آزما دم واپسین اشت و خنجر از زبان خود آلوده لب لیسین
و از جوش خون شاخ گاو زمین گلسرخ بهار آورده و از ریزش خدنگ بدان قاتان چون ماهی همه تن
خار شد و از تیرهای پران که در سپر سینه بهادران بیباک معلق گشته تا پر در پهلو می‌نشستند

شهیدان معرکه پرپرواز بهم میرسانیدند و شمشیرهای بران که از دست ترکان ساده اثر اک صباحت
گذشته دونیمه میکرد سپاهیان یک اسپه و سپه پیش ندوانگرمی شست تیراندازان سوفار تیر باز
مانده و از تهی گوشه کمان کلمه زه بر زبان آمده و از بسکه کمان چون ابروی خونین نگهان مردم را در
خون می نشاند تیر در خانه اش آرام نمیگرفت و هردم از سهمش بدر میجست ترکش با وجود یکه از پیکانهای
تیر در سینه خار خار میپیده نشست لیکن بملاحظه جان ترکش نمی گردد قربان آن از دور قربان میشد ایدون
که سطر عبث در تعریف تیرافگنان قلم کیر بیشه و کلک خامه در سوفار نکتهای مضامین کاکا تیر بگردد
و در آن نبرد هر دو از ناخیر از کسی پشت نمیداد و بدون تیر احدی از جگر نمیگذاشت غرض که هنگامه
عرصه کارزار در جوش بود که مصنف راه گریز فراموش کرد آخر بعد از تردد بسیار بالفضل حضرت
داور دادار شاهزاده نامدار کامگار بر غنیم برگشته روزگار غالب آمد اکثری از ایشان البوار فرستاده و
بار آوازه وشت ادبار بگوش سکنه آن حال شادیانه فتح و اقبال بلند آوازه ساخته دوگانه شکرانه
بدرگاه حضرت ایزد متعال بجا آورده و از پس سوختیت و اعتقاد و بزرگی همت پدر بزرگوار خود را که
بمثل شاه ابراهیم تارک التخت و الدیهیم بود از اکناف بلاد با حشم پادشاهانه طلبید لیسان فرزندان
برخوردار استقبال نموده آورد و بتخت سلطنت نشانده خود ولی عهد گردید و هر پنج محل را در محانه
فرزندانه با ادبانه بملازمت والدین گذرانیده هرچند پادشاه مغلوب تدبیر آشنای تقدیر از تصور
بی انصافیهای خود که ناکرده تقصیر پسر صغیر خود را با عرضیهای کبیر انداخته اخراج از ممالک
محروسه ساخته بود چشم انفعال بر پشت پای ندامت می دوخت لیکن شاهزاده بزرگ اراده
از بسکه طبیعت مستطاب داشت و بر حکم ازل قابل بود از بسی حقوق شناسی والدین خدمت
مادر و پدر سعادت نشاتین میدانست وگاهی ماهی زبان را آشنای بحر شکایت نمیکرد
اما ل دیوانه قادری که شاهزاده را از تصدیعات خارزار و تکلیفات کوهسار و بلیات بحر زخار
و آفات عفریت خونخوار که تفصیل اضطرارش هزار در هزار است سالم برآورده پنج گوهر هم
از جدید و قدیم در سلک ازدواج او منسلک ساخته جهل حسب تخت و تاج و مالک ملک باج گردد

البته فکری در گشایش حال و رفاهیت احوال توهم کرده باشند ترقی های زمانهٔ تنزلی در پیش
هست و منزلهای فلکی را ترفع از پس چنانچه بزرگی میفرماید رباعی ولا و لا زچه نالی که هیچ حال
مثال - یقین بدان که نماند زمانه بر یک حال اگر دوام محنت اندوهگان بماند مقیم که دوام دولت و حشمت

گشایش سیوم از حالات آن شاهزادهٔ سترگ اراده باشد که در فراز و نشیب حجرهٔ دوازده
گاهی بقبض و گاهی ببسط گذرانید پس از دوازده سال به کمال اصلی رسید و آن ا

که پادشاهی جم جاهی یکتا پسری داشت گوهر یکتای صدف خلافت که آن هم از قطره ریزهای
در دریای مناجات نیم شبی و غواصیهای بیشمار در امواج بحر مراقبات سحری بکف افتاده بود شهر
دلپذیر بهم ساخت که قلعه آنش چون جدول شنجرف از هر چهار طرف دامن افراخته و ابوالبشر
بیت مطلع سربلندی افراخته بیت الشرف ان بیت های قصاید استادان مشکل پسند و نزد
مانند مضامین چند در چند راسته بازارش چون بیاض بین السطور و تراز دوکانش چون
تناسب الفاظ در ظهور و قرینهٔ عمارتش بسان قوافی قصاید متین و اقمشه منافعش همچو
تماثیل متنوعه رنگین شاهزاده که بحلیهٔ تهذیب اخلاق و ترغیب شفاق و علو همت و سمو
وداعیهٔ بزرگ اندیشه سترگ متحلی بود مقرر فرموده که هر مسافر که بجدید وارد آن شهر میشود در
دولت ابدالایام تو واضع تمام مهمانش کنند و اگر حکایتی عجیب و غریب از اطراف بلاد نقل نماید بعرض
رسانند بلکه نقال را بنظر گذرانند اتفاقاً سیاحی صبا سیر که اکثری از بهارگله از سر دیار بپا چشم طی
نموده وارد وقت میشود و بشاهزاده زبان گره از طرهٔ حال انتقال که یک مخدره صاحب جمال
در پس پردهٔ خیال بچندین اشکال هست میکشاید و میگوید که اگرچه رنگهای گوناگون درین یانه
بوقلمون دیده می آید لیکن در فلان خطه خطیر حکیمی تقدیر تدبیر در عرض طول دوازده
یک حجره عجائب و غرایب تعمیر میکند تفسیر تماشائیش در تحریر و تقریر نمیگنجد و به هشتاد گز
میرآید پس از دوازده سال می برآید و قفل های که بیشمار بشنیدن راست نمی آید تا بدیدن ما چه

بالفعل دوازده هزار اشرفی هدیه رونمای آن شاهد یکتا که بشکل حجره برپاست مقرر نموده است
هرکس که ذوق تماشای عجائبات داشته باشد زین همت بر بارگی ارادت بر بندد تا بار دیگر بشوق
مشاهده غرائبات دست با ناخن آهنی در آغوش ول نکند شاهزاده بلند اراده بمجرد اصغای این
مقوله در آرزوی طواف آن خانه حکیمانه از شوق بیتاب شده برای انجام این مرام پیر پرواز
از طیور توام شنیدن میگرفت و سرعت سیر از صبا مراغبت میخواست چون خدیو کیهان بر عزم
خاطر خام طبع وقوف یافت ندمای عقیدت کیش عاقبت اندیش را که بمتانت فکر و رزانت
رای متفنن وقت بودند در صدد فسخ این اراده پیش شاهزاده فرستاد هرچند ندیمان شاهزاده
بتفصیل بسیار در مکنون مواعظ در گوش سخت کوش ریختند لیکن قبول نکرد و ترک طعام
نمود ناچار شهریار بلا اصطبار سر با اضطرار دیده پر از آب پیش فرزند دلبند رسیده فرمود که ای
جان بابا بلا بر بین غرائبات خورد که باید تماشای بسینه که تا ابد و تا کنون هیچ کسی را بر حسن قبح
آن اطلاع نباشد به تقدیر چنین دولت سلطنت پشت پا زده و من پیر شانه تیر تقدیر را که همگی در
شبستان خلافت یک شمع نور تو بیش نبود و تمامی کارخانه بصارت یک نور دیده تو بیاتی در
فراق خود نیم بسمل گذاشته بپای خود در مسلک عدم میبری خدا داند تا دوازده سال زنده که باشد
و این دولت دنیا از که سان تو نصیب که شود چون بهیچ صورت نصایح پادشاه آفاق در دل
گرفتار اشتیاق پذیرا نشده و سود نیاورد لاعلاج شاه مراجعت بمقام اصلی فرمود و زرای پیر
رای بعرض رسانیدند که ببراند را احتمال انتقال دوازده سال بحکم حکمت یک احتمال ضعیف بندگان
میتواند بود الا فی الحال که شاهزاده تارک طعام شدند ممکن نباشد که تا دوازده روز جانبر شود
باشد که حضرت بقبول توکلت علی الله رخصت او راضی شوند چنانچه حسب الاصلاح ندماء دانش
تماشای آن مکان عدم نشان سر انجام داده شاهزاده را مع فوج عالیشان حواله امان حضرت
داور جهان فرمودند و حق دوازده سال پیشگی بهر دم سپاه رعایت نمودند که محافظت آنخانه
ویرانه نموده باشند سلطان زاده والا گوهر که بمقتضای این شعر در وطن هم غریبیم و شعر

روشن گهران در وطن خویش غریب‌اند و در پشت صدف گوشه‌نشین اند از غربت هر غربت اختیار
کرده پس از طی مراحل و قطع منازل بمنزلی انجا رسید که بقراط دستگیر اطلس و خود را باستحقاق
مراتب میگرفتند و ارسطو و افلاطون برای تعلیم فنون در دبستان حکمتش میرفتند و فیثاغورس
و بزرجمهر یکی از شاگردان ابجدخوان او و بلیناس و لقمان یکی از طفلان کج مج زبان آن زر سپید
و نذرش که آورده بود گذرانید و از تصافح و تعانق رونق فرمای هنگامه اتصال گردید و از حقیقت
حال آنخانه بیجا بانه باز پرسید که سیاران سپهر کاه تا دوازده سال چه خورد و اوقات خود چگونه بسر برد
هر که ببیند داند و آنکه نه بیند چه داند شاهزاده تاب مهر نیاورده سپهران لشکر را بوعده صد تعهد مهمات
محافظت نموده بذات خود بسان سلطان سکندر در ظلمات آب حیوان قدم در آن مکان ظلمت
نشان گذاشت دید که بمنزله کاکل کجکلهان بجز تاریکی و پریشانی در پریشانی هیچ دیگر
نظر نمی آید ناچار نظر بر قول صاحب حزم نموده فسخ اراده راسخ میگردد و قدر دانیقدر و لیکن صاحب
یار چیست + نسخه خواب پریشان گر نباشد گو مباش + و همینکه قدم بعقب میکشد که با فکر کرده در
می افتد و از آن نشیب و نشیب ثانی چون گوی بی سر و پا غلطان و افتان مسافر اسفل السافلین
میگردد و پس از دیری دریچه تاریک و تنگ چون حلقه زلف محبوبان شوخ و شنگ محیط قدری وسیع بود
بنظر می درآید و بسراغ آن دریچه براه دریچه‌های متعدد و مبلغی راه طی کرده سر میدان میکشد فضا
مصفاتر از سطح سینه سیمین تنان صاف سرشت اما سمت نامعلوم و جهات معدوم لاعلاج
سر بهوا برداشته چون گرد باد بهر طرف گام میزد و انجام مهام بعد از سه روز و زبکه آفتاب طالع طلوع
میگردد آلو آبلند از دور بنظرش افتاد چون در و لش رسید دید که بوستانیست مطبوع بسان کتاب
بوستان و خیابانش دلکش چون حکایات گلستان و لطافت کاریزش مانند تناسب و تجانس
نگارستان و مکالمات مرغانش به از بسط ابیات نسخه بهارستان و فکر ثمرات آن البستان از
قبیل نکات ساقینامه همه ترنگین و ذکر عندلیبان آن گلبن همچو نقلیات طوطی نامه سراپا
شیرین و سرو شاخانش مانند مصرعه‌های برجسته و سنبلستانش چون غزلهای بحر شکسته و همه

سنبلش لیسان سجر طویل خوشنما و سبزه ریحانش همچو سبزهٔ نوخطان نمکین دایا مانند خط خوشخطان لطافت
اقتضا به صحن که نظر وا میکند سیر باگلزارست و بهر چمن که چشم میکشاید بهمه تن بهار و بعضی صحن که
مخلوط بگلهای سفید و کبود معاینه بیسازد گوئی تخته های خاتم بندی چند و رچند حسن ترتیب یافته و
چندین چمن که پر از گلهای سرخ و سیاه نظاره مینماید همانا که مخدران روم و زنگ رنگ بزم ترتیب
پذیرفته اکثر تخته حوض حاشیه لاله و نافرمان بمشاهده می درآید بدانی که نازنینان گل جبین معجر سوسنی
بر سر کشیده و بعضی خیابان میان کرانه بنفشه و گلاب که بنظر می افتد بخوانی که محبوبان گل اندام
و معشوقان ملیح فام در بر گرفته بهر صحنش رمکانهای متعدد و طعامهای گرم گرم و فرشهای نرم نرم
و شرابهای اضطراب سوز و غالیه های دماغ افروز مهیاست لیکن وجود صاحب حلیه لقید در میان
نیست شاهزاده که از سه روز بجز اسم حضرت حنانؒ و منانؒ مزه از نان نبر بالش نرسیده بود
بلاتحاشی چندین پیمانه باده بیموده از انبساط جوع رجوع لطعام آورده بهر دو دیکه و دست داد شکم سیر
شده از بس کسل و ماندگی استراحت فرمود حاصل تا هفته با لشار بلند و ماکولات دلپسند و تماشا
بهجت افزا و مشاهدات مسرت پیرا شیرازه بند اوراق حواس پراگنده گردید روزی از تنها
بتنگ آمده بسیر باغ میپرداخت قضارا قدم از آن احاطه که بیرون میگذارد آثاری از آن چار دیوار
بجا نمی ماند و بهر طرف که می بیند چو بستانیست وسیع که بملاحظه وسعتش لتنگ میشود بینشش یا
برسنگ می آید غولان بیابانی از غلیان بیوستنش گوشه گیر بودند تا بحیوانات چه رسد و دیوان
آتشی از حرارتش کناره پذیر بشیدند تا از انسانات چه آید و چه گشاید سایه از تشخص و تشخص از سایه چون
سنگ از سنگ میرسید و جگر در سینه و سینه بر جگر همچو بید بر بید میلرزید نه یار اینکه در اینجا تواند پائید و
نه یا اینکه از آنجا تواند پوئید ناچار چون اسپ پی کرده بجا نکندن تمام بهر سو گام میزد و در چنین سراغی
بیمراغی لیل از سه شبانروزی نظر بر قلعهٔ عالی بنیاد که درش کشاده بود می افتد از دیدنش چون
گلبن باغ باغ می شگفد و لطایف لسان تفحص بجنبسان اندرونش که می درآید معاینه میگاید
که خانهای خلوت و کاشانهای جلوت و مشکو یهای عصمت و محلهای عفت به فرشهای

خسروانه ومسندهای بادشاهانه ومیوه های شیرین وطعامهای نمکین وسبزه های تازه وعطرهای
بی اندازه وحوضهای پر از آب مینا های مشحون از شراب وفواره های پر جوش وپلنگهای
پا پلنگ پوش حسن ترتیب ارند وبرسر هر در پرده های حریرین ودر هر نشیمن فرشهای زمردین
بسان موسم بهار در بهار تا هر جا که نظر کار میکند سبز در سبز ست وانتهی از خانه خدا وخاتون خانه
به نظر نمی آید به نفس تصور بنماید که شاید این محل با انهمه سبزهای مطراوسبزیهای معطر
تمام اهل شهادت باشد نباشد که بی ادبانه دست بطعامی یا جامی دراز کنم وطعمه تیغ بیدریغ
شهیدان شوم با وجودیکه اشتها صاف داشت مصلحت وقت دران می بیند که با تفحص
برپشت بام نگاه بلورین که مشرف در باغ وصحن ست محفوظ ونکتوم نشیند وتا جلب اهل
از روی معشوقه نامعلوم مرتفع شود وسر کلاوه مطلوب بدست افتد بپای نظر بگلگشت گلشن بنشیند
فریب قانع آید واز دست نظاره به گلچینی گلبن فردوس زیب اکتفا نماید چه بیند که طوطیان
منقار شیرین گفتار دران گلزار جنت بهار بجای خاتونان سرخ روی شرم آمیز در خود با
عشرت انگیز دارند وطاوسان منقشین بال نگارین خال دران آبسال بهشت تمثال بمنزله
رامشگران بابلغ عیار رنگین آواز قصهای متنوع مسرت افزا مینمایند وسنبل از رسیدن فرده مسافر
نو قصه وارانه تر از زلف خود میپیچ گل اظهار میسازد وگل نوید وارد شدن مهمان تازه با ابتهاج بی اندازه
باعندلیب رمیان می آرد وسوسن بصد زبان طراز توصیف تماشای عالم آب بیشتر میشد
میخواند وسرو قد آراسته با قمریان عشق افروز وفاخته های نوآموز سایه فیض میگستر د وصنوبر
وشمشاد چون عروس داماد دوش بدوش بی تکلفانه ایستاده وبید مجنون به مشاهده بیجاییها
آنها سر بزانو نهاده وبلبل سر در گل درعین نشاط محبت بوسه میدهد وغنچه نسرین از بالای
کاخ شاخ تبسم میکند وصبا بادکنیهای مناسب خوش آمد نوعروسان باغ مینماید وباغ از
غایت فراغ بشاباشات متنوع انعام سپر بابد انجام که شاهزاده بتماشای حسن گلهای
گلشن که بی سخن درخود با مجلس نگارین بهشت ودر باصفای آوازه جان چمن که دریده زبان

خود را نشید عاشقانه میخواندند روز را بشام آوردند و همین که خور زرین چهر داخل مشکوی مغرب شد
لعبتان ثوابت کواکب ثواقب که از شاه و شاهزاده و سوار و پیاده چه شاطران غزالعین جست و چه
نوبت نوازان شیرین دست و چه نفیر چیان خوش آواز و چه کرناچیان غلغله انداز و چه بان اندازان دلیر
افزا و چه نقیبان ادب فرما هر جا که نظر میرسید و یا میدید هوشنات بودند با چراغهای بسیار که شهر از شب قدر
پیشی و قدر نمی آورد بلکه بدوش نمیرسید در رسید یکمرتبه از دیدن عالم هوشنات از بالای شبگاه هوش
گم کرده چون شاه نسوان پناه داخل همان محل که محل خاص بود شد بعد زینت بخشیدن مسند
خسروی حکم فرمود که از فلان شبگاه بلورین عزیزی را که تازه وارد وقت شده با عزاز تمام و تسلی بالا
آورده حاضر سازند چون کنیزک قطاران چنگ نماه جبین را که از محاق نکبت بیرون [illegible] بود [illegible]
آوردند پادشاه حد و گذار مسافر نواز اول بر و سلام فرمانده [illegible] دست بوس فرموده و به [illegible]
تمام پادشاهانه و توجه مخلصانه نزدیک مسند خود جا داد و فرمود که بحکم حضرت آفریدگار دوازده هزار
شاه پری را شاهنشاه پری میباشم در دین و آئین ما زیاده از خاطر آزاری عذاب عظیم
نمیباشد تا بمردم آزاری چه رسد وقت خود را تازه ساز و رنگ روی خود میار از لوح پیشانی
تو علامت شهزادگی هویداست و از ناصیه حال تو آثار بلندزادگی پیدا اینجا نه را دولتخانه خود اعتبار
بکن بهر ناز و نعمت که میل خاطر باشد تفرج فرما چون در خانه کسی مهمان وارد شود در عالم تناول
طعام بی او حرام هست بنابران اندکی کرم نما که طعام گرم سرد نشود بهر حال حواس مسافر
از گرم جوششهای مقیم قائم شد چون مجلس شراب در میان آمد و جام ساغر زده دماغ بهم شاد
بقدر اشتها چندین لقمه از طعام برداشت و تکلیف ما لا کلام اظهار رخصت [illegible] شهنشاه پری
دو شاه پری خورنژاد که در حسن و لطافت یکتای وقت بودند بخاطر مهربانی و رفع نقصانی که از جمله
لوازم زندگانی و لابد اوقات انسانی هست بشرط مهمانی در خدمت شاهزاده حواله کرد مقرر
فرمود که تا این مهمان سمو المکان بمهربان نوازش دو شاه پری که از نسل سلاطین جهارم
ماه شوال در چهاردهم سال [illegible] رنگی و در خانه [illegible] حاضر شوند و در پنجاه خانه تماشای [illegible]

بیا پنجسنم می افتد که معطلش بود و ماجرای خلوت شاهزاده و پریزادگان فراز ابراز گرداد من بیا می وقت الم خود
می افتم که اسرار یاران خصوص راز شهریاران در خور تفصیل نباشد بیا از بن اراده بیجا بگذر
و بگذار که پادشاهزاده عالیشان بخدمت شهنشاه پریان رسیده از آن شکر مهمان نوازی بساط
پردازی نماید اختتام کلام صبحی که پری زرین نقاب آفتاب پر پرواز میگشاید الغرض مهمان ارجمند
پریزادگان از او شده در خدمت میزبان رسیده مهر از سر درج شکر و ثنا واگرفت چه بیند که
شهنشاه پری از ناز بالش خواب شیرین بر خاسته جبین گلفام را بهفت آب گلاب شسته
متوجه تجلیه پوشی نشسته است آنگاه که پرستاران سیمین تن آئینه حلبی برای مشاهده رو برویش
میسازند از بس که چهره بحسن و لطافت صاف تر است آئینه در چهره چون چهره در آئینه بجلوه
مینماید و وقتیکه خدمتگاران وقت پرست حمائل گلهای رنگین بر دوش مبارکش می اندازند
چون آغوش بحمائل و حمائل با غوش میگردد و مر اسله مروارید بی بهائی آبرو شده بگلویش
و خلخال قیمتی بی قیمت گردیده قربان پایش میشود و سر با سپید سنگ سنجاب چشم خواتین
نگهبان الا جاهش بنده خاکسار شده در صف بندگان غمگسارش جا می یابد و بیره بر گلنبو
تمنای اتصال لعل شیرینش در مقابله سی و دو سپاهی سفید پوش شهید اگیشو و دو کشاهه
کف دست حنا زده گل گلشن شگفته خاطر میگردد و بنظاره سر انگشتان رنگین غنچه در پیچوله می نشیند
حکم پرستاران خاص حسب الاشاره مبارک ملکزاده را بالکت اوده اختیار کرده پهلو از مسند پیش
جا داده اند و خود با چون حوران بهشتی مستعد بحکم پرستی ایستاده اند خدمتگاران کمر و دستها و سی
می جنبانند بها طاوس نیرنگ رنگ ابر بهشتا دبر قص می آورد و پرستاری که طره برگ تنبول
در پاندان مشبک میگذاشت بعینه طوطیان زمرد فام در قفس زرین میشود و دلخانچه ساتر
نگارین دست که بدست پیمانهای رنگین میرسد گلهای گلبن در اقامت شاهزاده
خود با در پیاله لاله بمعرفت سرو روان فرستاده اند و محرم راز خجسته قدم که با ساغر برا می بر
برانی که دختر رز از شرم حضور بهمه تن بدستگیری ساقی بر لازمست لبهای مبارکش

شیشه شراب برای ناطقه طوطیان باغ خاموشی تجمل شده تا هم اندیش هر یک بقدر حوصله و فراست
حرف تواند زد و پیمانه صحبت وزن طبع رنگین آماده آمد تا هر کدام بمقدار ظرف و حوصله با ضمیمی تواند بردا
دو در سیکده آتشه هنگام تجرعه پریان نازک سرشت سر که بپیشانی می اندوده اند و در چین جبین انها موج
از سیمات نظلوهی آمد تمنای نقل آن نمکین لبان شیرین ادا مرغ دل بر آتش عزیزی بقصد تپید
و تاب کباب میوه و کاکل مشکین که در عین سرمستی بر چهره گلرخان پراگنده میگردید بخوانی که شکفته
بر گل گلاب بیخته بیشتر گاهی که گرد عنبرین از پیش رخساره ماهتاب تاب بر میداشتند همانا که ابر
سیاه از ضد زبد تفاصیل میگرفت دران محفل سرور بخشش ساقی در وصف باده میگفت فرد
قطره گر گوهر شود آرایش گوش است و بس + در شود می از سرایا حسن را زیور بود + دران مجلس
مستغنی از اوصاف معنی در تعریف نغمه میگوید فرد گوشید جان ز نغمه بقالب را داده + در پرده گفته
اند همین نغمه جان بود + رامشگران طاوس نژاد که در عرصه رقص بر مینیزند حسن و ناز از در و دیوار
میبارید و حنا گران قمری سرشت که داد سرود میدادند سوز و گداز از صحن سقف میریخت و بعضی
او قات که شاهزاده سلیمان منزلت با پریزادگان شکیل برای تفسل آل حوض شیشه حوض از پس انبساط
همه تن فواره میگردید و عرصه آب با انجا غم سر اپا نور ظهور آسمان بهم میرسانید و پستان پریان نو خیز
تجمل که شاید حباب بر آن آب نظر فریب بودند و ناف غزالان تن خوبی بمنزله گرداب غرقاب
میشود ند لیس از فراغ لغسل رخوت غسل از در و ما جرت بدن گلبدنان نازک اندام آب دیده
میشده و انجا غمد جمیل سر اپا نزاکت چون شاخهای نازک شبنم خورده صاف و شسته می بر آید
همانند خاسه تاکی و ر هوا شغا بر این پرواز گشا د چرخ معلق میزنی همچو پریزادگان در حیرت هنگامه
تماشای نو مژگان بهم بر نمیزد ند و آنها که در سیرت ماهتاب تنگ آفتابی بهم رسانیده و عین تماشا
بیتاب ایستاده اند اندکی فرو د بپاکه اهانت عظیم زیاده ازین در حق اینها نخواهد بود انجام
که شاهزاده ذو الاحترام شب را بان حسن بروز نمی آورد و روز را باین حسن بشب میرسانید
از انجا که بسیار طلبی خاصه سلاطین است روزی آن شاهزاده شهریار بر گشته روزگار بلا حجاب

در عالم شراب در خدمت شهنشاه پری که بری از ملوثات نفسانی بود مستدعی با ستدعای نشاط
و ملتجی بالتجای مباشرت گردید در جوابش میفرماید که ای ملکزاده کفران نعمت با اینهمه سرانجام که
سپهر نباید انجام مهام توجه خواهد بود در اصل این طائفه طیبه با ذوق بلذات شهواتی ندارد و الا
دیوان قوی هیکل را که بآن زور و ضرب بسته می آرم انسان را با این ضعف طینت برای
ضیافت طبع خود آوردن امر محال نباشد و اینهمه دلبستگی که با شما نموده آمد محض از راه مهمان پرستی
بوده است الحال اتصال با هیچ صورت تراضی نکند و مهم بکفایت نرسد چون شاهزاده
سبتبداد از حد برد ناچار با فراح و استکراه کمال اقبال کرد همین که بوسه بر لبش میدهد و راوق
جرعه لعل نوشینش از غشیان مدهوشی چون کبوتر معلق زده از فراز تخت تخت بر زمین
میخورد پس از دیری که چشم وا میکند اثری از آن عالم پیدا نمی یابد و بهر طرف که می بیند ریگستان
فراخ که مردم چشم در سپردن حتی که بزانو فرو نمیرود دیگر چه رسد آن حیران هنگامه قدرت
الهی بتپی از حسب حال خود یاد میسازد و بهر طرف میتازد بیت هوشم نگاهی برو جانانه
چنین باید + بکجرعه خرابم کرد و پیمانه چنین باید + رفته رفته سپس هفته بشهری میرسد که باشندگان
آنجا طائری از اقسام طیور که غذای طائران شکاری تواند بود بر سر و کتف خود باگذاشته
استاده اند پرسید که این هنگامه چه باشد گفتند که در ملک ما قاعده مستمره چنین است که پس از وفات
والی ولایت مردم کثیر جمع شوند و از بلندی بام خاص عام که جای تخت بادشاه بیدار
پیباشد شهباز بلند پرواز را پرواز میدهند از سر که شکار میکند شهریارش میگردانند در همین انداز
که آن باز هما پرواز پرواز مینماید بحکم قادر بی نیاز بر سر تاج و دراج بر سر آن درة التاج سلطنت سایه فیض
میگسترد چنانچه در همان زمان شاهزاده را با توزک بادشاهانه و حشم خسروانه فیل سوار
ساخته شادیانه شاهانه نواخته در قلعه مبارک آوردند چون زاده خاقان از آداب خاقانی و
قاعده فرمانی خود مطلع بود بهر رنگ زیب فزای اورنگ شد و بهر قبیل زینت فزای اکلیل
گردید اولیای دولت را غنیمت جوان بخت بتازگی بسر آمد و عروس خلافت را تو

جوان طالع در آغوش رسیدن آن یگانه زمانه دوگانه شکرانه بدرگاه بادشاه حقیقی بجا آورده هنگام شام
خواجه سرایان محرم راز شرف استسعاد ملازمت خسرو وقت دریافته بمعرض عرض رسانیدند که مخدومه
ماه بانو و ناز بو خاتون و صبیحه خانم و ملیحه بیگم و خاتونی بنفشه نام و محلی زعفران نام و هفتم محل لعل گهر
خاص میباشد و در خدمت حضرت سلام نیاز میرسانند و بتفضل الهی هر خانه بیرنگ اسم خاتون
آن خانه نگین خدمتگاران همگان بیرنگ یکین و همکان همرنگ بانویان بیرنگ اسم خود با زیور
و ملبوسات و فرش ماکولات بیرنگ یکرنگی یکرنگ هر روز به محل که تشریف ارزانی فرمایند انشاء الله
تشریف شود که حسب المرضی خاص یکباره فرش و فواره بهارگی توزک کرده اتفاقا که آن شب
شب چهاردهم بود و ماه منیر چون کاسه شیر صاف تر طلوع مینمایند و کوچهای شهر چون جوی های شیر
جوش میزند و بر سر کلبهای گدایان چون رواق بادشاهان از فیض ماهتاب سفید کاری میشود
و عکس جلوه نقش در آب روان با هتزاز نسیم لبان زر خالص در دست رعشه دار جلوه مینماید و شاه
آن ابل الضحی در جوش ماهتابی چون برنج انار شیر در می میزد و طبق فلک سفره روزگار است خوان
شیر برنج میگردد با حفظ الله مشاهده چنان ماه و چنین ماهتابی اول از همه محل ماه بانو را که از درود
صافی و سفیدی ریزش بود به نور قدم مقدس منور فرمود خاتون خانه که چون دردانه صاف
و سفید بود با پرستاران سیمین تن که هر یک بحکم بانوی خود بلباس حسنا لین ملبوس بحلیه گوهر
متحلی بودند اندرون در پرده هفتم شرف ملازمت اندوخت هر طرف که شاهزاده وقت می‌بیند
غیر شبهای چاندنی از ماه تا ماهی سیاهی نگذاشته اند و کاکل مشکین فام از شام مطاخذ اختصاص ماه
تمام بقصد اضطراب پناه بسایه پشت مه جبینان برده و زلف عنبرین از آنجا که جان بصد تنگی
در پای ماهرویان افتاده و اگر سرمه در حمایت مردم چشم آهو چشمان نمیخزید احوال خود معلوم
میکرد و اگر خال در چاه ذقن چه ذقنان نمی افتاد قدر خود میدانست احتیاطا ماه وشان سفید
گردن گوش یکبهرای آبدار آراسته گردی پروین وشی با سلاسل خود را نثار قمر میکردانند و حمائل
گل چاندنی که سرخ سپید آن نسترن بدنان بر دوش کشیده بودند اچنیه با ماه منشکل شده خود را

می انداز دران شب ماهتاب که اکثر صبیحان سفید ساعد معنبر لولوی لالا با صافی و سفیدی هوا
چون آب و آب سیما با سیماب صفت محل به محاول نشسته بودند اگر بوی گلاله مشک بیز سپهری نمیکرد و شسته
طره در از دست نمیداد آن خامه سیه جامه از آمیزش توصیف چنین مقام مهلک پرهیز کرده شب تا بیکجا
ازین مجلس روشن سفید جامه نیا شد قصه کوتاه شهنشاه عالیجاه دران شب ماه در محل ماه بانو که
اسم با مسمی بود به تماشای تماشاهای تازه و سیرهای بی اندازه استراحت فرموده صبحی که داور هفت کشور سپهر
مهر از خانه خاور به کاخ کبری عالم بالا عزیمت بمیان همت بر بست بادشاه زمین و زمان بر تخت
خلافت نشسته زمان و زمانیان را از فیض نصفت و عدالت مستفیض گردانید بوقت شام که
نوبت محل ثانی رسید قلم زیاده گو بهانه جوی سخن جای سخن یافته برای گرم بازاری هنگامه سخن زبان تیز
کرد که تفصیل جداگانه از هر هفت محل بتفاصیل و تماثیل و بلا فیف و تراویت اشرح مشروح شرح دهد
گفتمش که اگر اینهمه سخن پردازی بخاطر طباعان کامل مزاج نازک سرشت به ورشت باشد گر
۵۱ بگویند فردای عندلیب زمزمه کش آن گلو گره زن + گوش گل ست نازک تاب فغان ندارد + واگر
اینهمه علغله اندازی بواسطه هوش جاهلان خورده گیر تغافل گوش را ست مگو که گفته اند رباعی افرز
بهای هنیرم و عود یکی ست + هم مرتبه جاهل و نمرود یکی ست + در گوش کسانیکه غفلت مستند
آواز خر و نغمه داود یکی ست + بهر حال برین قوال قناعتش کردم که سوم از ماه بانو که محل لیلین
دریغ محل دیگر بادشاه وقت را امتحان با طبع بگذارد و در محل لعل که محل ستجاوف همان آواز بود در فاقه
نماید تا خدا چه خواهد چون نوبت محل مرقوم رسید شاه مستانه غنا لیلیانه بسمت آن کاشانه که چون
گنبد گل همه تن رنگین بود تشریف فرمود خاتون خانه که گلفام و گل اندام ست و این رباعی
در شان او ست رباعی قدرت و نازکی شاخ گل نو رسته را ماند + رخسار و تازگی گل کشته شبنم
شسته را ماند + کف دست گل ست و غنچه ها مانند انگشتان + چو دست از آستین بیرون کشی
گلدسته را ماند + با بسیاری خدمتگاران گل چهره که از سر تا پای ناخن حنا آگین رنگین
برنگ لعل بودند اندرون مشکوی عصمت شرف از ملازمت دریافت و ناهر جا که بلبل شبنم

شاهزاده پرداز نمود بر فرشهای رنگین گلگون از معشوقان گلعذار گلزار اندر گلزار و بهار اندر بهار دید اما
در خانهٔ خلوت که شاهزاده بادشاه وقت دست آن گلدسته خوبی میگیرد از صحبت شهریار چون گل از خار
پهلو تهی مینماید و میگوید که از عهد بلقیس باسم محل خاص نشو و نما داشتم و آن شش محل در صورت
از خیل پرستاران ما میباشند هرگاه که حضرت قدر یار از روز اول نشناخته نقد وقت خود را با خدمتگار
چند در خور شیان ما نباشد که لب چه لبیس خورده دیگران بیالایم برای همزبانی بذات خود جا ضم و بحبت
رفع حاجت نفسانی پرستاران چند با خود دارم و فرق نمیکنم هر چند بادشاه وقت عذر خدم علم
در میان می آرد فائده بران مرتب نمیشود و تن بهیچ صورت نمیدهد در صورتیکه سماجت و الحاح
از حد گذشت گفت که آخر ترا ملاقات ما سود ندهد چو ازین مبالغه در دل شاهزاده که کار افتاده بود
از کار شاه پری حیله آورد و از ان اراده باز ایستاده دست از و واکشید و بر صحبت پرستارانش قانع
شد خدمتگاران لعل محل که پیش سر خندی و آنها گل گلاب رنگ بر روی شکست و قتیکه باده گلابی
در ایاق عقیق مینمودند گوئی عرق گل را در گل مستتر میسازند یا قوت لبان یاقوتین لباس که از
نوشین لبها قدر لعل در کان بدخشان از ان افتاده در آئی که ماه چهر خود را به نشان رنگین می افروخت
بدانی که آفتاب را ماهتاب میگردانیدند و در باغ صحن باساز دنبال طوطی شیرین مقال از سر
روی خود سخن چرب تر میزد و عندلیب چرب زبان زنگ مجلس هر بانگ بگردیده و در آغوش گل
میخزید و پنجه حنا که با رنگ محفل همرنگ دست و شمشاد با او دعوی همسنگی نمیداشت و گل گلاب
که گل سر سبد گلهای گلبن ست بدون گل لاله گلی با او یارای همسایگی نمی آورد و خداوند خانه
گلگشت چنین گلستان سرشته کاکل گلعذاران از دست نمیداد و تا گلزار کم نشو و جادو نگاران
از نشهٔ شراب ارغوان خیار پای مردم می بستند تا در خور سیر آن محل رنگین تواند شد ای خامه طراز
چرب گفتار در تعریف لعل محل اینقدر و رازکش که مبادا از زبان تو بهتر در همین تکرار و لفظ لال نشود
حاصلکه در هر هفته بهر هفت محل تدریج نوبت با صحبت محلهای خاص سلطان وقت وقت
تازه میداشت اما در محل لال محل که بادشاه محل بود از عدم اقبال اتصال خلل از خاطر خطیر

۵۱ سماجت بفتح تیسین مهمله و حرف چهارم جیم عربی زشتی و عیب ناکی و عاجزی ۱۲
۵۲ الحاح بجاجت بدرد چیم بمعنی خوشامد ۱۲
۵۳ مستتر از استتار بمعنی پنهان کردن ۱۲
۵۴ سبد بفتحتین ظرفیکه از چوبها باریک سازند تا درآن نهادن گل و میوه و غیره ۱۲
۵۵ یعنی باگل سرخ
۵۶ [illegible]

چنانچه تا نه سال کامل حکمرانی آن مرز و بوم متعلق بوجود مبارک و بود و در عهد معدلت و غزالان شوخ
طبع کاشانه شیر بیان را تخته مشق جست قرار داده و اهل کاشانه ناز پروازی میکردند و گوسفندان
ساده دل خانه گرگان زمانه را دولتخانه خود میدانستند و صاحب خانه مهمانداری میفرمودند و خرگوشان
از دم سگان سخت گوش حمایل و ش میکردند و انها حلقه بگوش میشدند و گلنگان سیار بنگ بازها
هم پرواز میگردیدند و آنها بتمام اغماض مینمودند جز مردم چشم خونین نگهبان سارق و رهزن بزرگی نبود
و غیر از خط و خال معشوقان فریب انداز و دام در میان نمی بود در خلافتش بجز صدف جگر گوشه
کسی جدا از آغوش نمی افتاد و سوای سنگ خشن در دل احدی گره نمی بست و در سلطنتش بسا اعتشاش
مضمون از اشعار بدزدی نمیرفت و لغلبه استغنا معنی در عبارت با ستعارات نمی آید در عهد
همه با از او وقت بود زید الاعبارت که توصیفش مسلسل ست و در وقتش همه کس آسودگی
داشتند مگر خامه معرفتش در فرسودگی ست چون مدت مرقومه الصدر بر تخت خلافت جهانگیر
کامرانی نموده انیست که این واقعه منفر ریست انتقالی نباشد و این هنگامه واقعیست از
نمود بدل گفت که شاید حادثه پریان در خواب دیده باشم نباید که تبرس جواب خیال از وصال
چنین صاحب جمال محروم بمانم قضا را در وقتی که با غوش بر بسیار شاه برق هنگامه ناز و نیاز گرم میدا
و کم کم قطرات مطرات بر رخساره محبوبان گلشن بسان شبنم می نشست و نرم نرم باد شمال عطر
اشتمال خنبس نو عروسانه میفرمود و شمائل بر شمائل متمائل میشد در عین بلندی نشاء سرشار تاب
تماشای لعل محل که همه کس را زمنده و منه و خادمه یکرنگ سرخ پوش بودند نیاورده گفت که تماشای که از
ابر سکین و محابس نگین بتفاوت آسمان و زمین بنظر می افتد در احاطه چشم خونین تو علی الاتصال
در یک محل بلا تصدیع از رانیست الحال بغلبه شوق از طاقت طاق شده ام و تاب فراق تو
ندارم سعادت خلافت جاودانی بیش جلوس مسرت مانوس تو هیچ نه از رو تا بد ولت سلطنت
فانی چه رسد مهر چونکه دانی سینه بر سینه من گذار و لب بر لب من بنه و جان بلب رسید از زندگی
سیر تو غلط قربا و الاخون ما بیرون خبرا مانند زلف اشکیز تو خواهد شد هر چند آن سر خود راست گو میگو

شدن ۱۲ ۵
شمائل ۱۲ بفتح اول و کسر
همزه که حرف چهارم یعنی
خصلتها و بمعنی شکل و
شاخهای نورسته ۱۲
۶ تاب یعنی تنها
دو دو که صحیح غلط باشد و
بمعنی تحواب دیهای خجسته
۱۲ یعنی مهلت
تو از سلطنت جاودانی
هم بیزاران درجه بست

۱۲

کربلا کرد انت شوم گفته ام که ترا وصال ما صرفه نکند برای این مژده سریع الزوال این لذت
بطی الزوال را از دست مده که بفضل خدا هفت محل پادشاهانه در تصرف خود آری هم هر کسی
سوی وسیانی وانگیزی دانی برای خود داشته اند واز پرستاران خود که هر یکی هم پنجه آفتاب ماهتاب
میباشد هیچ یکی را از خدمت دریغ ندارم و بسان زنان زمانه حسد وغبطه نمی آرم خود را درین
محال مگیخن وباعث وبال خود مشو شاهزاده برگشته بخت میداند که این طناز سراپا ناز که از زنان
پیشین سرفراز وممتاز بود از انحطاط مراتب که خطا از روز اول است انبهه غضب میخورد مبالغه
سنگینش را به سیم چو وزن بیاورده بر شلاق وسلم پا شلاقین شد ناچار آن پری رخسار جبین
بر چین زده گفت که اگر خواه مخواه کمر همین امر بسته وشما این ستم سر با و خود پسندیده مصر صلاح
ما همه آنست کان صلاح شماست اما بشرطی که اول خود را درین حوض آب گرم از ملوثات
کثیر آن چند پاک بشو وبعد از ان گویم و شنوم چون خلعت خاقان دران حوض خوض نمود و
سر از غوطه بالا میکشد چه بیند تا هر جا که بصارت یاری میدهد عالم آبست و اشیای از ان
و آن پری چهره و اظهار نیست هر چند که از در دولی به های های سیگریست واز اشک ارزاریک آبی
دیگر بران بحر زخار خونخوار افزود اما سود نیاورده از انجا که چاره ساز بیچارگان ذات کارساز
حقیقی است ناگاه یکمنزل سفینه بی ملاح چون مصرعه برجسته دران بحر طویل پیدا شد واز تخته
پیشانیش کلمه لا تقنطوا مطالعه افتاد شاهزاده شوریده آن زورق پوسیده را دران طوفان
نادیده وناشنیده بسان کشتی نوح اندیشیده لا محاله دویده بر و سوار گردیده ورسن قطار آن
شتر بی مهار حواله قائد تقدیر نموده از تجاوزات امواج هر دو چشم با هم پوشیده حبل احتمال زندگی
از هم بریده بر تخته سکان جریده بنشست چنانچه آن معبر غالی تنها وبریده پریده از علین پایان
فاحم مختصر میرسید و شاهزاده که از هراس تراکم امواج هلاک آمده بود چالاک برخاسته در آنجا داخل
میشود که شاید بوی از عمرانات بدماغش میچید و چه بیند که مکانیست نامطبوع چون جسم بیجان
اثری از انسان ندارد و جای دلچسپ نیست بدل گفت که ازین خرابه خراب صحبت ما

و سرتاب بدنخواهد بود اگر بسواری آن سفینه که سواری مهر الیاس ست از یاس و حراس
برآمده سر بآبادانی کشم بالفعل درین ویرانه جز حیرانی و پریشانی با تصلب دیگر معلوم چون باز بدر قلعه
سپید باشری از ان هم شکل ماه نو بنظر نمی افتد گویی به تحت الثری رفت بهر چهار طرف بحر ژرف محیط
لا علاج ملکزاده شمشاد اقبال خود را غروب بیچاره و بار یافته بکر چون مهمان ناخوانده در بهان ویرا
می در آید و تا شام از درون دروازه قلعه بیرون در خانه که مقفل بود چون فلک زدگان متحیر و
حیران و پریشان هنگامه قسمت می نشیند بوقت در آمد شب می بیند که از جانب جنوب
رانی رستم انداز که ساحری سحر پرداز یکی از شاگردان ابجدخوان او میباشد بشکلی که موی سر شست ا
چون شیر ایستاده و استخوان پشتش بسان کمان دوتا او فتاده اجزای وجودش چون اعضای
چرخ باهم جنبان و دندان درازش بسان دندان گراز بر فراز نمایان چشم خونینش مثل آتش خیره
و بینی شوهش بو تیره و دود تیره بر سر سلطان زاده چون آفت آسمان و بلا ناگهان نزول یا
خورنده و درنده وارد شد هر چند از حالش می پرسید لیکن آن بلا زده چنان بی جنبش و حرکت
شده بود که خبر از خود نداشت تا پاسخ چه رسد چون بسیار پرسش خفت و خواری آورد به زاران
زاری در پای آن عفریت سیاه روان افتاده گفت که منم بیکس غلام نادرم خریده تو بهر طرف
که میرم دریا نیست لا عبور زمین سخت و آسمان دور در همین کاشانه پر نور بخفتو موفور السرور سر حیرت
یاد باد و بقولی که فرد ملامت کن فارغ شو از ملامت خویش + که نخل موم ز آتش شب آ زاد رست
آن دیو چماه و بدیقا دندان سما از سر خون او درگذشت و قفل گشاده اندرون خانه خود و لاهه
چنانچه شاهزاده تمام شب با خوف غالب و رجا ضعیف بر خاک ذلت افتاده ماند صبحی که زال
بدبال می بر آید قدری شیر و برنج با این با یتاهر و مرا با برنج سپید بود و بر خانه قفل سنگین زده سر بهوا
بر داشته میر و خوش که تا یک هفته به صبح و شام همین سلوک در میان داشت بعد از ان بخاطر
میرسید که مظلوم پای آن ندارد که از اینجا بدر تواند رفت بر حالش رحمیده اندرون خانه می بر
یه بیند که همگی در انجا خانه چار حجره میباشد و بدون دو راس گاو دیگر تنفسی بنظر نمی آید زال مذکور

55

هر روز چهار قاب شیر و برنج تیار کرده دو تا در حجره و یکی بمشار الیه یکتا خود تناول مینماید چون شاهزاده رفته رفته در چشمش اعتبار بهم رسانیده اکثری کلید هر چهار حجره حواله اش کرده سیرفت و خود وقت شام رسیده خبر طعام هر کدام میگرفت روزی شاهزاده والا دانش از راه تفرس تصور میکند که درین دو حجره هر روز دو قاب شیر و برنج که می برد اغلب که بی جاندار نخواهد بود و الا بردن ماکولات که غذای ذیحیات باشد در محل خالی معنی ندارد چون بسم الله گفته عقب آن زنگه فرتوت مبهوت در یکحجره که وا میکند چه می بیند که یک پوانخانه آدمیانه و یک غنچه مختصر چنین تعمیر یافته و در آن نشیمن عشرت افزا یک نازنین حور لقا مخلع بخلعت شاهانه و محلی بحلیه خسروانه نشسته هست و دو پرستار ماه رخسار در خدمت او ایستاده اند همینکه با شاهزاده نعمتهای غیر مترقبه میدانند و سلطان زاده را نیز آن پری رخسار از دولت غیر مترصده می یابد چنانچه هر دو آدمیزاد دیجور دو چار شده از خود بالیده باستفسار حالات یکدیگر تسلی افزای جانبین میشوند چون شاهزاده شهریار از اظهار احوال خود فارغ شد آن گلعذار نیز از سر طلبه حالات خود بر گرفت و گفت که من خود دختر فلان بادشاه گیتی پناه میباشم این گفتار ساحره روزگار بر موی میانم که کاش تا ریک بار رنگ نگیشتند شیفته شده مع این و خدمتگار بر دست آورده هست غذای ما همان شیر و برنج و گذران ما همه در دو و برنج این پرستاران بیچاره حوصله مصاحبت ما از کجا هم توانند رسانید و بی مصاحبت او افهم عمر چه طور بسر توانم برد الحمد لله والمنه بهر صورت که صورت بست ملاقات ما با همچو توئی که این فرد در شان تست ترا دیده و یوسف را شنیده + شنیده کی بود مانند دیده + دست داد نفسی چند که از عمر مستعار باقیست روزانه همین جا بکجا باید گذرانید و شبانه بعد از رسیدن آن آفت زمانه بحکم ضرور با دلهای رنجور با هم مهجور باید ماند شاهزاده میگوید فرد چو آشنای تو شد دل ز من ز سیداری + کسی ترا که بدست آورد ها چه کند + شکر خدا که درین ویرانه صحبت ما همچو تو جانانه فرزانه دست بهم داد خلوتی که در شبهای تار بعروس نو شته پس از هزار سعی دست دهد بلطف حضرت مسبب الاسباب در روز روشن بآن دو بیگانه که از دل یگانه بودند بلا تعب

قاب در اخر با موصد خوان طعام این لفظ ترکیست و بمعنی آوند و ظروف چون طبق ظرف طعام است [illegible]

[illegible]

و تردد میسر آید چنانچه مدت شش ماه تمام در انجا با همین سرانجام بانجام رسید روزی در خاطر
خسروزاده میرسید که آیا در حجره دویمی چه باشد چون میکشاید می بیند که اسپی آهنی سم ابرنشیمن
دم اگنده سر و گوش افراخته بر سر ایستاده هست چون شاهزاده دست بر سر و پشتش بر دو
فراوان تلطف در کارش فرموده اسپ از زبان حال بسخن در آمد و گفت که من اسپی بیا
میباشم این گفتار و دارعت مرا از پیش و پس بسته داشته است اگر کسی پا بسواری ام افشاند در
ساعتی بر پانصد فرسنگ میتوانم رسید و از دریا چون باد صبا میتوانم گذشت اما سمتی که آن زوال
پیکر زوال میرود ترک نمیر آن سمت بباید کرد چرا که او هزار فرسنگ میدود سلطان زاده آن
فرس از عطایای عظیم حضرت کریم المعروف دانسته بر واقعه حال باآن پیر تمثال اطلاع داده
در مصلحت فرار باخود باز گردانید و در حجره سوم که میکشاید از انجا جواهر زواهر که در هر دو سلطنتش
نهفته بس بیقیاد بود می برآید بحکم ضرورت باقی جواهر را از انجا برداشته جمع آن گنجها را از آن سر دو
بر بستار بر آن اسپ و بام رفتار سوار میشود و در ساعت آن چابک خرام تجرآشام بر ساحل دریا
میرسید که متوطنان آن شهر معمور مستغنی الوقت بودند و ساکنان آن مکان جنت نشان
مرفه الحال از فتنگی و مدارا در طبع آنها چون بوی اندر گل و مسافر پرور و مهمان نواز در طبیعت
همها چون نشانی اندر دل شاهزاده شهر دیده بهجت گیرفته ایام بر ساحل رسیده بهشت تمام
استغراب زیاده گشت که هنوز جذبه شوق تماشای حجره چارمی از خاطرش نمیرود که آیا در انجا چه تماشای
عجیب خواهد بود هر چند آن لیلی وقت دور اندیش با خاطر پریشش پیش آن مجنون کیش میگوید
که بابا برین همه بالش خود و بیرینه هوش و دانش مخبری که تا امروز کشیده و هر آنچه تا حال دیده
هر آئینه سزای کج فهمی تو بوده هست ای خانمان خراب چنونست تا اگر معاشرت میخواهی
صحبت همچو منی پری رخسار میسر و اگر دولت همچو لیلی چنین لالی شاکی موجود و اگر شوق لیسو
میکشد همچو نگار و سیر نوروز باسباز صبا و اگر میل تماشای میباشد چنین شهر معمور و مسافر نواز
در حضور زیاده ازین بدتماشای چه میباید هنوز در باطن تو خاری مینماید شاید که در آن حجره با

هلاکت جان تو باشد لیکن شاهزاده که بدولت چنین اراده تا باینجا رسیده بود انهمه اظهار یار وفادار
بر خاطرش مقرون بصواب نینگاشت و در آتش شوق تماشای حجره چهارم چون دانه سپند
از جا بر جست چون به هیچ وجه صورت تسلی اش صورت نمی بست ناچار آن مهر چهر مصالح جز
نشد که اگر خواه مخواه راضی بجنون خود میشوی و بپای خود در گور میروی بذات خود برو شاهزاده
میگوید که اگر تنها میروم و اتفاق بد شست می افتد وقت شب که گفتار عفریت کردار بیاید ز اینجا بدر
مرا بجان کشد بهتر باشد که امشب با یکدیگر با همه کس در اینجا اقامت گزینیم فردا بدر رفته بفضل خدا در قسم
لیس از معلوم احوال حجره چهارم بیا مردی همین خیلی سبک سیر در ساعت بهمین ساحل خود آمده
پیوست هر چند اشک آن نازنین تا گوشواره میرسید و سحر زرین از سر پاره پاره مینمود و گلچهره
از طپانچه و ناخن سوسنی میساخت و بجانش بیچاره بهای های میگریست چنانچه ایدون سینه
خامه ام می ترقد و ورق در دستم میلرزد اما آن سخت دل سخت گوش ناخداترس خدا فراموش
بازهمه را پشت سر انداخته در همان قلعه که بقلع و قمع می سر در آورده خود بار دیگر تماشا در
حجره چهارمی گشاده اندرونش در آمد چه بیند که در آنجا یک زینه پایه برای رفتن پائین گذاشته
اند چون زینه بزینه پائینش رفت بجز تاریکی چیزی دیگر بنظرش نیفتاد لامحاله از ظلمت منزل
اول یاد گرفته اراده بصعود نمود در همین بود که نردبان مفقود شد ناچار چون مار در سوراخهای
تیره و تنگ آمده لیس از چند فرسنگ سر بشیبی بر آورد دید که حوضی است مالامال از آب زلال
بهر حال غسل زده کسل راه از سر مفاصل بر داشت و سپس بر لبش پا دراز کشیده در سایه که چشم
وا میکند جلالتی ازان علامات بهمان نمی باید بلکه بیش از خواب خیال نمی باید و نصایح محبوبه ماه تمثال
از برکرده برای آن براق باد رفتار و فراق آن آدمی زادگان بر رخسار زار زار میگریید کاشکی در چنین
طول آمل خام طمع درین درد جان میداد تا قلم من که از وقت سعادت آن روی آب با ضد لال
آن خاتون زهره نقاب بر تب و تاب است خوش وقت شده بحالش بخندید آخر با لعبت مرغ
بسیار و نوع بیشمار دران خرابه در یک خانه خس که چون دل عشاق از غمزه تیر مژگان معشوقان فاوارد

۵۸

اندازی از سوراخ درسوراخ بود وارد شد دید که دختری چهارده ماه مانند در چهارده سالگی چون
جوهری بها در آنجا نشسته است چنانچه آن ماه بیچ مروت یک فرش بوریا و یک کوزه آب با او
تواضع کرد چون مسافر جهان نورد آفتاب بار بسته خود را در بارگاه مغرب فرو برد زالی سفید موی
سیارکاره روی که رقت وشفقت از سر بن مویش فواره میزد قلندر بر دوش باده خر باحجه در پیش با در رسید
و از احوال آن مسافر از سر پرسید و بوقت شب ابتدر با حضور تفضلی که هرچه در خانه باشد مهیا فرمود
کرد و گفت که ای آدمیم تا که عزم سمت ثانی نبو مصمم شود از این یک پاره چند نان خشک و نزدیک
کوزه آب گرم و سر در سوراخ نخواهد بود و همین کلبه که الحال آشیانه شاهی تصور کن و بالفعل از روی
چند از این مکان که دارالامانست پا بیرون منه آن بلا زده درین سفر از عدم وقوف اتفاق
محنت و ندامت کشیده بود که تا دو ماه هواس قائم نداشت پیر زال که خاطر خود را از تسبیح
آورده روزی بحکم تنهائی و بیحیائی بتکلیف انسان کتا آن گوهر پاک که هنوز ناسفته بود او گفت
که ای بیحیا تر از کدام ولایت و بیران سر هم که باوجود اینهمه حقوق نعمت فسق در خیال
این پیر زاری تا که او در هم را از خود رضامند نکنی و ایجاب نکاح در میان نیاید دیدن چهره انجما
و آفتاب بر تو حرام است تا بخشیدن چاشنی این لب نوشین چه رسد تا چار شهر یار زاده از جوی
برای نهادن قلبه بخدمت آن پیر که مجسم مهربانی بود مستدعی شد هرچند که زال مسافت یار
از راه ساده دلی میگفت که محبت هم کار جهان نباشد شما بقصد لقمه خود راضی مشو بحکم آنکه
رنج و راحت و آن چه مطالب نیز رگ + کردگار تو تیای چشم گرگ + آن جوان خودکام بالتجای
تمام مستکمل کار قابله رامی گردید چنانچه پس از شش ماه در خاطر با درآن سپهر خوبی میگذرد که دخترش
بالغ شد آخر بحکم شرع سهم منعقد نکاح شخصی متعهد باید ساخت چون آثار بزرگ زادگی از چهره حال
این جوان هویدا است و در محنت کشی که از لازمه اهل روزگار است بحکم این گفتار که گفته اند
فرد اهل دنیا را از اسباب تعلق چاره نیست + تا بود سر منت دستار بپاید کشید + کا اهل و ناکار
نیست خولیست که این دریتیم خود را البساک نکاح همین الا که سیلهک مسازم چون این کم

الحاصل انکه درین ویرانه وان کلبه گدایانه برای شبانه خوابگاه علیحده نبود شاهزاده مزاج حوصله از تنگی
خانه به تنگ آمده بمنکوحه نمیگوید که آیا جائی باشد که شبها در خلوت خالی از خلل دیگری میتوان گذرانید
درجواب گفت که وطن تو با دیگر بیاید دریغا ما در هم از شر کار خود غضب خورده سیر گشته گار در بوش اینجا
اختیار کرده است اگر بخانه اصلی میتوانم رسید مکان متعدد و مطبوع مهیاست چون
آن ماه رخ برادر زاده این جوان واقف شد فرمود که من خود بالفعل در برادران نمیرم اما خانه
خود برای شما ارزانی داشتم و هر دو خرپاچه تجهیز بوده هم زود دیر و منکوحه خود را امر فی الفور خبر داد
بوالهوس بهوس خانه خسر باب بیاورده بر یک خرپاچه آن زال زاده را سوار کرده دست
خرپاچه ثانی بنمود که آن سخت گوش گوش فراهم آورده چنان لگد بر سینه اش زد که از هم
بپرداخت و بر یک قلعه کوه بر انداخت پس از دیری که با فاقت مائل می آید اثری از ان فاقت
بظهور نمیاید و لگد خرپاچه بدکو خرد حال یکی از کرامی رضیح او میباشد استخوان پهلویش چنان
نرم شده که از طاقت طاق گردیده و زندگانی بر وی شاق آمده ناچار افتان و خیزان واشک ریزان
بهر طرف تردد میکرد درین بود که از در در ولیشی مسکین موی تارکش چون خطوط شعاعی مهتاب
نور افشان و عمر مبارکش همچو چراغ صبحدم دم نفس شمار و تشنج جنبش بدان مانند که گوئی لب آگند
سیل جوانی علامت امواج پیری بر رگ جوشش جوش آمده درعشه سرش بآن سر که بد آ
این سرای فانی را جای امن یافته سر جنبانی در و پیدا شده و این فرد در شان اوست
فرد ریاضاتش بقوس قزح بند و چله تقوی + زهی در گوشه گیری قبضه تیر توانائی
می فتد و آن درویش بلطف کیش این بدکیش تا عاقبت اندیش را با حتیاط باشاره دست پیش
خود می طلبید میگوید که ای بابا خبر گذشت که خود را درین مکان بخطر رسانیدی والا سیم خان
که بالای این شجار آشیانه دارند آدم خوار واقع شده اند من خود را نیز در ریاضت در این جا
جا بسر می برم و چون بنا سرای فانی است اگر هیچو منی شهید نشت منحی طعمه عقاب جل گردد
چه مضایقه اما باید که لباس نوجوان نوخیز محفوظ حافظ حقیقی باشد تا که قسمت تو وفا کند

ازین احاطه بیرون بگذار و فواکه خشک تر که ازین ثمرستان پالیده برای خود می آرم با تو قسمت
کرده میخورم چون روزی چند بگذشت و استخوان وجودش درببست شد بر خاطر فاترش میگذرد
که این روش هم آخر آدم زاد است هر روز که برای زاد میرود و شادی می آید شاید که آسیب مرغان
حرفی ابله فریب بود دست در عقب وی و پیش راست گفتار آن زاده شهریار بهوش میرغزار
ازان احاطه پا بیرون میگذارد و سیمرغ قضا چنگال اجل آهنگ به تگ آفت آسمانی بی درنگ بر درخت
و در چنگ بر داشته سر بهوا زد و قضا را یک سیمرغ دیگر در عرصه هوا هویدا شد و پرسیدش که
این لقمه لذیذ را کجا می بری گفت که پادشاه وقت از روزی چند نقاهت دارد معهذا این غذای
سپاهی را که در خور خوراک خواقین ست برای آمیزی خود میبرم انشاء الله لعل لقوت اکل انسان
سلطان زمان تقویت پرواز هزار فرسنگ هم خواهد رسانید ومارا در جلدوی این تحفه بالیسته
شایسته خواهد فرمود و برمراتبم خواهد افزود آن سیمرغ خودخواه خیانت پناه میگوید که برای پادشاه
اتحاف از هر نوع میرسد خوب نیست که ما و این شکار خوشگوار را در خود با قسمت کرده بخوریم تا
قوت پرواز پانصد فرسنگ هر دو هم رسد و از مسافت دور دست السانی دیگر بر آورده به پادشاه
بگذرانیم چون از اختلاف اقوال شعله غضب هر دو سیمرغ مشتعل شد در کشمکش آن مجسم عشق
بی غش از پنجه اش خلاصی یافته در غاری که غایتی نداشت می افتد اما چون معهود سال دوازدهم
که بوعده مقرری تماشای آن حجره باشد بانجام رسیده بود بفضل بخشش حقیقی دست و پا لیز
پاش پاش نمیشود و از سر نو راه تیره در پیش میگیرد ناگرفت اژدهای عظیم که به شبا پاره اش جگر
در پهلو آرام نمیگیرد دهن کشاده از مقابله میرسد تحکمی که بکام خود در کام نهنگ نمیتوان رفت
شهزاده چون گوی بی سر و پا از صدمه صولت آن اژدها که چون عصای موسی هم چوگان
و هم اژدها بود غلطان و افتان میرفت و آن بلا را اجل اطلاق النعل بالنعل میرسد
از اتفاقات حسنه دری از دور که همان در آبود منظرش می در آید و آن جوان جان بلب
رسیده به تنگی خود را از آن در بدر میرسد در پس پا که هی بینداز دهان مقصود بود از پیش که می نگرد

سوجود چون آخر روز سال دوازدهم همین روز بود سالاران موکب شهنشاه خسروانه توزک کرده
بر در حجره منتظر و مضطرب ایستاده بودند که یکایک شهزاده را از جمیع مقتضیات بالفعل شادیانه شادی
بلند آوازه ساختند چنانچه زاده خاقان بخدمت خاقان زمان رسیده تفصیل تماشای قبض و بسط
و کشاد آن مکان گردون بنیاد بشرح نشرح بمعرض بیان نهاده تعجب افزای جهان جهانیان
گردید ای دیوانه هرگاه که حکیم مجازی در حجره دوازده دستی در پی هر سنبلی کشادی تعبیه کرده باشد
حکیم علی الاطلاق که خالق حقیقی است درین ربع مسکون که جهانیست بدین سعت هر آئینه در صدد
و هر مشکل کشایشی مقرر کرده است دل مباز و دامن همت از دست مده چنانچه حضرت خواجه حافظ
مصرع مژده ای دل که مسیحا نفسی می آید باید فردا نشو امید چون واقف نه از سر غیب + باشد اندر پرده بازیهای پنهان غم مخور

کشایش چهارم از حالت آن ای زاده باشد که همین زاده بزرگ بیش از احمال چندین کلال و اشکال ضد وین و اقبال شده و آن ا

که همچنی قرباغش چون مار زنار خود خشک و باریک شده بگلگون ریاضت نیندیده بود و از آنجا که فقر
و فاقه از همه عبادات شافه افتاده بدین اهل باطن از غصه ها تنگ آمده در خدمت شوهر که جوهر
دیگر داشت عرض نمود که ای فرزند آتش شوق و گدازهای پرسنده هر یک انبارها و اکسیر
سلاسل شود و زبان و آمدهای زبان از تنگدستی ها کار و با استخوان رسیده نیاز از بین ا
نخوان آن در دو اکثر ای رای زاده والا همت که ولیعهد را والی وقت همین که چه شود مبر باید اگر
همچو توی بر همین باخت کیش که امروز برابر همه خوبان معتقدان دادادگان تو باشد اندکی
ناقوس زبان در روی سوال بجنبان کیست سنگین از رقت و شفقت حکم بستی تیر سعادت
خود بدانند اینچنین زاده سعادت نپرده که بقا البتکی با شایسته مستغنی الوقت است چه
برهمن که همین باخت استغنای ذاتی بهم رسانیده بود لب به پاسخ کشاده و گفت رباعی سلطان
خود هست سلطان نکشم + از بهر دو نان سنت دونان نکشم + نفس سگ من سگ است من

ستایش + از بهر سگی منت سگبان نکشم + منکوحه اش میگویدای مستغنی الوقت مصرع گیرم که
غمت نیست غم ما هم نیست + هر چند که طبع مستطاب تو از اوج استغنا بحضیض مسالت فرود
نیاید لیکن بخاطر ما منت ضعیف اگر یک سوال نا کرده طور یگیتی رحم عظیم در حق این کابینه
کرده باشی مثنوی گر بخار پشت من انگشت من + خم شود در زیر منت پشت من + همچو
کوتاه بخارم پشت خویش + وارهم از منت انگشت خویش + برهمن گفت که ممکن نباشد که
باشد از جناب مقدس خالق برحق شرمنده سوال هیچ هیچ مخلوق شوم اگر شما تاب صبر و توکل
بینوائی کشید رازق مطلق یک مصرعه که مصدر و سورو در هزار نسخه بینوا اند بود نوشته سید هم پیش
رای زاده هبر اگر قیمت الکه تنگه بخواهد بفروش و صرف مایحتاج خود لکن اگر حوصله خریدار نکند چیزی
متاع بی بها را رایگان ارزان از دست مده و آن مصرعه اینست مصرعه گر رود سر هر چه بادا باد
نوشت + آخر با که برهمن زاده آن مصرعه برجسته را دست آویز ساخته بر رقعه برنج انداخته
بسر کوچه از دور بر آزاده گذرانید دانست که ظاهر استغنا باشد چون بر مضمون قدر و وجه قسمت آن
وقوف نیابد انصاحب وقوف این جوهر عدیم المثال را چنین قیمت ارزان مغتنم یافته نقد
بهایش بنظر بایع گذرانید وقتی که این خبر اصراف بعرض والای پدر بزرگوارش رسید اعتراض فرمود
وآن پسر عالی همت والا نهمت بحکم آنکه مصرعه طبع نازک سخن از کس نتواند بر داشت بنظر
بر مضمون مصرعه تو خرید بطالع آزمائی خود را از دایره وطن پاک بدر رو در رفته بر لب آبی که
در زیر سایه اشجار بسان آبحیوان ظلمات اختفا پذیر بود رسید و برای غسل رخت از خود بر کشاد
و موی سرش که چون کمند در بند دستارش بود تا سرین فرو هشت صیادی اجل از کشتنا
از آن روی آب بقوت متخیله خیال که شاید غزاله مشکین یا طاوس نگارین بر لب آب انتها
طپش در رسیده قفا را تیر بندوق می اندازد که صاف از هر دو پهلویش میگذرد تا که جیاد
و از آن روی آب مجبور نماید سیمرغ آن همای اوج حسن را که بشکار افعی آتشین هم سید شده
بود منقار بر داشته در یک جزیره میرساند و از فیض آب هوای آن سرزمین در دو سه روز

٦٢٧

رحمتش اندیال می پذیرد و چون لب از بادیهٔ شکر انصاف حضرت جان بخش حقیقی قدم تیز و نهاده برجای
مسافر بجایی میرسد که درختی طوبی وار با برگ و بار بر سرش سایه گستر ست و بر لوحهٔ سنگین
نوشته در اینجا تعبیه کرده اند که هر قطرهٔ آبی از ین چاه و باری یا برگی از ین درخت بخورد تا هفته محتاج
آب و خورش نگردد و رای زاده این کلمای تجربه ثمر قبهٔ از فوز عظیم یافته روزی چند بیاسود و چون برای
رفع بیکاری محتاج شغلی شد پیکر تکیم طلای خام اکثری از ان خطه بهم میرسید آن بود که طلب نشتر
در بوته های گلی انداخته بکالبد های ریخته خشتهای طلا آلوده میپر و بر سر خشت اسم خود ثبت میکرد
بهمین شغل روز را بشب میرسانید روزی جهازی تباهی شده بساحل آن جزیره میرسد و آزاده
زمرهٔ از انباری جنس یافته بنشاط در جامهٔ نمیگنجید و فی الفور خود را بجهاز رسانید و صاحب جهاز را
ازین گنج طلا اطلاع داد و گفت که اگر یار ایم این گنج گران سنج با خود بردارند نصفی بالنصف ازان شما
باشد بازرگان میگوید که بتوان برداشت اما درین جزیره که توئی باز انسانات و عمارات بنا
چه طور بسر برده وفکر قوت لا یموت توچه خواهد بود و چون جوان خفته بخت بر کیفیت آن جای
درخت نشان داد بجای که سیاست چون بازرقیق آن دل بیشتر شنیده شد + صد حجاب از دل کشوده
دیده شد + بازرگان همپالیش در انجا رسید آنقدر میسرش از اطلاع آن گنج که بالابیخ شریک سهیم توان
بود قفلی زده در آن چاه انداخت و خود توده طلای خالص برادر جهاز انداخته روانه [illegible] شد
شد که چند تا تنفق در آنجا نزدیک آب طاقی تعمیر ساخته بودند آن نور چشم لطافت یکبار غوطه
خورده چون مردمک چشم در ابرو در ان طاق محفوظ نشست بهالوقت نهنگی اجل از آب
سر برآورده بهوای آن یوسف ثانی صعود و تعلو نمود و از هیبتش لرزه بر اندامش فتاد هنوز در
از آب سر برآمده بود که گردمی قهر پر در طلوع آمده بلندی بر ان نهنگ بیشتر ندو در ساعتی گوشت و پوست
در رگ و ریشه آن اجل پیشه گداخته در آنجا می افتد چون آنقدر نمیتر نمود که آبش غلیظ شد
در ثیست بی آب محال افتاد استخوان وجود آن نهنگ را زینه پایهٔ اعتبار کرده بالایش بر آمد
و بر ان درخت برآمده در تفحص جایی که در آنجا اوقات بسر تواند برد بهر چهار طرف طائر نظر را

طوبی بالضم ... نوشته الیست ... توشه ... عیش خوش ... آید و نام درختی ... بهشت ... از اهل جنت ... بانی گوناگون و خوشبو ... ازان حاصل میشود ...
[illegible]

کشایش نامه

بپرواز اورد عمارتی از دور بنظرش فتاده رای زاده لب از طی لب بیاری از راه بهر تعجب تردد که
بایه آید خود را متصل آن عمارت رسانید دریچا قلم برادر صغیر استقبال قلم برادر کبیر نموده بعجز
عرض نمود که این مکانیست موطن برادران من قلم نرگس باغ تخمش بوده ام چون سست که
این جناب بیاشم انچه میگویم دیده میگویم امیدوارم که شعر و خنده مرا بمحل صدق فرود آورد
درین حکایت داخل کشایش نامه نمایند و نکته قلم مبارک در سواد توجیهش نظر رسانید که از کار
درحق تو اینقدر توضیح نمایم خامه ام که از لب کساد بازاری کالای هنر شکنج پیشانی مشتریان
ناشناس وقت نطق ندارد دعای برخورداری سحبانش گفته که قلم پا بوسید و قلمش میگوید که
رای زاده ایوانی دید چون پیشانی نیکبختان کشاده و شسته و چون در مصرع برجسته ایستاده
بوابان رضوان خصال پیش رانکه چهره سوال نگاه و نه نطق بیاراید لب بپاسخ کشاوند
بشاشت تمام نگاشتان فردوس نام اجازت داد تا اندرون در آمد جهانی دید پر از نقش
ونگار و عالی یافت گلگون رنگین کار احاطه اش چون حلقه انگشتری طلا که بر نگینی بیبها
از هر چهار طرف دامن انداخته و کنگره هایش لبهای از اهل حنا زده بر دست لعل عذاران نگاه
افروزی پرداخته عمارتش بکدام عبارت ستین شده و منزلهایش بکدام منزل [illegible]
رنگین نموده آید هر نشیمن مرتفع که بنظر آید بشمار آن نقش دیوار گشت و هر مکان مشرف که
ملاحظه شد . بدین آن پیکر تصویر گردید هر سقف منقش نمونه فلک بر جا و هر طبقه قصر
انموذج سپهر مجید و فرش رنگین زمین از پیوند کاری سنگهای متلون چون کاغذ [illegible]
پا پیرفته و قطع [illegible] از صفا مانند ام چون آئینه مصقول صورت انواع معنی روشن کرده [illegible]
منقوش با غرفه موزون چون چشم جادونگهان با پرده پیوستگی یافته و از دریچه مشبک [illegible] باخنگها
سینه پاک را رخنه در دل نشسته و شمسه کاخ آسمان پیوندش با آفتاب جهانتاب همسنی درست
داشت و تابدان مشکوی بلندش از روشنی در سپهر نور بخشی عالم [illegible] انوار برقی فراشت و سقف
را از راستی و ثابت قدمی سر بفلاک فته و محرابش را از احترام و احراز [illegible] کوشی [illegible]

و راحت در حجره آفرینه گنج در صفا دلق رسیده و فراغت در ایوانهای طنابی رو با طناب کشیده و

چبوتره صحن کشایش از لطافت اندام بالنظر ازطراوت و نیکانظر و حسن ترکیب بالپشت بر روی فلک

نهفود و برج شمس از تساوی الاضلاع با هزاران پهلو سخن هشت پهلو گفته و باره مربع با هر چهار ابرو

رباعی تفوق خوانده و سپهر چون تباشیر فلق همه جا منتشر و سرخی چون گلگونه شفق در هر جا اظهر

مهره کشی آئینه پیکر و ساده کاری خدمتگاری منمود آبگینه‌های حلبی که در خانهای خلوت بدیوار

محاذی و قفای حسن تعبیه یافته جام جهان نما هم اگر نامش نهند لائق و اگر آئینه رازکشای سکندر

نشانش و هند سزاست شاهد اشراق و خلوت و جلوت و در فراق و وصل از انجا میتوان دید

دران مکان پیرامون هر طاق شیشه که از طلا مخالص مرطلا گشته تعبیه بر چشمه پستان حوران کاشته

و انکاهش گلهای زر و نقره که بر اطرافش از قلم استادان بلیغ عیار در سامان کامل هنر مستم گردیده

روکش از رنگ مانی گشته اند و صفت تالاب سیاره محمل بکدام آب قلم نماید از انکه تاب خوشگوار لب آب

مانده بود یا آب لوح چه الماس از هر ضلع آن لبریز بود بیکسته نظر و تماشا بل ناگه گذشت از بس تنگ

سپید تن دیده و حسن از غایت هم سیاه فام گردیده صراحی در وسط تالاب چون کمر میان چشم

سیمین تن دلربا و چون قشقه پیشانی بت سیمین بدام عمر دل زاب و ان نقدنما یان در

داشت و آب زلال غرور و ناز در چشمش میگذاشت آب از چشمه هایش چون شوخ چشمان از

در هر طاق گذار سیر سود و خانه او بنیش مرصع آب چون صدف عاشقان از تیر نگاه شوخان

مشبک میشد زینه ها از هر چهار طرف بسعود طالع به بلند پایگی رسیده لب نهاده ما هیان

لبشوق دل حلقه بگوش شده زبان بستایش گشاده خامه هر چند بتواضی کند خوض صفت

حوض نمیتواند کرد اگر تواند کارش بیده دهی کشد بفراست من شاهد طناز ست که ریحان پارش اولی

هر یک نشسته همیشه با آب میباشد کوثر در شیرینی اثر از گرفته و سلسبیل بر سبیل متعطشان قطره عادی

از ان بکام چکانده فواره از دل آن تسنیم زلال مالامال از صورت الفاظ چون معنی ابد بر آمده یا

چون خطوط بصری از نی دوربین بیرون گشاده طره افشانی آن چون گلهای نساری ریشه

بصارت فرسوده و قطره افشانی او مانند نیسان بهاری بارش گوهر نموده و آشنای عالم آب ساز
مدهوشی عمامه پریشان داشت پیاله بر باد ده سیر آب بود که در فضای طراوت قطره زنی میکید و [illegible]
طلائی بدن که بر روی فواره نشسته و بر خاسته مضطرب باشد داشت نیسان و آذر باران زرین
قبا و فی نشینان خورشید لقا و فرقه وود دایم دقیقه کاکل وا نمودگی چون اندیشه والا خردان بلند اقبال
تصاعد بیالا میکرد و گاهی چون فکر کوته نظران پست طینت مائل به پائین میشد از اینجا که بشیر رفته
دران آب سال در ریاض فردوس غریب راه بهر طرف چمن آکش جلوه نگاه های نگارین بهر جانب [illegible]
روح بخش شمچون نهالهای فرح قرین در سر جا سبزه سطر از ابتدا از بهوا هست بهاری سوده صبا [illegible] ناز
لطافت افزا باغ چون کاکل جانانان پریشان شاک سرو ریاحین چون زلف شکوان سلسل عطر
حلقه سنبل خم انداز خمش [illegible] پیچ پیچ یا چون جعد جعد جفا دوازان [illegible] کوتاه گره در گره شکست اگر سلسل
پائی مجانین پاضمی مانند [illegible] که در پای سرکشان پائی دانند [illegible] سرزمین
زمین که صیاد چمن برای صید لهای دلدادگان گسترده یا غزل یار کشتی دستر طویل استادان بار
بجهه تکبیر ان گل طرح بر صفحه غرا نوشته یا جبین تجعد ریحان سر خط تازه سبز مشق خطاطان باغ [illegible]
آورده یا بنجه شکسته مشق [illegible] بواسطه خوش قلمان باغ درست کرده هر جا که ریحان [illegible]
هم دولت گشته چون کلاله کاکل مه جبینان بر وجنات گلگون انتشار یافته و جایکه سنبل با گل
همسران گشته در یک خاتم حسن نگین پذیر رفته و لاله یان هوشیار ساغر سیاه بر کف نهاده و سرو
ساقیان ثابت قدم مینا در دست ایستاده و از سر خوشی باده نشاط در عین تماشا سرشار گل اند
آزادی بهوا انداخته و لاله از تندی مدام و دور کشی زاوق گلفام داغ در سینه نشانده گاهی از
همتی بر همه بالا آمده روزگار شمشاد و بار شاد اوج گرانی بهر او آمده صنوبر در بهر ناظره خود نغمه جان
افزا داشت جای سرو شمشاد چون عاشق و معشوق بر چهار بالش جلوه ناز خمیده و مقامی سهی
و صنوبر چون طالب و مطلوب بر بستر استراحت هم آغوش گشته سمن و سوری از مهوب نسیم
[illegible] سرو و رو مشام خوش دماغان زنده دل رسانند نسرین و نسترن در رنگ سیر [illegible]

افروزی طعنه بر دیبا و پرن زده سوسن با وجود آزادگی گوهری بده زبان برشته توصیف چهره
افروزان چمن با آب سوزون تاب داده شاهد گل مانند غنچه دهان گلبدن قبای گلبدنی و جامه
نعلین بر کرده تکلیف باد شمال بر شمایل شمائل گشته و بسپاس هوا اسپر از صبا شگفتگی به ترش
شگفانده سراپا شادی و همه تن خنده گردیده نرگس شهلا از بسکه نظر بر حسن شاهد گل دوخته
مستی مدهوشی از دگل کرده و شبهه ازینکه در نظاره صد برگ دیده برهم نهاد تکلیم از روی بدیده
دو دیده و گل جعفری بدستور نگین دامان در دلبری و دلفریبی دستوری یافته و داوودی لنفس
حسن ادرسیده ناز یا آهنگ تازه برخوانده نافرمان شمله شوخیت در قفا و عشق پیچه حلقه جنون
آفتابی تابی دیگر بر روی روزگار آورده عباسی شاهنامه احتیاط بر روز هره عراق ادا کرده از
اقتباس انوار گل چاندنی دامان چشم لبریز نور یاسمین تکیه فیض سالی در لخلخه سالی و غالیه بیز
عطار شهور خیار با پنجه رنگین پنجه مرجان بیتافت و تاک با خوشه انگور عقد پیرد. این منظر گلی در
از شگوفه شفتالو شگفتگیهای باطن ظاهر بسیار و بر وعن حسن غنچه بادام و باغ چشم اهل بصیرت
نازلی سنگ بست انجیر به ابستگی و پخته کاری دانه حلاوت در مزرع دل کاشته و انبه را عذوبت
اصلی از برگ و ریشه پیوسته مبتدی لب یان حله پوشان خلد و انبیای سولا پرست سبز پوش
اختیار کرده و بهی بلکه واقعه پان ل ست زردی بر تن شگفانده لیمون را ذریعت
از حسرت آب ترش بدیان و کنار را خار بخشید و صبا و سناب و نسیم عطر سا از حسن بشر از
و لطف هیوب ساحت چمن ثمرستان را چون مجلس شادی معطر و معنبر ساخته و بلبل
خلد خرامان عرصه فردوسی بیاد گشتی پرداخته آب نهار خوشگوار لبسبزه میناکار الماس بر زیر
چسپیده با شعاع ماه دو هفته بر نیلی طاق سپهر همه جا یکسان دو دیده خود چنین گوید که سبزه
بر چهره معشوق از زیر پرده تنک نداهم جلوه استحسان داده یا چنان خواند که سلاسل سطر
الفاظ ابدار از پس پشت قرطاس نازک جرم مرئی شده با فروغ راستی لسواد دروغ
غالب آمده یا شعاع نهار بر دچار لبیل طریان گشته مناسبت بآن دارد که تارهای روشنی

طره سحر کاران جادو نگار مروارید غلطان در گرفته باشد یا خود مشابهت بان خورد که مشک
او فرو رآبگینه کافورین محلول کرده بپای هر نخله سایه کش آب از روشندلی خود بلا گردان گشته
و در هر قطعه گلشن از دو باتهای قلابی رگ ابر کشوده بر خیابان از آنکه کاربند آب وان بود چون
نیکوکاران راست کردار صفای باطن از بالای سینه ظهوری گرفت و از انیکه گلهای نگین
بر اطرافش سر خود برآمد چون امواج بحر اخلاص زهر کنار پهلوی آن سینه صافی تموج نموده قمری
بر بالای بلند سرو مشعوف بوده طوق اطاعت در گردن دل نداخته و فاخته بشوق طلب شمشاد و
بکسوت خاکستری تن در داده نعره کوکو تیز نم گردیده بلبل از ساتگین گل مست باده نشاط گشته
به چهچه سوز انگیز در غلغله های شوق بوده عنادل با الحان مستانه در سن تعشق بیاد نو خاستگان
چمن میداد چنانچه هر نواسنج نعره کش آن حدیقه ارم رشک فسون افزبی بگوش معنی
پرستان حقیقت نیوش ببیار بیار نفهمید من در خلد برین غلمان زکی الطبع ابجد نشاط از
میکنند با صوفیان صاف مشرب بضبط اسمای اعظم طوطی خوش لهجه زبان را شکر
میگردانند غرض در هر کنج و کنار باغ مواد عیش قلبی و روحانی و کالای طرب جسمی جانی
توده توده و ذخیره ذخیره آماده و مهیا بود هر قدر که دست و چشم یاری کرد گلهای نظاره چیده
و هر مقدار که دیده و دل مدد فرمود تماشای غنچه بدرین لیج دکه پریان حور لقا که خورشید روشن
نقاب بی حمایت حجاب چشم بر جمال نظر تاب آنها نمیتوانست کشود قمر زرین قباب بیک
دیدن حسن گلوسوز آنها تاب نیاورده از بس خجالت همه تن آب میشد لب آبشار گلگون از
صبا شتاب سبک تگان نسیم سیر که هنگام جولان علی الاتصال دم آنها قرین قما
کمش با ین خوبی مشک فشان گشته که تو گویی طاوس نگارین بال مرصع دم چشمین قصر
چیتر زنی و گردن کشی از آنها آموخته و گلرخان عنبرین مو در وقت جلوه دهی خوشخرامی و طره
گشتایی از آنها یافته و چبرها کلگی در هر خانه آن افراخته سراتی پیچ بلند تاج آمده بحیثیت
کلکهان افراخته سر بلند و بالا دست نشسته بگران رکابی و سبک عنانی در فعل ان باج گستند

پیران سپیران بر سر بالین آن مسافر وقت تماشای هنگامه تقدیر رسیدند رای نزاده باوجود
عدم سوابق معرفت باده گلگون آشنا نگاهی در ساغر یاد امین چشم آن رنگین ادایان در
گردش دید و صهبای ولدهی در بشره شمایل آن تمکین نگاهان نجم اندر جوش تصور کرد
از ینکه بیکبارگاه پریان در آمد طوفان بحر شوق بر طبعش طاری گشت و شیفتگی بر خاطرش
ساری سوبسو عرق از جنبش دان وذره ذره صفت بر پیشانی و چشمش دان گاهی این واقعه
را در واقع می پنداشت و گاهی در عالم رویا روا میداشت نگاه جان ستان راست چون تیر
ادا انداز بر تیشان مینجورد و سهم کرشمه درست چون تدبیر صائب بر دل می درآمد هر چند آن بلد
ربایان فیق انداز مروت جنگی بران مسافر دست کشیده مشیعت میکشادند اما چون خدنگ
عشوه از دو کمان نیرو رها میشد تا پر در پهلویش می نشست بل صاف بران میگذشت
و سینه اش چون دام صیاد سهه تن چشم گشته و چشمش چون دهان سوفار لب باز مانده نه تابی که
در آنجا قیام تواند نمود و نه توانی که از انجا گام تواند برداشت صورت قالی را بشکل او معنی
بر آمده و نقش نگین را با نامش نشست درست شده و به پیکر تصویر همرنگ گشت و بصنم تراشیده
هم سنگ چنانچه از حرکات و سکنات عاطل آمده و از احساس حواس عاری زدیدن چنین
حال پر ملال یکی ازان روح پروران مهربان نقش طلسم سکوت از سر گنج نطق برداشته لالی
شاهوار سخن در صدف گوشش فرو ریخت و دستان نوا سنج زبان را بدین داستان ندرت
بنیات شکن گردانیده مرا نغمه پیرا می نکلم گشت که ای رسیده این دیار از کشور کنبیتی چنین نغز
لهجه بگر بهر بی اگه سیر باغ آرزو داری ناچرام که تا نسیم وار بر گرد هر غنچه گل نگردی حظی نبری و تا صبا
کردار پای شوق پیرامون هر سرو و شمشاد نه برآئی لذتی نجنبی متردد آن عرصه هوا داری پای
تمنا بدامن صبر نکشند و گام فرسایان جاده هوس راه آرام نگردند و اگر چشم آرمیدن در سر
بیارامم که بیک نیرنگ قطره زنی لمحه در سایه درختی یا پایه دیواری تازه انوخم نکند منزل
جان نبلااست نبرد و تا مرغ سبک پرواز لحظه بر لب بامی یا نوک شاخی فرود نیاید زنهار باغ

انداز فامت نشو و این طرز غریبانه ایستادن و مهر سکوت بر لب نهادن از آئین شگفته خاطران
بعید مینماید امروز تکلف هوا اقتضا آن نمیکند که غنچه آسا دل رسیده این مکان مینو نشان
در گرد انقباض منقبض باشد و مجنون وار پای خاطرش سفید سلاسل اندوه ملال باداری
که حیران تماشای نرگس حیرانی آن گلعذار رنگین اداشد عنبر گویشتان از یادش رفت و ابسکه مستغرق
مشاهده گلهای سطر امثل آن نوشین لب گشت گل گلستانی فراموش کرد و آن گلهای
چیده را از دامن انداخته بدست چشم سچیدن گلهای نظاره آن طناز محبتم باز پرداخت
مشاطه خش چون مار طلسم سر گنج حسن نشسته و کاکل عنبر بیاضش چون زنجیر عدل از قلابه گوش و
زلف عنبر بلیش چون دود بر گرد شمع پریشان گشته و از کلاله مشکبارش خون در دل نافه تاتار
گره بسته و پیشانی مصفایش گره از لعبتان چین کشاده و ماه و خورشید را در کلف محاق خسوف
و کسوف نهاده در ازابروی رمز فرمایش هلال و هلال کاسته در قوس خانه بر آمده خال ابرو لیش
در گوشه دلبری هندو در کمین بود با زنگی بر طاق مقوس جلوه ظهور مینمود یا چون اختر بر پهلوی
هلال معلوم شده یا چون اسم استاد در گوشه کمان مرقوم یا ملاح ملیح بر کشتی آبنوسی در دادهی
مسافران پرداخته یا کوکبه عنبرین بر کنار محراب زمردین آویخته چشمش چون چراغان حسن
جلوه جلا پذیرفته یا بستان گلهای فردوس با اغصان طوبی شگفته یا ایاغ باده حسنش یا گفت
یا بادام شگفته را دشاید خواند نرگس هم اگر گوید دور نیست و خنجر اگر نامند بعید نه از چشم لبیان
جوهر در خنجر دیده و مژگان با سرمه لبیان سوهان برآره رسیده دیده از ناز چون کشتی باده موج
نشاط میکرد و مژه با سرمه شیرازه سلسل می بست و غزاله چشم در دشت دلبری از غمزه جست بر
میزد و تیغ مژگان بدست ترک چشم سیاه گشته از سرمه سیه تابی را آب سیاه و چشم با خمار
بازگران خوابی سیفر مود و پرده پلک از حسن لطافت بیدار بختی میشمود و هر دو رخساره اش
و دلو خیمه تجلی گردیده و آئینه آهنی صیقل ساخته و بینی چون الف سیمین بر لوح بلورین کشیده
یا چون گل گنجد در گنجد در گشت زرین شگفته و لعل نوشینش یا چون قطعات یا قوت هم چهره گشته

یا چون برگین شقایق باهم نشسته هر دو لب را گرفتند یکدیگر گوید می سر زد و اگر شکر از نبات خواند می آرزد
و سخن صاف در لبهای شیرینش نغمه از نبات برآمده یا چون آب حیوان از قند تراویده از تنگی دهانش
غنچه کفن پاره کرده و میم از غمی کمیاب شده در کتاب خریده از چاک دهانش چاک گریبان گل تا بدامن
رسیده بلکه در انفعال بر رغم جامه بر تن دریده دندان در لب گوئی تخم برق در گل کاشته یا چون
عقد پروین در شفق نموده یا گوهر شهوار در درج یاقوت درخشان یا الماس آبدار از طبله
لعل نمایان رنگ پان بر دندان چون شنگرف بر در رخشنده یا چون نور بر خور از سرخی
عذارش لاله داغ بر دل نشانده و از صفای رویش آئینه دست ستون بر زنخ نهاده و از رخم
مدور سیب آسیب از رنگ چهره حسن گل پا در رکیب بیاض گردنش با سپیده صبح صادق
دم مساوات میزد و از خط گلویش دم در گلوی صراحی گره میشد دو پنجه دستش از حنا پر دلبری از ته
و بخط دوستی بهم پنجه آفتاب گشته حنا بر ناخنش سر لوحش عقیق بر قلم یا شاالک نعلین بر علم
ناخن حنا انجم در شفق درخشان یا گوهر از لعل در افشان پستان بر سینه دو حباب از دریا
حسن خاسته یا قبه مراد در طبق تمنا آراسته یا بر جبین حصار دلبری بمقابله گنبد گل گرفته یا تود نیز
انوار در میدان تازگی حسن قرینه پذیرفته گوئی از حسرت آن در حال سرآسیمگی بر خاک ذلت
غلطیده و نار پستان از غیرت آن سینه بر شکن دریده ناف را اگر گرداب چشمه لطافت گویم
درست است و اگر در طبله نزاکت خوانم راست از مضمون کمرگاهش عجب معنی باریک
روشن گردیده و از آن موشگافی نقشه در پرده دل جوشیده
عنقا در هوای پیدا نشینان گزیده و کیمیا در آرزویش کمیاب جهان گردیده یار را در ثبات
حسن بتیغ نظرش برات تصدیق شب گردیده و دعوی محکم با ثبات رسید و در وقت رفتن قهقهه
برفتار کبک دری میزد و هنگام خرامش کبک کوهساری را با پر سنگ می آمد هوس از رفتار خبر
می رفت و اگر میرفت جانش بر لب می آمد چون می نشست دود از نهادش بر می خاست و
چون می خاست دلش در هوا کی حیرت فرو می نشست از دیدن چشمان سیه مست گران

خوالیش دم در گلوی روحش گره می بست و بنظارهٔ رخسار نوبهار مهر ویدارش چاک بر گریبان جانش می نمود
واگرچه رای زاده دریا دیدهٔ النظر بمشاهدهٔ این مجلس فرو رود ورطهٔ حیرت شده بود لیکن از گم مجوری
هاسے آنها قائم کرد چون وقت شام در رسیده شاه پری از لب انصاف پروری همشیرهٔ خرد را
که با این مسافر بشوق تمام همکلام شده بود فرمود که امشب مهمانداری این جوان نو رسیده بر ذمهٔ
تست فردا گوییم و شنویم درینجا خامهٔ ما رخصت خامهٔ آن برادر علامه بنماید و میگوید تو قلم زر
همین پیرایه میباشی و نشان بلند از زیادهٔ مضامین متنوع چند در چند دیدهٔ خمار آلوده ناز آموز
تو بمشاهده می درآید رای زاده که مرد مسافرست از افشای راز با مردم قصباتی و خراباتی احتراز
دارد و خداوند که در دل نیم شب بخاطر دو دلدار چه بگذرد و کدام مطارحه و کنکاش در میان فتد
آفرین بر طرز نمائی و سخن سرائی تو زیاده ازین تصدیع خود را ضایع مشو بگذار که تا از اینجا من محرم
قدیم همدم و همقدم این تماشای هنگامهٔ قدرت الهی بوده باشم ببینیم تا چه پیش می آید چون نا
اتفاق بیت در شبستان آن پیکر چو پیکر نیک نیست افتاد گفت که ای عنقای رفعت و عزت
امشب بقلاوزی طالع قوی بدام افتاده و علم فردا معلوم بر علیم حقیقی که نصیب که میشوی و
کسی در حق تو چه می اندیشد اخلاص باشنت مخالف اعتبار را انشاید مگر منکه بجوی تو خورسند و
پیوندی دلبند شده ام درین صداقت با قصوری نخواهد بود بیا تا شرابجای بریم که در اینجا گنج
سر پایان نگردد و مخلا بالطبع ممتع از صحبت جان نوازت توانم برداشت رای زاده که بملاحظهٔ جنس
مخالف جان باخته بود از دلسوزیهای ازجانانه که مشفقانه بکار برد جان تازه دریافت و در گ
رغبتش بجنبش آمد آن محبوبهٔ خیرخواه بدیهه گو گفت از اینجاست که کاسه از آتش گرم گفته اند ای
دلبر بی خبر فردا از نقل مقام مهمی عظیم در پیش داریم و ضابطه سخنی چنین افتاده که دختی که
قوم پری مقرون با قوام انسانات باشد از پرواز باز ماند نباشد که فردا ازین راه
بلند در بند باشیم انشاء الله تعالی پس از انصرام و سرانجام این مهام صحبت یاری دلخواه دست
دهد یکی امشب سنگ صبر بر سینه از روی [illegible] شهوانی باید گذاشت چون صبح [illegible]

از چشمه خاور رخساره زرین پاک شسته بر آمد شاه پری بمعه اهل بزم بعزم غسل ماء السرور که بالای
سست مشهور و جای عبور اهل نور سوار شد آن پری مجسم دلبر از نیمه راه که بمسافت پانصد فرسنگ
درمیان بود به بهانه فراموشی رخت غسل چون تیر بازگشتی بازگشت و راست بر آماج خورد یعنی
یار دلنواز خود را در بر گرفته به قوت جناح عجالتاً در یک جزیره گمنام رسید و گفت که تا که بپایان
از تفحص ما و شما مایوس شده پا در دامن اصطبار واکشند درین مکان دار الامان مشغول و محجوب
مانده سر بعمرانات خواهیم کشید تا رسیدن بآبادانی محظوظ نفسانی نمی باید پرداخت آن جوان بهوشیار
تاب جوش نیاورده سرپوش از سر دیگ شهوت برداشت و ازبسکه شهوت صاف و نشست از
پیش بینی وقت نانشتیده فاشق چند بهم زده چنانچه بطبع هر دو گوارا نیامد بلک نقصان کمال
آورد یعنی بعلت صحبت انسان پری از پرواز بازماند و آن جوان بی پر که به پر پری پرواز میکرد دیر
مضطرب گردید دید که درساحل آن جزیره و صدف بسیار پر از دُر غرر افتاده اند بر آن رفع
ملالت بیکاری خود شغلی بهم رسانیده از گوهرهای آبدار و دُرهای شاهوار خرمن زد قضارا
جهازی تباهی شده وران کوه رسید آن عزیز جا بجز رجوع بوالی جهاز آورد و گفت که اگر با این هر دو
نامراد را بر جهاز نشانده بساحل مراد رسانید این توده و رکنون لفظی از آن تو باشد بازرگان
این دولت عظمی را رایگان یافته همچنان کرد ناخدا ناخدا ترس خدا فراموش افسونی هوشش باد در
گوشش سوداگر دمید که این جوان را که این همه نعمای غیر مترقبه که نه در خور او باشد درین دریای عمان
نمی دانم از کجا دست و پا از آن من باشد و اشتر از آن تو بقول آنکه ع بد وزد طمع دیده
هوشمند ناخدا و کتخدای جهاز بصلاح یکدیگر در پی قصاص آن بی تقصیر شدند آخرش ناخدا که خدا
خانه اش خراب کند به بهانه تماشای دریا آن یگانه بیگانه زمانه را در پیش خود طلبید چندی پیمانه
باده خرد ربا پیهم پیموده آن کم هوش را مدهوش ساخته سمت الراس در قعر دریا انداخت اتفاقاً
ماهی یونس کردار آن یوسف ثانی را از حلقوم فرو برد آن ماه چهاردهم به برج حوت می رسید
در همان ساعت آن ماهی بدامن آن عالم آرای که والی وقت بود می افتد چون سینه اش می شکافد

[illegible]

این دُر یتیم بدست پسر آن عالی نهاد که نادیدهٔ اولاد بود و بر حال آن جوان رمیده سر و سامان
بوسیده از حقیقت حال باز پرسید اما رای زاده که متحیر بیگانه قدرت قادر بیچون بود و علت تحیر را و
سلوک یافته تفصیل احوال خود را موقوف بر وقت دیگر گذاشت رای عالی تبار آثار سروری را
از ناصیهٔ حال او معلوم کرده دختری داشت بازو و آنچش داد بخانه داماد اقبالش فرموده آزاد
که ولیعهد شد بگذربانان دریای شور قدغن نمود که ناخدا و کشتی او جهاز بی نظرش نگذرد و فتنش ندهند
چون رفته رفته والی آن هر دو جهاز تا فرو خوردند قیش کرد آنها بیفرس دریافتند که آیا تخم افکار
آن کسان سر بثمره آورده است بازرگان حال یا فاحشه صاحب جمال که رای پسند بود و در رای
عالم آرای رضیش کاری نیکو و بحکم تعشق بر هر کار رضالیش مقدم میداشت در خور ده شاخ
غیر مترصده بر شوش داد که تا اظهار خدمت والی وقت نماید که این پسر کیست اگر نا پرسیده
بر آن احوال نارسیده و ... فرموده اند غلام تنها تو خبر بدیا میباشد از جهاز غرق افتاده بود قضا را
فرو برده و چون بر می آید غلام بد سرانجام شرح از حال خود نمی نماید اما نشاید که چنین بدگوهر
با چنان گوهر پاک همسلک گردد چون آن سکاره بطمع دولت گیری همین کردار را سمت ...
بجز و اصغای این پیوند بیجا از جا رفت و فرمود که بدرش کشند دخترش که در صحبت چندی روز
محرم راز شده بود بخدمت والی پیغام کرد که کاشکی بر چهرهٔ ناعصمتم این وصمت عظیم ...
لازم که حضرت بحضور خود طلبیده بر کوالیف سرگذشت آن جوان پاک سرشت واقف شوند
چنانچه اگر لغزی بر آید مغز از سر خلاف نمایان می باید بر آورد و اگر طلیفی و بد تمیزی بر آید دامن
عالمم که بلوث صحبتش ملوث است نار انیز با آواز وجود عنصری بیباید پرداخت تا دیگر پیش ...
عصمت خجالت نکشم چون این پیغام دختر نامی نزد والی رسید از آن جوان صحیح النسب استفسار نموده
کماهو حقه از حقیقت حال باز گفت و بر صدق مقال خود خشت های طلا را که بهر یک نام
خود ثبت کرده شاهد معتبر گرفت و برچهره چهره را که آن ... بوجهل تعدی در تصرف آورده بود
بمجلس کشیده طلبید ... سار شده آن هر دو بازرگان و ناخدا را یان قتیه واجب التعزیر بدار

کشیده ید البوار فرستاد و براغراز آن مصدر الطاف الهی دو بالا کرده بعذر تقصیرات متعذر گردید
چون رای زاده شنید که در وطنش قحطی افتاده تا بحد یکه مردم رو بفرار نهاده باطراف عالم متفرق
افتادند از بس عاقبت اندیشی شیلان کرم چنان فراخ کرده گفت که از هر سمتی که مسافر وارد
شود مهمانش کنند و بنظرش بگذرانند وقتیکه ایام فراق والدینش سپری شد کیفیت تشفیق کردن
هر دو قحط زده چون برگ خزان که از باد صرصر و پای دیوار جمع آیند در شهر یکه رای زاده [illegible]
رایت فیض برافراخته بود وا میرسند و با فرزند دلبند دوچار شده در لمحه از خزان علین بهار گردید
و فرزند برخوردار خدمت والد بزرگوار و مادر مهربان سعادت جاودان دسته از جناب خسته خلیق
خود دستوری یافته از سر نو سکان مولد آباد ساخت ای دل دیوانه در هیچ حوادث زمانه بیتاب
و اضطراب بیتاب مشو که آب و هوا خاکدان ظلماتی که مکانیست [illegible] انشاء الله
تعالی که انجام سر انجام بر مهام باشد چنانکه گفته اند فرد ز رنج و راحت گیتی مرنج ای دل مشو

خرم + که آئین جهان گاهی چنین گاهی چنان باشد

کشایش پنجم از حالت آن نادار پسر که در آرزو و تماشای نقد مقصد مشکلاتش پس از چند کشمکش هیچ فایده نبود و رو بکشایش آورد و آن ا

که زنار بید جوان پسری داشت که دایه دهر نافش از چه عبادت بریده و مادر گیتی شیر شستش
ریاضت داده پس از رفع ایام رضاعت و انقضای وقت فی سواری زین تقوی یک بارگی
همت فرابسته عزم سفر بلک اراالعبادت بالجزم کرد هر چند که پدرش بر سر و رویش بوسه میداد
و میگوید که ای جان بابا اقبال کاری بکن که تقاضای عمر تو بوده باشد احمال این بار ثقیل
برین سن و سال از امر محالیست بیا ازین خیال بگذر و داغ محرق بر سینه والدین مگذار
اما بحکمی که چاشنی معرفت معانی در مذاقش رسیده باشد مزه از لذات نفسانی بران ذوق ندیده و
مزه شربت نبات عرفان که بکام آن پسر پیوسته بود شیرینی گفتار والد بزرگوار که تلخی تا حل

وتعلق در لطین داشت ذوق افزای ذائقه اجابت نشد بقول آنکه مصرعه سیل بهار را که غنا گیر
میشود بهمین حقیر اراده لپسر صغیر را علاج پذیر نیافته زاد توکل علی الله در کیسه کشش کذاشته بر [illegible]
دل سخت کرد در ضمن حصول اراده چنین پسر سعادت پژوه سعادت خود دانست آن طفل
دبستان تعشق جزوی از عقیدت قلبی در بغل و تخته از همت صمیمی در دست گرفته رفته بر لب
مکان عبادت اختیار کرد صبحی که سراج خورشید از حجره خاور بر آید آن امیر رقاص بر لب دریا
وران دجله می در آید در جائیکه آب تا بحلقوم میرسد تا آخر روز بیک پا ایستاده عبادت شاقه [illegible]
پس از هشت ماه که ماه اجابت از افق فضل الهی طلوع میشود آواز سروش غیب بگوش
آن سخت کوش میرسد که ای کوچک بالانوش از آوازه این یافت [illegible] ساز گردید
دا کشیده و چشم روحانیان متحیر گردیده درین وقت که بجال استحقاق اشتغال [illegible] دریای لطف آ
در جوش آمد هر اراده که ازین عبادت مرکوزه خاطرت باشد بخواه که وقت اقبال [illegible] آن
ارجمند مشکل پسند ناگزیر باگرفت در مناجات میگوید که یا جواد مطلق میخواهم که تماشای
قدرت ترا ملاحظه کنم و همین که پسرک تشکر اجابت عبادت سر بسجده میبرد از غوطه که [illegible] بدید چه بیند
که ریگستانیست وسیع که علاست تموج آب ز فضا ایش چون [illegible] عاشقان [illegible] ظهور یست
و شوشه های ریگ برفرازش چون قلعه های کوه پر شکوه در اظهار از ملاحظه این احوال [illegible]
گم میکند و همدوش اجل باد تردد میگذارد و پس از زمانه بجائی میرسد که در اینجا صیاد
و جلادی هر دو باهم سرشته بوده مربوط داشتند بشرطیکه هر چه شکار شود باهم قسمت کرده
بگیرند دامهای متعدد دران قیاقی بهم نصب کرده خودش از ملاحظه رسیدن وحوش و طیور
در کمینگاه خزیده بودند این عزیز که بجز دانه دام دانه از دید بنظرش نیفتاده بود سر شام قالبی
وقت خالی از خلل تغیر یافته چون مرغ قحط سال بران دانه و خل دل در باخته دست بچید
در اثر کرد آن صیاد بد نهاد و جلاد اجل بنیاد آن پسرک را آهو یا طاوس گمان کرده
از کمینگاه بر سرش ریختند دیدند که قضا را عزیزی انسان نژاد که همای اوج سعادت لوا

[illegible] نموده شده [illegible] قیاقی بفتح قاف اول و دوم مکسور [illegible] جمع [illegible] غیاث اللغات

کفت بدام افتاده است از احوالش که بی‌پسند آن حیرت زده تعجب ترد و را وسیله خاموشی یافته
لب بهم بست چون شرط الشکار از قرار بالمناصفه بی محصول مابین الشخصین میان الصیاد و الجلاد
درمیان بود بنابراین شکار نادرت آثار حصه قسمت چنین انقسام پذیرفت که صیاد ولد و جلاد دختر آن
صید گیر این تماشای هنگامه تقدیر را بمهر پدری پرورش نموده و آن کناس خباثت اساس
بد اولاد که اختیارش کرد پس از فراغ کتخدائی که صاحب اولاد شدند در سالی شعله وبا در وبالا گردید
تمام مردم قبیله صیاد لقمه دهن اجل شدند زنش با یک فرزند پسر بسوی خانه پدر گشت و این
حیران هنگامه قدرت الهی اوقات بسر بگدائی میکرد اتفاقا روزی که آفتاب طالعش از مطلع اقبال
میشود یعنی از طالع شمس در شهری می‌رآید که والی آن شهر عازم دار الملک فنا شده بود و
وارث تخت و تاج یعنی فرزند نداشت ارکان دولت سلطنت را در مذاق حوصله خود ناگوار
یافته متفق بر آن شدند که شخصی که پگه‌تر از در درآید افسر سلطانی سزاوار سر مبارکش گردد
آن بیدار طالع صبحی که بدست اولیای دولت می‌افتد دست بدست برده صدر نشین چار بالش
حکمرانی میگردد چنانچه تا هشت سال زمام نسق و نظم و کلید رتق و فتق آن مرز و بوم در دست
تصرف او میباشد اگرچه دختر از زبان عالی تبار در احاطه مناکحت آورده و والد اولاد گردید زن
قایمتش که بعد استعلام خبر شوهری برآید کیف ما اتفق در شهری که شوهرش شهریاری میکرد
وارد میشود در سرشکار با شوهر دوچار میگردد و از بسکه چار زنا شوئی دامنگیر حال شد والفت
پدری در جوش آمده بغوری دولت و سلطنت احدی را هم جیب خود خورده گیر نیافته
اند انیز داخل حرم خانه فرموده پسر را در رکاب برگزید چون محلهای جدید که دختران قبائل
بزرگ بودند اتفاق صحبت خودها را با جلاد بد نهاد معلوم کردند از بس غیرت انبار همه جمع آمده
نار بر فروخته همه گل اندامان حیا اندوز چون پروانه‌ها سوخته اند و مانند پرندگان چراغ
در آن آتش عالم سوز افتادند که وقت را که از دیدن این هنگامه عبرت افزود حیرت پیرا
خجالت و الفت دامن گرفته فی الحال جست زده در میان آتشکده می‌افتد چون از احراق

آتش حیتمیش وا میشود چه می بیند که در همان حجله که عبادتگاه او بود ایستاده است من کل الوجوه
در استکشاف این مقدمه فرو رد گرداب تحیر بوده افتان خیزان بر ساحل برآمد گاهی این قصه
را در عالم خواب میدانست و گاهی از معاملات خیال اعتبار میکرد در آن بود که درویشی نحیف
لاغر اندام که رگهایش چون رشته سوزن کهنه از هم گسسته و جرم شکم بالبته پشت چون جلد با جلد
باهم بسته بود در رسید چون از علت لاغری استفسار نمود درویش باو گفت که اتفاقاً چندی
از وظیفه خواران والی فلان ولایت بودم در حالتی که ثانی الحال آن والی از نسل جلاد
تحقیق پیوست منکوحه‌اش خود را در آتش محروق فرا انداخته شد و آن را آخر هم العاقبت
نیز براه همان آتش بجهنم رفت چون کراهت وظیفه خواری جلاد منحوس سخت در پا طلبیم
گرفت چندین فاقه در ریاضت شاقه بر خود قرار دادم تا اثری از نان و نمک آن نحس گو
و پوست من باقی نماند صورتیکه پیر برهمن این واقعه را وقوع حال خود دریابد بلا اهمال
در تفتیش این سرگذشت شتافت اولاد شهری که صیاد بهر پدری پرورش کرده کور دید
دید که هر مکان بلا تغیر و تبدیل نجاست از انجا بر آ تحقیقات شهری که در انجا سلطنت
میکرد متوجه شد در سواد آن شهر منکوحه عهد جلادی با فرزندش زار نزار نشسته بود از دور شناخته بمجرد
پیش دوید و گفت که ای شوهر چو بر بچگان خود را باین خرابی گذاشتن مقرون بکدام غیرت است
برهمن زاده که کار افتاده بود فرصت را غنیمت انگاشته قدم از بادیه وام گرفته بگریخت زن بچه بمجرد
بسان سایه بی سر و پا گریان گریان فریاد کنان تعاقب کرد چون والی آن وقت سوار شکار شده
بود ناگهان بر سر وقتش وارد شد سر هنگان شدید فرستاده آن هر سه را کشیده طلبید چون حقیقت
حال باز پرسید برهمن زاده خود را از نسل براهمه بر آبرا همین میگرفت و زوجه‌اش از ابنای جلاد بفریاد
میگرفت چون رای مسند آرای نصفت و عدالت پیرا تحقیقات این مقدمه که مجمع ضدین
لازم می آمد کسان معتبر از وطن مدعی و مدعا علیه طلبیده استفسار نموده براهمه بجهت های قوی
بر همنیش وانمودند و جماعه کناسان با زن و فرزندش جلاد میگفتند والی وقت در حل این عقده

باتحمل استعراض برزیده فرمود که این مرد نامشخص اوست و پابسته در آتش سوزان فرا اندازند اگر در قوت نجیب شریف خواهد بود نخواهد سوخت و اگر در نسبت ارخبل راجیف میباشد چنین بعزت همه آتش جهنم بهتر است جماعه کثیر از صغیر و کبیر فریاد شدند که این کناس ساحر مقرر است سالی چند قبل ازین بسبب قسمت والی این ولایت شده بود چون کناسیش بر بالا افتاد و دختران خاندان شرافت از بس که بغلط اتفاق صحبتش افتاده بود چون شعله در شعله و آتش با آتش مشتعل فرا خفتند از ساحر متلذذ از بس خجالت خود را در همان آتش زده بود الحال که سالم رسیده نمیتوان الست که سرشت این جبلی از انبیای سمندر است که بر تن این جهنمی آتش مطلق تاثیر ندارد چون و آن وقت قصه کار چند در چند فرمود که سر رشته این خباثت که ابلیس به تلبیس و صد لاحول میخوانند تراشیده بر سوی نسوار خرما تشهیر نموده بدر سازند درین وقت که این سرگذشت بدان برهمن پاکیزه سرشت پر اعتقاد افتاد از سوال خود که بر آن مشاهده قدرت الهی سائل شده بود نادم گردید و پشیمانی عجز و انکسار بجناب مقدس آفریدگار حقیقی فرمود از آنجا که بتقالید کشتالیش شهر قفل زنگ لبسته تدبیر پرست کار فرمای کارخانه تقدیر پرست هاتف غیب آواز بلند داد که این برهمن مرتاض از لباس ملوثات منزه است خفت او موجب تخریب خلافت تو خواهد شد خسرو وقت بر تصدیق شهادت غیب آن بیچاره بی را ممتاز و سرفراز گردانید ای دل دیوانه این همه اضطراب محض بعلت عدم و قوت مشیت یزدانی ست هرگاه که اسرار ازل بر چنان مرتاض در نزاد که از او اصلی بود منکشف نشد و رفوره یافت گرفتار آن عالم تعلق نباشد لازم که در شکل هیچ اشکال دست از فتراک فضل فیاض حقیقی نکشی که گفته اند بیت بسا قفل کان ز ناسپاس کلید ✽ کشتا یندگی ناگه آید پدید ✽

کشتالیش شهر از حالت آن تن شسته و پاکیزه جو باشد که از صعوبات آن دغل بازان چند بار نسخ مانده بود اختر توجه بتفضل بادشاه حقیقی و کشتالیش آورده آن اهلیت

که رای ای حمتای بر آفریدگار پشت عجز در درگاه شهنشاه حقیقی که والی عالم ایجاد و تکوین است اوفتاده

هرچند از نوانخل نسوان حدیقهٔ اندرون محل را روکش ارم بتزئین ساخته بود لیکن هیچ یکی
گل مراد نمی آورد و از ثمرهٔ مراد بار نمیکشید درین آرزو چه تعجب که نمیکشید و چه تردد که برروی
کار نمی برد روزی برای صید شکار آهوی مشکین ابلق تند خرام سرداران پدرم خود کام چون چشم
عشاق در نظارهٔ معشوق آهو نژاد خود سیر شده از لشکر جدا مانده در صحرای درافتاد که در آنجا بوی
از عمرانات نبود و در روز از وحشیات نمی نمود رفته رفته بجایی رسید که در آنجا زیر درختی دختری چهارده
کاز غم فروغش ماه در ابر سیاه متحیر گردیده می خیرد و از شرم رخسارش گل چاک بر گریبان میزد نظرش بر
افتاد و خطابش کرد که اگر انسان گویمت انسان بشکل پری نباشد و اگر پری خوانمت پری
بمشابهت انسان نبود اگر حور نژاد میباشی راست بگو که در آفرینش بنی آدم چه طور تناسخ کرده
واگر آدم نسبتی پنهان مکن که چگونه به هیهات خورشید خود متمثل شدی با اینهمه شکل و شمایل که فتنهٔ شاخ
طوبی مینمائی بچه علت بیرون از بهشت افتاده با اینهمه حسن و لطافت که به بدر منیر میزیبی بچه
بر خطهٔ خاک سپرده گفت که الحمد لله از نسل آدم میباشم اما حالتم این ست که چون از تنور
وطن سولده طوفان و باجوش کرده صغیر و ضعیف و شریف را چون خس و خاشاک در ورطهٔ هلاکت
هر که انداخت و از آنروز که زبانه بود و بزرگ با بزرگان و زرگار و ممتاز متمولان عهد
دار بود با قبایل و عشایر طعمهٔ تیغ جهل گردیدیا و مهربان از بس مهربان مادرکه از آن آتش عالم سوز
من سخت جان را که در عمر هفت سالگی بودم بآغوش برداشته بهدوش مرگ درین خرابه
رسید ناگاه شیر قضا پنجه بر پشتش بخته بیک طپانچه از هیبتش پرداخت من یتیم و بیکس بتقدیر
بیکس درین ویرانه حیرانه افتادم و بحکم قدرت آن کس بیکسان و آن چاره فرمای بیچارگان بیکسی
ام در دل آن درنده هستانی میگردد و از سر خون من معصوم و مظلوم درمیگذرد چون نشستی و
حوصله ترد و نداشتم لاچار مرغان همین درخت را مربی وقت خود پنداشتم بوقت شام فواکه
برای بچگان خود می آرند پس خورده آنها بر زمین می افتند از وقه قوت لایموت خود میسازم و عمر
مستعار را بسر حد موعود می رسانم عمرم که بچهارده سالگی رسید پس از هفت سال درین قحط الرجال

٨١

امروز بشمارا چون بدینه ناخواسته و مهمانان خوانده یافتم والابعلت سدهٔ شیرابادی درین
وادی نمانده که بتفحص بنظر افتد رای سیفرمایدکه ای گوهر بی بها در بتخانه بیجا افتاده ایام طفولیت
بهرچونکه گذشت محتاج بمشاغل و مصاحبت نبودی الحال که بحد بلوغت رسیده درین چونتیها
اوقات چگونه بسر برده بیا تا ترا در سلک زدواج منسلک کرده سرآمد خواتین عصمت کنم هرچند
آن آدم زاد پری نهاد از من صحبت و جوش و نساء ش از استیناس انسان حظی نداشت
چون آهوی صحرا از هم رسید لیکن از گرم جوشیهای مخاطب خلق رفاقتش اختیار کرد چنانچه را
عالی رای آن گل اندام را چون حمایل گل در بر گرفته سپس طی مبالغی از راه سرآبادانی
کشیده آن مهر چهر را که بتخانه بر دهنگامه حسن و غرور انهای سابقه چون گرمی بازار چراغان فرو نشست
و چون رونق صفت ستارگان برهم خورد ازانجاکه درد انبازی در دلیست جانگداز انهمه از
کنادبازاری خود با فرد ورطهٔ حیرت بودند باتفاقات حسنه آن نونخلهٔ ثمرستان عفت حامله
ثمر امید شد و شورشی تازه در نهاد انبازان بدنهاد در گرفت و در خود با بمطارحه رفتند که اگر
گوهر شاهوار شکم این صدف دریا حسن و لطافت جلوهٔ وصول می فروزد البته درة التاج
سلطنت میشود و با هیچکس از وقار و اعتبار ی نمانده ست و نخواهد ماند علی هذا القیاس همه
متفق اللفظ و المعنی شده در خلوت بعرض آن سخیف رای رسانیدند که محل نور اگرچه
خوبی داشته از خرابه برداشته آورده اند از جنس بنی آدم نباشد باشد که از عالم جنات است
انجام صحبت آتشی با مزاج خاکی گوارا نباشد حاکم وقت بحکم تعشق محکوم محل مرقوم بود
چندانه مبالغه جماعهٔ کثیر استغراب می ورزید لیکن ترک صحبتش نتوانست کرد رفته رفته
وقت آن رسید که از وی بچه حاصل گردد انبازان مدمه ساز منصوبه پرداز بادیه سهم ساختند که در
و جمع رای که در ذره باشد شعور شناخت و افاقت باقی هرآینه ازان حاملهٔ نازای ناکار افتاده
سلب خواهد شد پس از حصول بچه باواز بلند فریاد بزن که طفل بشکل خوک تولد شد آن ابله ناکبید
بهرناچیز از گفتن منبازان منصوبه پرداز وقت نیم شب که فرزند نرینه چون ماه نو از مطلع حمل آن

حالهٔ ناز آسود طلوع نمود بر اراده آنها حرف زده همه گفتند که ای مالک محرم راز برای خدا که بانوی
مشکوی جهانبانی را بدنام منهاد و این بلای شوم نذموم را از اینجا برداشته در محلی گمنام دفن بکن
تا بار دیگر انگشت نما نشود و همه کس باتفاق بنشین ای ابله رای رفته چهره نمائی این حکایت شگرف
گردیدند و عرض نمودند که نمود اما سوای از صدق نبود از نهال مغیلان ثمر انجیر چه طور افتد و از عالم
اجنه انسان چگونه بوجود آید برای رز آساده فهم این سخن سهت خوره هرچند بمقتضای شرم و غیرت
از خانه اش اخراج نکرد اما از نظرش بینداخت چنانچه آن گل سر سبد حسن یعنی بانوی دل افگار
چون کنیز بیوقار زار میگذرانید کیف ما اتفق که دایه بدبخت آن وارث تاج و تخت را سخت دل
نموده چون در یتیم از آن صدف عصمت کشیده در قماط پیچیده بر گلخن می اندازد و صبحی که کلال
در پی جمع آوردن خس و خاشاک بر میخیزد آن گوهر لوث بدنامش می افتد چون فرزند نداشت
آنرا بمهر پدری در آغوش گرفته رفته و در دامن منکوحه بیچو نعمت غیر مترقبه انداخت و گفت که این
ماه نو را که زائد النور است بمهر مادری پرورش باید داد وقتی که بکمال رسید کاسه گدائی مرا پر از انواع
روزگاری برین بگذشت و آن نتیجه خاندان ریاست بقوت نمو نشو و نمائی تازه گرفته بجائی
پیوست که در طفلان نی سوار چوبکی چابکی نموده بر لب چاهی که از آن چاه آب بمحل خاص
رای عالیجاه میرسید میرفت و میگفت که ای خشک چوب بین آبکی بخور زنان آبکش در جوابش میگفتند
که ای بوتیم نی سوار آخر از نسل کلال نباشی که اسب چوب را آب میخورانی طفلک بحجت
راسخ بپاسخ پرداخت که اگر از شکم نسوان بچه خوک بوجود آیدم چه عجب است که اسپ نی هم آب
نوش باشد چون کنیزان که متکفل خدمات آبکشی بودند کلام زبان آن کودک ندرت
بیان در خدمت خادمان محل نقل کردند ایشان از آن افترا پرداز که در حیله انگیزی انباز شیطان
تنق لباس خود را نزدیک بانخراق یافته بعرض رسانیدند که طفل فلان کلال از سن دو یا
سلطانی شوخ و شنگ پیش می آید و زبان بدشنام میگشاید با دب چنین باشد بهای بی
ادبی بانجام آنرا تا احدی بفرک ادب نشود امر شد که محبوس گردانید در خلال این حال حکم

ذو الجلال دنبلی بدنبال رای بلند اقبال بوجود آمده معالجان وقت و حکیمان مان در معالجهٔ آن
دست برنج ماندند آخر با منجمان سما سیر احکام شناس حکم کردند که این عارضه در ساعتی عارض حال
والی وقت شده که اگر زنی مجسم عصمت و پیکر عفت که سوای از شوهر نقش دیگری در خواب هم
بخیالش نگذشته باشد بزبان خود بلیسد شفا میتواند پذیرفت بخادمان اجازت شد که هر یکی در
پی این معالجه شوند چون مهم از هیچ یکی بکفایت نرسید و فایده بران مرتب نشد رای فرسود که
آن زنیچه را که از خرابه آورده ام اغلب که پی ماروی آدم هم ندیده باشد تا بالفت دیگری چه رسد
بیاید و در صدد علاج شود در صورتیکه ایام منحوس آن بانوی بی تقصیر منقضی شده بود بحکم حکیم علی الاطلاق
از همین زبان آن طوطی بوستان عصمت و نیل داور وقت رو به بهی در رد چون رای زرین از سر
شفقت بر چهرهٔ عقب آن شتاشیه عتاب قهربانی اعتقاد آورده از حقیقت حال باز پرسید بعرض
گذاشت که در انسانیت من شکی نیست لیکن رجوع زائیدن که زائای بودم نمیدانم که چون شد
و چه چیز بوجود آمده از انجا که رای زا بر آتش سندی ناطق بدست رسیده بود فی الفور فرمود
که دایه و عمل مایه را آورده در شکنجه کشید تا طلسم از سر گنج کما هو حقه بشکند چون تحقیق کردند آن ناقص ۸۴
العقل در یک تنبیه بمعرض عرض نهاد که با غوای انها بران چند فرزندان خاتون ارجمند را
بتهنا بنیخ خوک وانموده آن گوهر پاک را در یک پارچه پیچیده بر گلخن انداخته ام لیکن تا کسی که گوهر شناس
نماید آن در یتیم را فلان کلال ببیتم از نعمای عظیم دانسته بخانه خود پرورش داده اما چه فایده که
بد عمل بازی انبازان بد نژاد مهره در ششدر خانه بخانه بیگانه افتاده است چون بادشاه
ملک اسامی طالبید علامات خود را در چهرهٔ او چون تمثال در آئینه بهو بهو مشاهده نمایید لامحاله
منصوبه بازان را بکیفر اعمال بد بقتل رسانند و مادرش بجا تون خانه ساخت ای لر
دیو از اندلیشگی احوال که از هر دو هوا آب چون تیغ منجمد شده باشد منقبض با نقباض تحیر نشو
انشاء الله تعالی بگیرمی یک قطعه آفتاب لطف الهی آب صاف شود چنانچه شیرازه سلسلهٔ نسخه قصا
شیخ شیراز رو سفر باید فرد زنگار بسته سینه اش و دل شکسته بهار ها که آب چشمهٔ حیوان

کشایش هفتم از حالت خوشی با که بعد بیچکا بیت آرایج در اتباع رباعیات مقابله بیخور دواز آنهاست

که صورت هیچ معامله در ابتدا آدای مدعا گفته آمد اگر تفصیل انجام مهام در اختتام کلام ابا از نماید
یک نسخه دیگر برین نسخه می فزاید و طوالت عبارت باعث کلالت طبع طباعان نازک مزاج میشود
لهذا مجمل مجمل بر از میگذارد که چون عده ایام کشایش رسید کشمکش بی هنری که چون لیل الدجی
تاریک در تاریک بود به یک طلوع نیر فضل الهی در لمحه و بیجو و با انقضا پیوست و نور فاهت روز
گردید و بیک نامی بار معانی که چون گرد باد بصد شور و فساد بر پا میبود بیک گردش نا پدید است
خویش بخویشتن از هم کشود و نسیم جمعیت با هتزاز در آمد تا زهم بقدرت کامله آن قادر مطلق
و آن خالق برحق که در انجا حوائج مخلوقی را ممنون مروت مخلوقی نمیسازد و در کشایش کار بنده
مرهون احسان بنده نمیگرداند درین کشمکش کشایش انچه با نفتاح پیوست اینست که هر حیثیت
تقدیر واحد است باقی همه دام یافته زاید است اگر کسی تا سبب صبر تواند آورد مفتاح کشایش
زنگ بسته موقوف بر وقت گذاشته اند و مقالید افتتاح هر ابواب مقفل در دست وعده نهاده
انست که انسان در امر تقدیر که تبدیل نپذیرفت از بس بیتابی منت کش هر هیچ نا هنجار و هر دم نا هموار
میشود خوشا صاحب حالتی و خنک آن وقت پرستی که در تاسف سوالف و تردد آینده متاسف
و متردد نگردد و نقد وقت را از دست ندهد چه در گذشته و چه در استقبال برخی از حال گذشته اگر
بران چار بالش مربع بنشیند سر خوش با ده مساوات شده تماشا رهنگامه ماضی و مستقبل میشواند کرد
و هیچ رنجی و تعبی و تردد ی در پیرامونش پر نمی تواند زد و چنین کسی اگر دل با یار و دست با کار هم
شتد مضایقه ندارد و اگر بحکم مداومت درین مشق و سبقش قایم شود تا نقشی از نقش سعیر خفی
بر صفحه دل نگارد و هر چند نگار و نقش کالنجر باشد زهی توفیق و زهی سعادت والله ولی
الفضل و موفق الحسنات ؛

تمام پیوست نسخه کشایش نامه بعون الله تبارک و تعالی

٨٥

حالا تاریخی چند که عزیزان ارجمند در سال تمامش گفته اند گفته می آید عزیزی بزرگ منش والا دانش نند لال منشی میگوید

قطعهٔ تاریخ

چو خواجه راجکرن دانش آمود — نگارین نامهٔ تصنیف نمود
خرد بر گفت تاریخ تمامش — سر انجام گشایش نامه بسبود
سنه ۱۱۰۰

ایضاً

خواجه راجکرن خوش فرجام — نامهٔ نغز را چو داد انجام
سال اتمام او بگفت خرد — نامهٔ من بخیر یاد انجام
سنه ۱۱۰۰

ایضاً

راجکرن چو از کرم خالق العباد — تصنیف کرد نامهٔ رنگین خوش سواد
تاریخ اختتام چو پرسیدم از خرد — هاتف ز غیب گفت شگفته گل مراد
سنه ۱۱۰۰ھ

کافور خان قطعهٔ دیگر سوسوانی میگوید

گشایش نامهٔ من آفتاب است — که فیض او بخاص و عام کم نیست
پی تاریخ او از عالم غیب — سروش آمد بگوشم گفت غم نیست

خاتمة الطبع

گشایش نامه سخن ستایش خدا و نیایش سرور انبیاست صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم اما بعد پوشیده مباد که کتاب لاجواب بلاغت نصاب گشایش نامه در مطبع فیض منبع بحر نوال مجمع جود و افضال نامی و گرامی جمهور منشی نول کشور صاحب ضاعف الله باعلی المراتب در ماه جمادی الآخر ۱۲۸۲ھ موافق ماه ستمبر ۱۸۶۵ع حسن طبع گردید